

Johan Thyberg

Sagan om Bactiguard

Sagan om Bactiguard

Tvivelaktiga Affärer Inom det
Medicintekniska Området med
Stöd från Regering och Stat

Johan Thyberg

© Johan Thyberg 2013
ISBN
Stockholm 2013

Innehållsförteckning

1	Inledning	7
2	Sagens början och dess huvudpersoner	19
2.1	Läkaren, forskaren och uppfinnaren Thomas Lundeberg	23
2.2	Teknikern och uppfinnaren Billy Södervall	26
2.3	Ekonomien och entreprenören Gunnar Walstam	27
2.4	Den anonyma Astrid Deeth	29
3	Lundeberg och Södervall möts och börjar samarbeta	30
4	Hans Liedberg kommer in i bilden	36
5	Konsulten Gunnar Walstam dyker upp	39
6	Affärerna startas via Walstam & Partners	42
7	Meco Trust	44
7.1	Ett affärskoncept tas fram	45
7.2	Avtal undertecknas av fyra förmånstagare	47
7.3	Patent söks av Jersey-bolag	53
7.4	Licensrättigheter säljs till USA	59
7.5	Stora inkomster utan motsvarande arbetsinsatser	62
8	Dags att dra sig tillbaks	69
8.1	Nya ägare kommer in i det som blir Bactiguard AB	71
8.2	Patenten i Jersey-bolaget avyttras till Bactiguard	80
8.3	Skatteverket upptaxerar Walstam för patentaffären	82
8.4	Kvarstående ägarandelar i Bactiguard säljs	86
9	Bactiguard expanderar	86
9.1	Kinch och von Koch tar kontrollen	87
9.2	Ägandet flyttas ut från Sverige	92
9.3	Dotterbolag bildas och ägandet koncentreras	94
10	Regering och stat ger stöd åt Bactiguard	95
11	Handfallna myndigheter	101
12	Fritt fram för oseriösa affärsmetoder	104
12.1	Är silverbeläggningen av katetrar effektiv	104
12.2	Osaklig marknadsföring och okritiska kunder	109

13	Karolinska Institutets roll	119
14	Ointresserade myndigheter	122
14.1	Ekobrottsmyndigheten bryr sig inte	122
14.2	Skatteverket utreder patentförsäljningen	126
15	Skatteparadis och ekonomisk brottslighet	132
15.1	Definition av skatteparadis och ekobrott	133
15.2	Hur har Bactiguards skatteplanering sett ut	138
16	Vad görs politiskt mot skatteparadisen	146
17	Avsaknad av kritisk granskning i media	155
18	Sammanfattning	157
19	Källor	166
20	Förkortningar	167
21	Referenser och noter	168
22	Register	183

1 Inledning

Den 17 december 2008 mottog Christian Kinch i egenskap av verkställande direktör (VD) för Bactiguard AB utmärkelsen Swecare Export Award ur socialminister Göran Hägglunds hand. Enligt det pressmeddelande som dagen därpå publicerades gemensamt av Swecare och Bactiguard gratulerade ministern till priset och framhöll att företaget *"utifrån en utmärkt affärsidé på ett utomordentligt sätt lyckats ta tillvara på de möjligheter som nya marknader ger"*. Han sade vidare att *"Bactiguard kan fungera som en förebild för många svenska entreprenörer som vill hjälpa till att skapa en bättre vård för människor över hela världen"*. I sanning inget dåligt betyg. Juryns motivering var att *"Bactiguard har under året med stor framgång, nytänkande och kreativitet på ett målinriktat sätt utvecklat sina exportmöjligheter på många nya marknader"*. I kommunikén presenterades företaget på detta sätt: *"Bactiguard erbjuder världsledande lösningar för att förhindra sjukhusinfektioner - den fjärde största dödsorsaken i västvärlden. Genom att använda Bactiguards teknik kan man minska hälso- och sjukvårdskostnader, minska användningen av antibiotika och rädda liv. Bactiguards teknik består av en ytterst tunn beläggning av ädelmetall, med antimikrobiella och biokompatibla egenskaper som kan användas på alla typer av medicintekniska produkter"*. Hade de inblandade vetenskaplig täckning för dessa långtgående uttalanden eller rörde det sig bara om ett PR-jippo? Om den prisutdelande stiftelsen sades i tillkännagivandet följande: *"Swecares uppgift är att främja tillväxt, ökad internationell konkurrenskraft samt utveckling och export för Life Science-branschen och hälso- och sjukvården i Sverige och utomlands. Swecare har idag ett nätverk bestående av trehundra företag och samverkar med Social- och Utrikesdepartementen, Sveriges kommuner och landsting samt Exportrådet"*.

Noterbart är att detta inte var den enda utmärkelsen som det unga medicinteknikföretaget Bactiguard fick vid denna tid. Kort tidigare, den 23 oktober, hade man av MedTech Magazine utsetts till årets

MedTech Företag 2008. Priset mottogs under pompa och ståt vid en ceremoni på Royal Viking Hotel i Stockholm i samband med branschorganisationen Sweden MedTechs årliga VD-möte. Representanter för ett 90-tal medlemsföretag var vid detta tillfälle samlade tillsammans med särskilt inbjudna nätverkspartners. Bactiguards VD och delägare Christian Kinch tog emot priset av chefredaktör Ulrika Berglund samt sponsorerna Hans Winberg från Institutet för Företagsledning (IFL) på Handelshögskolan och Sverker Littorin från företaget Ray Clinic. Allt detta enligt meddelanden bland annat på Bactiguards hemsida samt i MedTech-bloggen. Ett särskilt gott öga till Bactiguard samt dess VD och storägare Christian Kinch tycks man ha fått inom Socialdepartementet och dess ledning. Kort innan socialminister Göran Hägglund överräckte Swecare Export Award till Christian Kinch hade han besökt Bactiguards utvecklings- och produktionsanläggning i Markaryd och där guidats runt av den senare. Kinch och Bactiguard har även fått möjlighet att delta i officiella delegationer vid besök av Göran Hägglund samt äldre- och folkhälsominister Maria Larsson i länder som Kina, Indien, Mellan Östern, USA, Brasilien och Irak. Detta har inte bara gett god PR utan också värdefull hjälp för tecknande av affärsavtal. Några dagar före Maria Larssons delegationsresa till Japan i slutet av mars 2009 var det till och med så att Socialdepartementet och Swecare ordnade en presslunch i Bactiguards lokaler invid Stureplan i Stockholm. Det hela låter som en framgångssaga utöver det vanliga och en storslagen svensk insats för hälsoarbetet runt om i världen. Naturligtvis måste man bli nyfiken på det företag och de personer som på kort tid nått detta succéartade resultat.

Om man börjar gräva i historien visar det sig att "*Sagan om Bactiguard*" kan ledas tillbaka till slutet av 1970-talet. På Karolinska Institutet (KI) i Stockholm fanns vid denna tid en läkare och forskare vid namn Thomas Lundeberg. Han ägnade sig åt att utvärdera effekterna av olika fysikaliska behandlingsmetoder på kroniska smärt-tillstånd av varierande typ. I fokus för hans intresse fanns sådant som vibrationer,

laser, ultraljud och elektrisk stimulering. Vid ett möte hos en företagare verksam inom fältet, Lars Hode, fick Lundeberg kontakt med Billy Södervall. Denne var anställd vid Nibe-verken i Markaryd och hade tidigare arbetat med Axel Bergström, en före detta assistent åt den svenske fysikern Gustaf Dalén. Den senare hade 1912 erhållit Nobelpriset i fysik för sin uppfinning av gas- och solventiler för användning i fyrar och lysbojar. För att få fram ljusreflektorer (speglar) som kunde förbättra ljusstyrkan i fyrarna hade Dalén och Bergström tagit fram metoder för att belägga glas med ett tunt lager metall. Genom sina kontakter med den betydligt äldre Bergström hade Södervall fått specifik kunskap om dessa tekniker. Han hade senare också på olika sätt försökt applicera dem i skilda sammanhang. Vid det ovan nämnda mötet med Lundeberg påbörjades diskussioner om möjliga medicinska tillämpningar. Ett av de frågor man intresserade sig för var risken för urinvägsinfektioner (UVI) i samband med användningen av urinvägskatetrar, ett växande problem speciellt inom geriatriken. Idén var att belägga katetrarna med ett tunt lager metall i syfte att hämma vidhäftning och tillväxt av bakterier.

För att pröva detta uppslag gjorde man ett första försök där katetrar täcktes med ett lager koppar. Lundeberg testade dessa på sig själv men resultatet var otillfredsställande, vilket bland annat visade sig genom en kraftig missfärgning av urinröret. Man antog då en mer systematisk strategi och lärde sig att göra enkla bakterieodlingar i petriskålar. I dessa lade man ner små bitar material täckta med olika metaller. Arbetsfördelningen var den att Södervall på sin arbetsplats vid Nibe i Markaryd skötte metallbeläggningen av de testobjekt som användes medan Lundeberg vid sitt laboratorium i Stockholm gjorde de biologiska och medicinska testerna. Vad man fann i odlingsförsöken var att silver samt en blandning av guld, palladium och silver var den/de av de prövade metallerna som bäst hämmade bakterietillväxten. Detta manifesterade sig som en randzon med få eller inga bakterier runt de silvertäckta testmaterialen. I nästa steg skaffade man urin-

vägskatetrar från olika bolag och täckte dem med silver. Initialt testade Lundeberg återigen dessa på sig själv. Vad som då konstaterades var bland annat att silverlagret inte fick vara för tjockt för att vara vävnadsvänligt. Det framkom vidare att katetrarna från det amerikanska företaget CR Bard Inc fungerade väl i processen.

Några år har nu förflutit och vi befinner oss i början av 1980-talet. För att komma vidare i projektet krävdes mer omfattande toxicitetstester samt inledande patientstudier. Lundeberg kontaktade då Terry Sutton, chef på CR Bards Europafilial i England. Denne nappade på planerna, kanske därför att han här såg ett projekt som skulle kunna stärka dotterbolagets ställning inom koncernen. I det följande arbetet skickades Bard-katetrar till Södervall vid Nibe i Markaryd där de belades med silver och sedan sändes till KI för testning och vidarebefordran till England. Efter det att laboratorieförsök visat att de silverbelagda katetrarna inte var vävnadsskadande kontaktade Sutton några lokala engelska kliniker. Dessa engagerades för att göra en jämförande pilotstudie över frekvensen av UVI hos patienter som fått urinvägskatetrar med eller utan silverbeläggning. Resultaten sammanställdes av Lundeberg och publicerades som en kort notis i den ansedda medicinska tidskriften Lancet [Lundeberg, 1986]. Vad som framkom i denna så kallade prospektiva, randomiserade studie var att bakterieförekomsten i urinen minskade markant när silverbelagda katetrar användes. Detta var en av de första studierna i sitt slag och man hade nu fått indikationer på att risken för *"sjukhussjuka"* kunde minskas om urinvägskatetrar beläggs med ett tunt lager silver. För att introducera tekniken i den kliniska vardagen krävdes dock ytterligare dokumentation, inte minst testning på ett större antal patienter. Lundeberg kontaktade då en tidigare kurskamrat från sina läkarstudier vid KI, Hans Liedberg. Denne var urolog på Karolinska Sjukhuset (KS) i Solna och intresserad av att börja forska. Det planerades sålunda ett doktorandprojekt för honom och huvudhandledare blev hans

kliniska chef, Peter Ekman, medan Lundeberg fungerade som bihandledare.

Under 1980-talets andra hälft genomförde man en serie experimentella och kliniska studier över effekterna av silverbeläggning på urinvägskatetrar och de problem de kan orsaka. Rent praktiskt fungerade det hela som så att Billy Södervall i Markaryd skickade katalysatorlösning till Thomas Lundeberg i Stockholm där man utförde silverbeläggning av katetrar erhållna från Terry Sutton vid Bard i England. Successivt gjordes vid KI vissa modifieringar i tekniken i syfte att förbättra vidhäftningen av silver samt att få ett tunt och vävnadsvänligt skikt av denna metall på katetrarna. Däri ingick tester som avsåg att optimera sammansättningen av den ursprungliga katalysatorvätskan. Man experimenterade även med olika typer av förbehandlingsmetoder i syfte att förbättra vidhäftningen av silver. En annan viktig del i utvecklingsarbetet var att hitta en bra metod för att skydda och stabilisera metallagret. De silverbelagda katetrarna skickades tillbaks till Bard där de steriliserades och förpackades för att sedan sändas åter till Thomas Lundeberg och Hans Liedberg på KI/KS där de egentliga undersökningarna utfördes. De pågick under flera år och publicerades 1989-1990 i form av fem vetenskapliga artiklar i internationella tidskrifter [Liedberg & Lundeberg, 1989a, b, 1990; Liedberg *et al*, 1990a, b]. Dessa publikationer kom att utgöra basen för den doktorsavhandling som Liedberg försvarade 1989 [Liedberg, 1989]. Resultaten visar sammanfattningsvis att silverbeläggningen hämmar: (1) bakteriers vidhäftning och tillväxt på katetrarna; (2) den vävnadsretande (inflammatoriska) inverkan av katetrarna; samt (3) uppkomsten av bakteriuri vid katetrisering under kortare tid (7 dagar). Nu fanns sålunda ett mer omfattande underlag som motiverade klinisk användning av silverbelagda katetrar. Tekniken hade därigenom blivit kommersiellt intressant och ett stort amerikanskt företag, CR Bard Inc, med intresse och resurser att introducera produkten på marknaden fanns sedan flera år med i bilden.

Under tiden som de just beskrivna vetenskapliga studierna pågick hade även andra intressenter kommit in i bilden. I mitten av 1980-talet kontaktades Thomas Lundeberg av det stora affärs- och konsultföretaget Bain & Company med huvudkontor i Boston och filialer bland annat i London. Man hade sedan några år arbetat med amerikanska universitet rörande kommersialisering av medicinska upptäckter och ville nu via sitt Londonkontor informera KI om dessa möjligheter. För detta ändamål ordnades ett symposium på Institutionen för Omgivningsfysiologi, idag en del av storinstitutionen för Fysiologi och Farmakologi (FyFa). I samband med detta gavs några KI-forskare tillfälle att presentera fynd med kommersiell potential. En av dessa var Thomas Lundeberg själv. Han berättade om projektet med silverbeläggning av urinvägskatetrar i syfte att minska risken för urinvägsinfektioner. Bland dem som representerade Bain & Company vid sammankomsten fanns en svensk affärsman och konsult vid namn Gunnar Walstam. Denne kontaktade några månader senare Lundeberg och uttryckte intresse för den teknik som han och Billy Södervall tagit fram. Eftersom ingen av dessa hade någon egentlig erfarenhet av marknadsföring och affärer såg de här en utsikt att få hjälp med dessa bitar. Det blev dock inte via det väletablerade företaget Bain & Company som Walstam erbjöd sina tjänster utan istället via sitt eget företag Walstam & Partners.

Detta bolag registrerades hos Patent- och Registreringsverket (PRV) 1987. Stiftare var Gunnar Walstam men några partners (delägare) fanns inte initialt. Enligt protokoll från konstituerande bolagsstämma ägde Walstam själv samtliga 5.000 aktier (à 10 kronor styck). Den första bolagsstyrelsen innehöll förutom ägaren (ordförande) ytterligare två ledamöter. Dessa avgick dock drygt ett år senare (september 1988) och ersattes av Thomas Lundeberg och Billy Södervall. En uppdelning av aktierna hade nu också skett, så att Walstam och Lundeberg innehade 2.000 aktier var och Södervall 1.000 stycken. De två senare ställde även upp som borgenärer för ett lån om 500.000

kronor som togs från Utvecklingsfonden (sedermera Almi Företagspartner AB) för att finansiera utrustning av en laboratorielokal för silverbeläggning och testning av katetrar i Stockholm. Enligt ett bolagsstämmoprotokoll från oktober 1989 hade Lundeberg och Södervall vid denna tid blivit ensamma ägare till bolaget med 2.500 aktier var (senare övertog Lundeberg även Södervalls aktiepost). Styrelseordförande var dock fortfarande Walstam, medan de två andra kvarstod som ledamöter. Vid denna tid kom ytterligare en person med i bilden, Astrid Deeth från San Francisco. Hon var en affärsbekant till Walstam och hade tidigare arbetat inom det stora amerikanska management och konsultföretaget McKinsey & Company. De förändringar i ägarbilden av Walstam & Partners AB som gjordes ingick i den större plan som Walstam och Deeth utformade för den kommande affärsverksamheten runt silverbeläggningstekniken. Det konglomerat av företag som blev resultatet kan inte ha haft något annat syfte än att undvika skatt. Affärskonceptet i sig var enkelt och krävde inte någon komplicerad organisation. Vad saken gällde var primärt att dokumentera de silverbelagda urinkatetrarnas kliniska användbarhet, patentera tekniken och sälja licenser för dess användning till CR Bard Inc (och senare möjligen även andra bolag).

Det affärskoncept som togs fram av Gunnar Walstam och Astrid Deeth konkretiserades den 9 juni 1989 i en överenskommelse undertecknad av dessa två samt Thomas Lundeberg och Billy Södervall. Avtalet hade titeln *"Agreement governing the business relationships and activities of the beneficiaries of the Meco Trust"* och innehöll en beskrivning av hur verksamheten skulle delas upp på olika bolag, delägarnas respektive uppgifter, samt hur inkomsterna skulle delas. Medelpunkten i *"Meco-trusten"* eller *"Meco-gruppen"*, som den även kallades (Meco = *metal coating*), var bolaget Adhesive Technology Holdings Ltd placerat på ön Jersey i engelska kanalen (Ad Tech Holdings Ltd). Dess funktion var att äga de patent, varumärken, upphovsrättigheter med mera som skapades. I Holland hade man ytterligare ett bolag, Adhe-

sive Technology (International) Licensing BV, vars uppgift var att licensiera den patenterade tekniken till andra företag, främst CR Bard Inc i USA. Detta gjordes dock inte direkt utan via ett tredje bolag, Metacot UK Ltd i England, som ägdes gemensamt av Walstam och Deeth. Detsamma gällde det dotterbolag som sattes upp i San Francisco, Metacot US Inc. Detta sköttes av Deeth, som ansvarade för en stor del av de direkta kontakterna med Bard i USA. Tanken var vidare att Lundeborg och Södervall skulle etablera ett forsknings- och utvecklingsbolag för framtagande av underlag till patent och liknande. Detta hade förberetts genom överförandet av aktierna i Walstam & Partners till dessa två (se ovan). Senare ändrades också företagets namn till Metacot Production AB. Av avtalet framgår dessutom att "*Meco-grupperna*" aktiviteter skulle administreras av Guardian Trust & Securities Company Ltd på de Brittiska Jungfruöarna i den Västindiska arkipelagen, liksom Jersey ett så kallat skatteparadis.

Trots den omsorgsfullt utarbetade organisationsplanen började det snart gå grus i maskineriet. Lundeborg och Södervall hade redan lagt ned flera års arbete för att ta fram den dokumentation som krävdes för att kunna söka patent och förhandla med CR Bard. I och med att Meco-avtalet var undertecknat förväntades de få bevis på sina ägoandelar bland annat i Ad Tech Holdings Ltd. Trots flera påstötningar skedde så dock aldrig. Lundeborg blev även fundersam när ansökningarna till den tillståndsgivande amerikanska myndigheten, *Food and Drug Administration* (FDA), skulle formuleras. Vissa av de förslag som lades fram till omskrivningar av de resultat som tagits fram vid de kliniska studierna i Stockholm såg han som ohederliga och vägrade att delta i detta arbete. Även om de inte hade tillgång till de fullständiga protokollen och knappast kunde kallas medicinska experter tog Walstam och Deeth då själva an sig denna uppgift. De lyckades sedan att mot frikostig ersättning få Hans Liedberg, den läkare som tillsammans med Lundeborg utfört studierna av katetrarna, att skriva under det till engelska och för FDA översatta materialet.

Lundebergs indignation ledde till att han kontaktade Bard och senare även FDA för att informera om de brister som han ansåg behäftade de handlingar som översänts till USA. Det rörde bland annat ofullständigheter i beskrivningen av tekniken för silverbeläggning av katetrarna och utelämnandet av bortfallsgrupper i redovisningen av de kliniska studierna (patienter som inte kunnat fullfölja testerna). Det som mötte honom, speciellt hos Bard, var dock bara hotfulla signaler om att inte lägga sig i. Trots dessa störningar så fortsatte patentarbetet rörande silverbeläggningstekniken som hade påbörjats med en ansökan till den europeiska patentorganisationen 1989 (EPO400349). Den serie patent som söktes från denna tid och under större delen av 1990-talet hade alla titeln "*Deposition of silver layer on nonconducting substrate*". Uppfinnare var Billy Södervall samt Thomas Lundeberg och sökande Ad Tech Holdings Ltd på Jersey. De första av en rad amerikanska patent började sökas i början av 1990-talet och för detta hade en amerikansk agent kontaktats av Astrid Deeth. I huvudsak var det dessa patent som genom licensavgifter från CR Bard Inc kom att under en lång rad år generera mycket stora inkomster kontrollerade av Walstam och Deeth.

Uppfinnarna Billy Södervall och Thomas Lundeberg har så vitt känt aldrig haft något direkt inflytande i de bolag som ägt och sålt rättigheter till patenten, det vill säga Ad Tech Holdings Ltd samt Ad Tech Licensing BV med flera. De lånade medel om 500.000 kronor från Almi Företagspartner AB som de ställt upp som borgenärer för överfördes av Gunnar Walstam till England. Lundeberg blev därför tvungen att själv lägga ut de pengar som krävdes för att finansiera Hans Liedbergs studier och den forskning som gjordes på KI. Det samma gällde den utrustning som införskaffades till den lokal som skulle användas för att enligt GLP (*good laboratory practice*) producera katetrar för Bard. Dessa pengar har han enligt uppgift aldrig fått tillbaks. När de ovan beskrivna motsättningarna inom "*Meco-gruppen*" uppstod krävde Walstam att till nominellt värde (50.000 kronor) få

köpa tillbaks aktierna i Walstam & Partners, eller Metacot Production AB som det hade döpts om till. Han hotade annars att sätta bolaget i konkurs, vilket skulle betyda att Lundeberg personligen skulle få betala lånet till Almi. Enligt ett bolagsstämmoprotokoll från november 1991 avgick då de tidigare ägarna från styrelsen, som därefter kom att bestå av Gunnar Walstam själv som enda ledamot med sin blivande fru Lena Larsson som suppleant (att döma av jämförelser med andra dokument är vissa av namnteckningarna på detta protokoll förfälskade). Denna sammansättning av styrelsen kvarstod därefter fram till dess att bolaget såldes. I och med denna förändring kom de två uppfinnarna bakom de patent som framöver skulle komma att ge inkomster i miljardklass att sakna ägarandelar och direkt inflytande i "*Mecogruppen*". Billy Södervall kom framöver att betalas på provisionsbas för framtagning av den stamlösning med metallsalter som sändes över till CR Bard Inc i USA för tillverkning av silverbelagda katetrar (*Bardex® IC Infection Control Foley Catheters*). Thomas Lundeberg hamnade på grund av sin kritik mot oegentligheter i kontakterna mellan Bard och FDA i onåd hos Walstam och Deeth. Enligt eget besked har han aldrig fått någon som helst del av de mycket stora inkomster som genererats av de patent som han och Södervall står bakom som uppfinnare.

I och med att CR Bard Inc i början av 1990-talet kom igång med en reguljär och mer storskalig produktion och försäljning av silverbelagda katetrar började också allt större licensavgifter att strömma in. Enligt Meco-avtalet och som framgår av patentdatabasen Espacenet var det Ad Tech Holdings Ltd på Jersey som ägde patenten. Försäljningen av licenser och rättigheter skulle skötas av Ad Tech Licensing BV i Holland (ett "*brevlådebolag*") som i sin tur tog hjälp av Metacot UK Ltd som agent för att sköta denna uppgift. Alla dessa bolag stod under kontroll av Walstam och Deeth, delvis via olika konsultbolag i så kallade skatteparadis. Uppenbarligen var även Metacot Production AB i Stockholm samt Metacot US Inc i San Francisco inblandade i dessa

affärer att döma av verksamhetsberättelser i årsredovisningar. I Mecovtalet sades vidare att Guardian Trust & Securities Company Ltd på Brittiska Jungfruöarna skulle ha ansvaret att administrera "*Meco-trusten*". Exakt hur pengaflödet mellan alla inblandade gått till är dock svårt eller omöjligt att klarlägga. Som läsaren säkert förstår är affärsupplägget som klippt och skuret för att försvåra skattemyndigheters insyn och kontrollen av de inblandade företagens och personernas inkomster. Under större delen av 1990-talet var den officiella exponeringen av verksamheten också mycket låg. Enligt uppgift skall man ha fått 1 US dollar (USD) per kateter i licensavgift samt 0,25 USD per kateter för den katalysatorlösning av metallsalter som levererades till Bard. Försäljningen av de silverbelagda katetrarna ökade stadigt år från år och därigenom även inkomsterna. Enligt en intervju med Billy Södervall i Svensk-Amerikanska Handelskammarens tidskrift *Currents* från 2008 hade Bard vid den tiden sålt mer än 80 miljoner silverbelagda katetrar [Sandberg, 2008]. Detta motsvarar med utgångspunkt från ovan nämnda avgifter samt dagens dollarkurs (januari 2013) en intäkt av cirka 650 miljoner kronor. Vart har dessa pengar gått och i vilken mån har skatt någonsin betalats?

Som nämnts inledningsvis har affärerna med de silverbelagda katetrarna uppmärksammats alltmer under de senaste åren. Detta tog sin början i och med att Christian Kinch och Thomas von Koch i juni 2005 övertog aktiemajoriteten (51%) i Metacot Production AB. Bolaget antog samtidigt namnet Bactiguard AB, ett varumärke registrerat 1996 av Ad Tech Holdings Ltd på Jersey. I det nybildade bolagets styrelse ingick förutom Kinch och von Koch även Gunnar Walstam och ytterligare en ledamot. Utvecklingen gick därefter snabbt och man skaffade sig en hemsida där information om företaget presenterades. Redan första året (2005), och faktiskt samma dag som Bactiguard AB startade sin verksamhet (den 13 juni), köptes de patent för silverbeläggning som Ad Tech Holdings Ltd innehade för cirka 440 miljoner kronor. Grunden för "*Meco-trustens*" affärer hade därmed avvecklats. Andra

året av Bactiguards existens lämnade Gunnar Walstam styrelsen (tidigare enmansstyrelse i Metacot Production AB). Tillsammans med Astrid Deeth hade han dock fortfarande ett betydande ägarintresse i bolaget (49%) via ett *"brevlådeföretag"* i Holland samt ett investmentbolag på Brittiska Jungfruöarna. Denna andel såldes nästkommande år (2007) ut för cirka 420 miljoner kronor, en affär som refererades i Dagens Industri [Saldert, 2007]. Köpare var den stora amerikanska hedgefonden Noonday (44%) och Kaupthing Bank Sverige (5%). I artikeln sades att *"säljarna, en svensk och en amerikan, som gör mångmiljonklipp på affären vill vara anonyma"*. Som huvudägare stod dock fortfarande Christian Kinch och Thomas von Koch kvar (25,5% var). Även om ägarna i praktiken förmodligen förblev desamma beskrevs ägarstrukturen i årsredovisningen för 2007 emellertid på ett annat sätt. Där stod att 25,01% av bolaget ägdes av TomCo BV, 25,01% av Blackfields BV, 45,35% av Biozif Holdings Ltd samt 4,63% av Kaupthing Bank Sverige AB. De två första företagen i denna uppräknings är *"brevlådebolag"* i Holland. Det tredje, Biozif Holdings Ltd, är ett dotterbolag till Noonday registrerat i Nicosia på Cypern. Som framgår av bolagsstämmaprotokoll från senare år företräddes Biozif Holdings av en av grundarna till Noonday. De nya ägarna i Bactiguard försöker också de uppenbarligen att gömma sig för skattemyndigheterna?

Efter denna genomgång måste man fråga sig om Bactiguard AB och Christian Kinch (VD och en av två majoritetsägare) verkligen är de förebilder som man kan få intryck av vid läsning av de inledningsvis refererade publikationerna. Även om produkten, det vill säga tekniken för silverbeläggning av plast och andra icke ledande material, kanske är värd viss uppskattning gäller samma sak inte de affärsmetoder som använts för den kommersiella exploateringen. Att det svenska etablissemangen i form av ministrar från Regeringen, Exportrådet, ledande affärstidskrifter med flera ställer upp och hyllar Bactiguard AB och dess ledning känns därför både häpnads- och oroväckande. I denna bok granskas *"Sagan om Bactiguard"* lite närmare ända

från starten i slutet av 1970-talet fram till början av 2013. Den bild som växer fram när man vänder på stenarna är inte vacker och det är förvånande att det hela kunnat fortgå under så lång tid. Faktamaterial har till största delen hämtats från offentliga arkiv och olika källor på Internet. Denna typ av informationskanaler är dock sällan särskilt ingående när det gäller företag, stiftelser och liknande i skatteparadis runt om i världen. Intervjuer har gjorts med Thomas Lundeberg men andra centralfigurer i historien har inte besvarat försök till kontakt. Lundeberg har även bidragit med vissa dokument rörande de affärsaktiviteter som beskrivs.

2 Sagens början och dess huvudpersoner

"Sagan om Bactiguard" hade som många framgångssagor en tämligen blygsam start. I slutet av 1970-talet träffades Thomas Lundeberg och Billy Södervall hos en gemensam bekant, företagaren Lars Hode. Lundeberg var vid denna tid medicine kandidat och doktorand vid Fysiologiska Institutionen på Karolinska Institutet (KI) i Stockholm. Södervall i sin tur arbetade som tekniker på energiteknikföretaget Nibe i småländska Markaryd. Lundebergs forskning på KI var inriktad mot effekten av olika fysiska behandlingsmetoder på smärta och inflammation. Det rörde sig om stimulering med vibrationer, laser, elektricitet, och ultraljud. I detta sammanhang hade han kommit i kontakt med affärsmannen Lars Hode, sedermera grundare av det Svenska Laser-Medicinska Sällskapet (SLMS). Denne bidrog bland annat med delar av den apparatur som användes i studierna. Billy Södervall var anställd vid Nibe-Verken i Markaryd, ett företag i energiteknikbranschen med produkter för villor och andra typer av fastigheter (värmepannor, varmvattenberedare med mera). Han hade här fått kontakt med uppfinnaren Axel Bergström, som efter sin pensionering återvänt till Småland. Bergström hade arbetat som assistent åt den svenske fysikern och Nobelpristagaren Gustaf Dalén. Bland hans

uppgifter hade ingått att förfinas metoden för silverbeläggning av de ljusreflektorer som användes i de AGA-fyrar som baserades på de av Dalén konstruerade gas- och solventilerna. Södervall fick genom Bergström insiderkunskaper om denna metod och det var dialogen med Lundeberg om dess möjliga medicinska användning som tog sin början vid mötet hos Hode.

I grund och botten kan det sägas ha varit vid detta tillfälle som "*Sagan om Bactiguard*" föddes. Efter fortsatta diskussioner började Lundeberg och Södervall göra praktiska försök för att testa sina idéer. Så småningom fokuserades detta arbete mot att belägga in- och utsidan av urinkatetrar med ett tunt lager silver. Orsaken till att denna inriktning valdes var åtminstone tvåfaldig. Dels att kateterinducerade urinvägsinfektioner (UVI) utgjorde ett stort problem inom sjukvården, dels att silver sedan tidigare var känt att ha antibakteriella effekter. Efter en tid kontaktade Lundeberg det svenska företaget Astra Meditech i hopp om att kunna inleda ett samarbete. Därifrån visades dock inget intresse. Han kontaktade då istället Europakontoren för två andra bolag med urinkatetrar på sin produktlista, CR Bard Inc och Baxter International Inc. Terry Sutton vid Bards engelska dotterbolag var den förste som hörde av sig. Därifrån fick man katetrar att arbeta med samt hjälp med initiala toxicitets- och patientstudier. Senare erhöles kateterprover även från andra företag.

När det blev dags för mer omfattande kliniska undersökningar etablerades kontakt med Hans Liedberg och Peter Ekman på den Urologiska kliniken vid Karolinska Sjukhuset (KS). Vid en tidpunkt då detta samarbete var väl framskridet dök affärsmannen och konsulten Gunnar Walstam upp. Detta skedde vid ett möte på KI mellan ett antal forskare och representanter för affärs- och konsultföretaget Bain & Company. Walstam var en av representanterna för detta företag vid mötet som syftade till att informera forskare vid KI om möjligheterna att kommersialisera medicinska upptäckter. Denna aktivitet hade tagit rejäl fart i USA efter det att en ny lag med namnet *the Bayh-Dole Act*

hade införts 1980. Denna lag gjorde det möjligt för universitet och andra institutioner att patentera och licensiera upptäckter som gjorts med federalt (statligt) stöd. Männen bakom denna lag var senatorerna Birch Bayh och Bob Dole. Konsultbolag som Bain & Company med flera hade här fått en ny och inkomstbringande nisch genom att assistera universitet med den affärsmässiga utvecklingen av de resultat man genererade. I Sverige fanns redan sedan tidigare en liknande lag, det så kallade "*lärarundantaget*" (lag 1949:345), enligt vilken forskare vid universitet och högskolor äger rätten till sina egna uppfinningar.

Thomas Lundeborg råkade vara den person vid KI som Bain & Company kontaktat för att få det just nämnda mötet till stånd. Han var också en av de KI-forskare som vid mötet presenterade ett projekt, i det här fallet silverbeläggningen av urinkatetrar. Bland andra medverkande KI-forskare kan nämnas Dag Linnarsson och Jan Lundberg, den senare blivande professor i farmakologi och sedermera global chef för forskning och utveckling först vid läkemedelsföretaget Astra-Zeneca och sedan 2010 vid Eli Lilly and Company. En tid senare kontaktades Lundeborg av Walstam, dock inte som representant för Bain & Company. Han uttryckte intresse för kateterprojektet och en kontakt mellan Walstam, Lundeborg och Södervall etablerades. Detta var vid mitten av 1980-talet och merparten av utvecklingsarbetet rörande tekniken för silverbeläggning var redan klart. Detsamma gällde de kliniska studierna i samarbete med Liedberg och Ekman på KS. Sätillvida kan man säga att Walstam kom till dukat bord. Vad denne bidrog med och som motiverade att han många år senare med beundran kallades "*grundaren av Bactiguard*" är en av de frågor som kommer att behandlas framöver. Walstams bidrag var förvisso inte den säljande produkten, det vill säga metoden för att silverbelägga katetrar och därmed minska infektionsrisken. Hans insats bestod inte heller av att tillföra ett större riskkapital. Merparten av de fortsatta utvecklingskostnaderna innan inkomster började strömma in fick Lundeborg och Södervall själva stå för. Försöken i Stockholm betalade Lundeborg till

stor del ur egen ficka och prepareringen av stamlösningar för silverbeläggning av katetrar kunde Södervall utföra på sin arbetsplats vid Nibe.

Walstams input bestod istället av att tillsammans med Astrid Deeth, den amerikanska kompanjon han efter en tid engagerade i projektet, utarbeta det affärskoncept man kom att utnyttja med en serie företag i olika länder, inklusive skatteparadis som Jersey och Brittiska Jungfruöarna. Dessa företag kom att äga och sälja rättigheter till de patent som söktes från slutet av 1980-talet och framåt. Denna konstruktion, liksom idén med ett avtal mellan de fyra huvudpersonerna (*Meco trust*), utarbetades av Walstam och Deeth utan egentliga överläggningar med de två uppfinnarna, Lundeberg och Södervall. De senare ställdes således inför ett slags ultimatum när affärsidéerna presenterades för dem under förespeglning av brådska att få fram en konstellation som kunde fungera som kontraktspartner till CR Bard Inc, den tilltänkta köparen av licensrättigheter till tekniken för silverbeläggning. Som historien visar blev slutresultatet att de två som utarbetat och dokumenterat tekniken samt dess kliniska användning blev lurade. De mångmiljon- för att inte säga miljardinkomster som har genererats av patenten med Södervall och Lundeberg som uppfinnare har gått dem förbi. Istället är det Walstam och Deeth som genom sin kontroll över de bolag som ägt och sålt rättigheterna till patenten lagt beslag på kakan. Lundeberg, som redan tidigt ställde sig undrande till affärsmetoderna, har enligt egen utsago inte ens fått ersättning för de kostnader han själv lagt ut i de tidiga faserna av teknikens utveckling. Södervall har fått viss ersättning för de reaktionslösningar han blandat ihop för leverans till CR Bard Inc. De belopp det här rör sig om är dock sannolikt mycket små i sammanhanget. Som plåster på sår fick han posten som vetenskaplig chef den dag som Walstam och Deeth drog sig tillbaka och överlät verksamheten till de nya ägarna av Bactiguard med Christian Kinch och Thomas von Koch i spetsen.

I det kommande ges som bakgrund till den kommande historien en kort beskrivning av var och en av de fyra huvudpersonerna i det avtal som tecknades 1989 under benämningen "*Agreement governing the business relationships and activities of the beneficiaries of the Meco Trust*", det vill säga Thomas Lundeberg, Billy Södervall, Gunnar Walstam och Astrid Deeth. De två personer som från 2005 tog över och drev vidare verksamheten inom ramen för bolaget Bactiguard AB, Christian Kinch och Thomas von Koch, berättas det närmare om i senare kapitel.

2.1 Läkaren, forskaren och uppfinnaren Thomas Lundeberg

Thomas Lundeberg föddes 1953 i Stockholm. Efter studentexamen började han studera medicin vid Karolinska Institutet (KI) och knöts efter några år till Institutionen för Fysiologi som amanuens och doktorand. Hans handledare var professor David Ottoson (1918-2001), en väletablerad känsselfysiolog. Lundebergs avhandlingsarbete rörde vibrationsbehandling vid kronisk smärta och han avlade sin doktors-examen 1983 [Lundeberg, 1983]. Han fortsatte sedan sina kliniska studier och blev färdig läkare 1987. Parallellt fortgick hans forskning och 1988 blev han docent i fysiologi vid KI. Vid mitten av 1990-talet vistades han under en period som gästforskare vid *Istituto di Neurobiologia e Medicina Molecolare* i Rom under ledning av Rita Levi-Montalcini (Nobelpristagare i fysiologi eller medicin 1986). För övrigt gjorde han så sent som i april 2009 ett återbesök på denna institution i samband med firandet av hennes 100-årsdag (den italienska regeringen tillsköt vid detta tillfälle 6,5 miljoner Euro för ett forskningsprogram till hennes ära och i hennes namn). Efter hemkomsten från Rom arbetade Lundeberg parallellt som forskare på fysiologinstitutionen på KI (FyFa) och som läkare vid Rehabiliteringsmedicinska kliniken

på Karolinska Sjukhuset (KS). Han erhöll specialistkompetens i medicinsk rehabilitering 1997 och i smärtlindring 1999. Året däremellan fick han tjänst som universitetslektor vid FyFa. Lundeberg ansvarade under fjorton år för utbildningen av blivande sjukgymnaster i fysiologi och undervisade under ett flertal år även blivande läkare i detta ämne. Han har handlett ett stort antal doktorander fram till doktors-examen och har publicerat drygt 300 vetenskapliga artiklar i internationella tidskrifter. Han har dessutom fungerat som uppfinnare till ett 30-tal patent och har varit med att bilda flera företag i bioteknik- och biomedicinbranschen. Lundeberg har haft uppdrag som sakkunnig åt Regeringen och Socialstyrelsen gällande alternativa behandlingsmetoder, utbildning av kiropraktorer och legitimering av naprapater. I augusti 2001 utnämndes han till professor i fysiologi vid KI. Parallellt med denna tjänst arbetade han som överläkare i rehabiliteringsmedicin, först vid KS och senare vid Danderyds Sjukhus (DS) dit verksamheten flyttades 2004.

I en uppenbarligen koordinerad aktion lämnades till KI under tre efter varandra följande dagar i juni 2002 tre anmälningar mot Thomas Lundeberg om misstänkt oredlighet inom forskning. Anmälarna var fyra kollegor och antagonister till den anmälde. Detta var startpunkten för en av de mest anmärkningsvärda utredningarna som någonsin förekommit om det som med en mer lättförståelig formulering brukar kallas forskningsfusk. Ansvar för den mer än fyraåriga utredningen innehades på KI av rektorerna Hans Wigzell och Harriet Wallberg-Henriksson samt dekanus för forskning Jan Carlstedt-Duke. Man tog även hjälp i granskningen från Vetenskapsrådets Etikkommitté och dess expertgrupp för oredlighetsfrågor. Både från Vetenskapsrådets och från KI:s sida förklarades Lundeberg skyldig till oredlighet inom forskning (bland annat "*plagiering*" av egna opublicerade manuskript). Undersökningen kritiserades dock starkt från flera håll och då inte minst för brist på rättssäkerhet [Ulfendahl & Rydqvist, 2006; Stenqvist 2006, 2009]. Även juridisk expertis instämde i kritiken. Bland annat

skrev tidigare JO och Regeringsrådet Bertil Wennergren flera rättsintyg där processen underkändes. Undertecknad har själv gått igenom samtliga de dokument från utredningen som finns på KI och Vetenskapsrådet. Jag har också analyserat de vetenskapliga artiklar och manuskript som man hänvisar till som bevis för att fälla Lundeberg för forskningsfusk. Mina observationer har sammanfattats i en bok med titeln *"Forskningsfusk eller Rättsövergrepp"* [Thyberg, 2009]. Slutsatserna är att det rör sig om en rättsprocess präglad av jäv, undermålig bevisföring och grundläggande brott mot svenska lagar. Till exempel undanhölls den anklagade och dennes ombud stora delar av den bevisning man hänvisar till. Centrala delar av denna finns inte heller arkiverad vare sig på KI eller på Vetenskapsrådet.

Den som i huvudsak drev anmälningarna och kraven på granskning av misstänkt forskningsfusk var Kerstin Uvnäs Moberg, kollega samt samarbets- och affärspartner till Thomas Lundeberg. Kampen om kommersiella intressen var en central del i hennes aktioner. Sålunda stod flera patentansökningar i deras gemensamma bolags namn (EntreTech Medical AB) i fokus för hennes anklagelser mot Lundeberg. Av vilken anledning KI och Vetenskapsrådet ansåg sig ha anledning att ingripa i denna bolagstvist är oklart. Efter det att dessa myndigheter fällt sin dom har Uvnäs Moberg och hennes ombud Kurt Björkholm oförtrutet fortsatt att kräva ytterligare utredningar gentemot Lundeberg ända upp på regeringsnivå. Som kommer att beröras längre fram finns anledning att misstänka att en koppling finns mellan denna process och de affärer som beskrivs i denna bok.

Under sensommaren och hösten 2003 befann sig Lundeberg i en pressad situation. Nya anmälningar och krav om utlämnande av försöksprotokoll med mera strömmade kontinuerligt in till KI från Uvnäs Moberg och Björkholm. Av Jan Carlstedt-Duke, dekanus för forskning på KI, blev han också på felaktiga grunder utpekad som ansvarig för avsaknad av etiskt tillstånd för potentiellt plågsamma djurförsök som utfördes av en doktorand till en annan professor. Detta ledde till att

han uppvaktades av journalister samt att familjen blev föremål för uppvaktningar och aktioner från djurrättsaktivisters sida. I detta läge valde Lundeberg i oktober 2003 att begära entledigande från sin professur vid KI, vilket omgående beviljades. Sedan denna tid har han istället varit verksam som överläkare i rehabiliteringsmedicin, först vid KS och senare vid Danderyds Sjukhus (DS), dit verksamheten flyttades under 2004. I juli 2006 beslutade verksamhetschefen vid kliniken att med hänvisning till Vetenskapsrådets och KI:s dom över Lundeberg att förbjuda denne att ägna sig åt forskning. Efter att beslutet överklagats fastslogs det ett drygt år senare på nytt av Carola Lemne, sjukhusdirektör vid DS. Lundeberg sade då upp sig från sin tjänst men övertalades av verksamhetschefen Karin Rudling att stanna kvar på sin post. Denna situation kvarstår i skrivande stund (februari 2013).

2.2 Teknikern och uppfinnaren Billy Södervall

Billy Södervall föddes 1943 och växte upp i Markaryd i Småland, en ort som han senare förblivit trogen. På 1970- och 1980-talet arbetade han som lärare i matematik på folkhögskolan i Markaryd. Han fungerade där även som konditionstränare på tjeifotbollslinjen. Dessförinnan hade han tjänstgjort på Huneskolan i Markaryd. Under mer än 30 års tid var han knuten till energiteknikföretaget Nibe i Markaryd, under de sista åren som miljöansvarig. Det var vid sin tid vid Nibe som han kom i kontakt med Axel Bergström, en tidigare assistent till den svenske fysikern och Nobelpristagaren Gustaf Dalén. Av Bergström lärde sig Södervall grunderna för den silverbeläggningsteknik som tillsammans med Thomas Lundeberg senare utvecklades vidare för att producera ett bakterieskyddande lager på urinkatetrar med mera. Efter det att Bactiguard AB bildats 2005 och övertagit patenträttigheterna för denna teknik fick Billy Södervall anställning som forsk-

ningschef i bolaget. Han ville dock inte flytta till Stockholm och istället byggde man upp en mindre forsknings- och produktionsanläggning i Markaryd. Denna invigdes den 5 maj 2006 av den dåvarande landshövdingen i Kronobergs län och ordföranden i Svenska Fotbollsförbundet Lars-Åke Lagrell. Denne var för övrigt en gammal bekant till Södervall, både från folkhögskolan och från fotbollsverksamheten i Markaryd. Drygt två år senare, den 1 oktober 2008, gjorde socialministern och KD-ledaren Göran Hägglund ett officiellt studiebesök vid Bactiguards enhet i Markaryd. Som nämnts tidigare har Billy Södervall förblivit Markaryd troget hela sitt liv. Uppenbarligen är han också en uppskattad person i bygden. Som ett bevis på detta utnämndes han tillsammans med tre andra personer i januari 2008 av kommunfullmäktige till ambassadör för Markaryds kommun under en tvåårsperiod.

2.3 Ekonomen och entreprenören Gunnar Walstam

Gunnar Walstam föddes 1955. Han utbildades till civilekonom på Handelshögskolan i Stockholm och har senare varit verksam inom en mängd olika bolag. Följande uppgifter har hämtats från hemsidorna till några av dessa och då särskilt beskrivningar av styrelsemedlemmarnas bakgrund. Bland de engagemang som där framträder kan följande nämnas. Under perioden 1979-1982 arbetade Walstam för det amerikanska affärs- och konsultföretaget Bain & Company. Det var också under denna tid han kom i kontakt med Thomas Lundeberg och Billy Södervall. Åren 1982-1985 var han knuten till telekommunikationsbolaget Ericsson. Som *founding partner* var han 1985 med och bildade managementbolaget Proceed Ltd. Två år senare, 1987, startade han Walstam & Partners AB (senare Metacot Production AB) som en del i den kommersiella utvecklingen av silverbeläggningstekniken. Tanken var att detta skulle bli ett forskningsbolag lett av Lundeberg

och Södervall. Så blev dock aldrig fallet annat än under en kort tid. Det blev istället Walstam själv som behöll herraväldet över bolaget och tillsammans med kompanjonen Astrid Deeth tog kontroll över patentering och licensiering av silvertekniken. Detta skedde med hjälp av den serie bolag som kom att utgöra kärnan i det som kallades "*Meco-trusten*" eller "*Meco-gruppen*". Trots att det aldrig var mer än ett en- eller fåmansföretag kom Metacot Production AB att bli ett medlemsföretag inom Teknikhöjden AB. Det senare är ett bolag som bildades 1996, ägs av Stiftelsen Vetenskapsstaden och har som uppgift att stödja bildning och utveckling av startup-bolag bland annat inom bioteknikbranschen.

Den nämnda stiftelsen bildades 1999 under namnet Stockholm BioScience genom ett initiativ från Centrum för Medicinska Innovationer (CMI) vid KI under ledning av rektor Hans Wigzell. Huvudägare i stiftelsen var KI, Kungliga Tekniska Högskolan (KTH), Stockholms Universitet (SU) samt Stockholms Stad och Stockholms Läns Landsting. En central del i stiftelsens verksamhet har varit att verka för uppförandet av en forsknings- och företagspark i anslutning till den nya stadsdel som skall byggas inom Norra Stationsområdet. Hans Wigzell var under många år styrelseordförande i stiftelsen. På liknande sätt var Gunnar Walstam under flera år ledamot i styrelsen för Teknikhöjden AB. Wigzell och Walstam hade dock etablerat kontakt långt tidigare, bland annat som rådgivare åt riskkapitalbolaget HealthCap. Sedan november 2008 bildade de sålunda tillsammans det vetenskapliga rådet i CytaCoat AB, ett företag som arbetar med en produkt liknande den Bactiguard AB och tidigare Metacot Production AB tillhandahållit. Walstam tycks senare ha lämnat denna post och omnämns inte längre på bolagets hemsida. År 2007 blev han rådgivare åt Sandvik AB inom ramen för det som kallades *Board for New Medical Technology*.

I skrivande stund (februari 2013) tycks Gunnar Walstam ha avslutat flertalet av sina tidigare uppdrag i Sverige. Enligt uppgifter på

Internet har han däremot fortfarande bolagsengagemang bland annat i Schweiz, England och USA. Enligt Kronofogdemyndigheten har Walstam en skatteskuld om 139 miljoner kr, den sjunde största skatteskulden i Sverige vid denna tid (december 2012). Nästan hela denna skuld härrör sig till 2005, det år då aktiemajoriteten (51%) i Metacot Production AB såldes till Christian Kinch och Thomas von Koch samtidigt som patenten för silverbeläggningstekniken överläts till det nybildade Bactiguard AB för nära en halv miljard kronor. Kommande år har han deklarerat endast små eller inga inkomster alls i Sverige. Han är numera också registrerad utomlands. Trots sin uppenbara ovilja att betala skatt har Walstam donerat stora summor pengar till Handelshögskolan i Stockholm (där han fick sin utbildning), bland annat inom ramen för en insamlingskampanj som finansierat inrättandet av en professur i finansiell ekonomi med särskild inriktning mot riskkapitalområdet (pressmeddelande 110118). Vilka signaler skickar detta till studenter, forskare inom fältet och, sist men inte minst, till allmänheten?

2.4 Den anonyme Astrid Deeth

Astrid Elizabeth Deeth (född 1958) är en person som det är svårt att hitta någon närmare information om. Enligt uppgifter på Internet tycks det som om tidigare delar i hennes skolgång skett på Antigua-Barbados i den västindiska övärlden, där hennes far Peter J Deeth drev en hotellrörelse kombinerad med finansiell rådgivning. Längre fram studerade hon sociologi vid Radcliffe College och Harvard University. Hon bor i San Francisco och har en svensk man, Bo Stehlin. De fåtaliga uppgifter som i övrigt går att hitta om henne på Internet rör sig främst om sådant som lämnade bidrag till San Franciscos parkstiftelse, till en privatskola just utanför San Francisco (där hon även medverkar i en arbetskommitté) samt till en organisation som lämnar eko-

nomiskt stöd till mindre bemedlade studenter. Beträffande engagemang i företag och affärsverksamheter dyker ingen information upp vid sökning på Internet. Liksom Gunnar Walstam har Astrid Deeth erfarenhet från arbete inom ett stort amerikanskt management och konsultföretag, i hennes fall Mc- Kinsey & Company.

3 Lundeberg och Södervall möts och börjar samarbeta

I sin tidiga forskargärning på Institutionen för Fysiologi vid KI ägnade sig Thomas Lundeberg främst åt effekterna av olika fysikaliska behandlingar på kronisk smärta. Det som kom att bli fokus för hans doktorsavhandling var vibrationsbehandling [Lundeberg, 1983]. Han intresserade sig dock även för tekniker som laser, ultraljud och elektrisk stimulering. En av de personer Lundeberg kom i kontakt med vid denna tid var fysikern Lars Hode. Denne hade tidigare arbetat med lasrar inom försvaret men alltmer börjat intressera sig för deras medicinska användning. Han hade bildat företaget Irradia AB som producerade och sålde laserutrustningar för medicinskt bruk. Hode blev snabbt intresserad av Lundebergs projekt och såg här en möjlighet att få sina apparater testade. Han kom sålunda att bli en av dem som försåg Lundeberg med den utrustning som användes i försöken mot kroniska smärttillstånd. Han ansvarade också för underhåll och funktionskontroll av lasrarna. I efterhand upptäcktes emellertid att utrustningen inte alltid hade fungerat. Delar av resultaten blev därför omöjliga att utvärdera och avsevärt arbete gick till spillo. Spänningar uppstod även på grund av att Lundeberg och Hode inte var överens om hur delar av observationerna skulle tydas. I det sammanhanget bör noteras att Hode hade stora kommersiella intressen i att positiva effekter skulle kunna rapporteras. Detta är självklart inte ett förhållande som får påverka utvärderingen i studier av medicinska behandlings-

metoder. Längre fram, 1989, var Hode med och bildade det Svenska Laser-Medicinska Sällskapet (SLMS). Tillsammans med tandläkaren Jan Tunér har han också skrivit flera böcker om medicinsk laserbehandling. Samtidigt har Irradia AB fortsatt sin verksamhet. Hode har därigenom satt sig i en jävssituation där kravet på objektiv utvärdering av de medicinska laserbehandlingarnas effekter ställts mot hans kommersiella intressen i laserbranschen.

Vid ett möte hemma hos Hode i slutet av 1970-talet presenterades Thomas Lundeborg och Billy Södervall för varandra. Den senare arbetade vid denna tid på energiteknikbolaget Nibe i Markaryd. Han hade där kommit i kontakt med Axel Bergström, en pensionerad före detta assistent åt Nobelpristagaren Gustaf Dalén, vars arbete lagt grunden för bildandet av det världsomspännande företaget AGA (Aktiebolaget Gas-Akkumulator). Av Bergström hade Södervall lärt sig tekniken för beläggning av ytor med ett tunt lager silver eller andra metaller. Denna hade ursprungligen utvecklats av Dalén och Bergström för att användas i produktionen av ljusreflektorer i de fyrar och lysbojar som AGA byggde. Dessa utrustades med de revolutionerande gas- och solventiler som Dalén uppfunnit och för vilka han 1912 erhållit Nobelpriset i fysik. Södervall hade även börjat utforska möjligheterna att utnyttja den nämnda tekniken i sitt arbete på Nibe. Därvid var det dock främst metallen koppar som hade använts. Vid det nämnda mötet startade en diskussion mellan Lundeborg och Södervall om möjliga medicinska applikationer av tekniken för beläggning av ytor med ett tunt lager metall. Detta kan sägas ha varit startpunkten för det arbete som så småningom ledde fram till de patent som kom att utgöra grunden först för *"Meco-gruppens"* och Metacots och senare för Bactiguards affärer. De två uppfinnarna har under denna idag mer än 30-åriga och från 1990-talet och framåt mycket lukrativa verksamhet successivt hamnat alltmer i bakgrunden. Herraväldet över patenten och de licensintäkter dessa genererat greps istället av Gunnar Walstam och Astrid Deeth (genom kontrollen över *"Meco-gruppen"* och dess

företag) och därefter Christian Kinch och Thomas von Koch (genom kontrollen över Bactiguard).

Även om flera olika idéer dök upp i diskussionerna mellan Lundeberg och Södervall blev det snart urinkatetrar som deras intresse fokuserades mot. Bakgrunden var att användandet av katetrar sedan länge var förknippat med en ökad frekvens av urinvägsinfektioner (UVI). Infektioner orsakade inom sjukvården kallas också nosokomiala infektioner och bland dem står kateterinducerade UVI för en stor andel. De utgör sålunda ett allvarligt medicinskt problem och orsakar betydande lidande för de drabbade likväl som stora kostnader för samhället. Samtidigt var det sedan länge känt att metaller som koppar och silver har en skyddande effekt mot bakterier och andra mikroorganismer. I sin egenskap av toxiska tungmetaller utgör de även en fara för miljön och för människors hälsa. Idén som Lundeberg och Södervall hade var att belägga in och utsidan av katetrarna med ett lager metall för att erhålla en skyddande effekt mot infektioner. Genom att göra lagret extremt tunt hoppades man på samma gång kunna minimera de toxiska effekterna. I de initiala försöken inriktade man sig på koppar. Urinkatetrar rekvirerades från flera olika medicintekniska företag, däribland Arrow International Inc, Baxter International Inc och CR Bard Inc. Katetrarna skickades till Södervall i Markaryd som belade dem med ett tunt lager koppar. Katetrarna vidarebefordrades sedan till Lundeberg i Stockholm som provade dem på sig själv. Resultaten av dessa första tester var dock nedslående. Bland annat erhöles en påtaglig missfärgning av urinröret.

I detta läge beslutade man sig för att systematiskt testa olika parametrar för att komma fram till bästa möjliga procedur. Lundeberg satte på sitt laboratorium upp en metod för odling av bakterier i petriskålar. Från Södervall fick han katetrar av olika fabrikat som hade belagts med olika metaller. Små bitar av dessa katetrar lades ned i bakterieodlingarna och i den mån en antibakteriell effekt förelåg kunde detta efter en tid utläsas som en uppklärningszon runt omkring

testbitarna. Dessa tester visade att silver var den metall som gav den bästa bakteriedödande effekten. Man gjorde även försök på råttor där olika katetermaterial (med eller utan silverbeläggning) utvärderades med avseende på eventuell toxisk och inflammationsframkallande effekt i urinröret. Det visade sig då att ett tunt lager silver i vissa fall till och med kunde ha en vävnadsskyddande effekt. Det företag som mest aktivt visade sitt intresse för arbetet i detta stadium var CR Bard Inc. Samarbetet med detta stora medicintekniska företag i USA kom därefter att konsolideras alltmer och det blev senare också de som genom licensavtal kom att utnyttja tekniken kommersiellt i större skala. De tidiga kontakterna skedde främst med Bards dotterbolag i England och dess chef Terry Sutton. Det amerikanska huvudkontoret hade vid denna tid antytt planer på att lägga ned filialen i England och omvandla den till ett rent försäljningskontor. Sutton såg i projektet med silverbelagda katetrar en möjlighet att hävda betydelsen av Bards engelska underavdelning. Han var därför mån om att stödja och driva på projektet.

Nästa steg var att utvidga undersökningarna över i vilken mån de silverbelagda katetrarna hade cytotoxiska (cell- och vävnadsskadande) effekter. Med detta erhöles hjälp av Terry Sutton vid Bards Englandskontor, som anlätade Huntingdon Research Centre Ltd för uppgiften. Under perioden 1985-1989 utförde man där ett flertal tester enligt officiella metodbeskrivningar (*British Standard, BS 5736, Evaluation of Medical Devices for Biological Hazards*). Därvid användes extrakt som framställts genom att under 24-72 timmar inkubera bitar av silverbehandlade katetrar i olika typer av medier vid 37°C (under skakning). I det första testet (augusti 1985) användes kaniner. På dessa sprutades kateterextrakt in i hudens yttersta lager på 10 ställen i rygghuden på ena sidan samt kontrollmedium på fem ställen på andra sidan. Djuren observerades direkt efter injektionerna samt efter 24, 48 och 72 timmar för att upptäcka tecken på irritation vid injektionsställen i form av rodnad och svullnad (graderat enligt en skala från 0-4).

Resultatet av denna prövning visade att kateterextraktet inte orsakade någon eller endast obetydlig retning efter injektion i huden. I nästa testserie (april 1986) testades extraktens akuta toxicitet genom att injicera en viss volym av desamma antingen intravenöst eller in i bukhålan på möss (0,5 ml per 10 gram kroppsvikt). Djuren granskades för tecken på allmänpåverkan direkt efter injektionerna samt efter olika tidpunkter upp till 72 timmar. Djuren avlivades därefter och obducerades. Mössen uppvisade inga yttre tecken på toxiska effekter under observationstiden och inga patologiska fynd gjordes heller vid obduktionen. Slutsatsen blev därför att kateterextrakten inte orsakade några allmäntoxiska reaktioner hos djuren.

För att ytterligare söka efter möjliga vävnadsretande effekter hos katetrarna implanterades små kateterbitar i ryggmuskulaturen på kaniner (fem bitar från silverbehandlade katetrar samt tre kontrollbitar per kanin). Djuren avlivades efter sju dagar, ryggmusklerna dissekerades ut och snitt gjordes genom implantaten för att först observera eventuella makroskopiska tecken på patologiska reaktioner runt kateterbitarna. Därefter skars bitar av transplantaten med omgivande muskel ut och preparerades för mikroskopisk undersökning. Även i dessa test (juli 1986) saknades tecken på att de silverbelagda katetrarna hade någon vävnadsskadande effekt. Makroskopiskt sågs ingen tydlig reaktion och mikroskopiskt noterades endast en viss bindvävsomvandling närmast omkring implantaten samt viss celldöd i det område där muskeln skurits upp för att införa kateterbitarna. Tre år senare utförde Huntingdon Research Centre ännu en test där den cellskadande effekten av kateterextrakt prövades på njurceller som odlades i testplattor under 48 timmar för att erhålla ett nära konfluent lager. Odlingsmediet sögs därefter av och ersattes med ett testmedium innehållande en låg koncentration av neutralrött (ett färgämne som tas upp och lagras i cellerna) samt olika mängder extrakt framställt såsom beskrivits ovan. Efter 24 timmars exposition för testmedierna fixerades och färgades cellerna. De undersöktes därefter i mikroskop och

den cytotoxiska effekten av kateterextraktet bestämdes genom att observera den lägsta koncentration av detsamma vid vilken cellerna visade tecken på att runda upp sig och lossa från underlaget eller att läcka ut färgämnet neutralrött (båda delarna tecken på skada eller död av cellerna). Slutsatsen av dessa analyser blev att de silverbelagda katetrarna inte uppvisade någon påvisbar toxisk effekt.

De fram till sommaren 1986 erhållna resultaten visade alltså att de silverbelagda katetrarna (1) hade en antibakteriell effekt, (2) inte hade någon direkt toxisk effekt på vävnad de kommit i kontakt med och (3) inte heller släppte ifrån sig material med toxisk inverkan på omgivande celler. Efter de första misslyckade försöken med kopparbelagda katetrar blev det nu dags att pröva silverbelagda katetrar på människa. Thomas Lundeberg ställde då återigen själv upp som försöksperson (testperiod 2-3 dagar). Även nu uppträdde problem med vävnadsmisfärgningar (svarta utfällningar av silver). Detta berodde främst på att silverlagret var för tjockt. Metodiken för beläggning av katetrarna fick därför modifieras steg för steg innan man så småningom lärde sig att producera mycket tunna lager silver. Dessa innehöll endast några få mikrogram silver per cm^2 kateteryta vilket motsvarade ett lager silver med en tjocklek av så lite som några få miljondels millimeter (nanometer). När man hade nått dithän försvann problemen med misfärgningar och andra negativa sidoeffekter. Därmed var det möjligt att gå vidare och testa katetrarna på ett mindre antal patienter. Lundeberg gjorde upp planer för en sådan studie och kontakta- de Terry Sutton vid Bard i England för att få ekonomiskt stöd. Denne var positiv men hade dåligt om pengar för ändamålet och ville påskynda projektet mer än som skulle vara möjligt för en klinisk undersökning i Sverige. Orsaken till detta var att Sutton var angelägen att snabbt få fram resultat att visa upp för Bards amerikanska huvudkon- tor. Även om Lundeberg kände sig tvekande blev det därför så att Sutton kontrakterade tre mindre engelska kliniker som utförde under- sökningen enligt det protokoll Lundeberg satt upp. De katetrar som

användes hade belagts med silver av Lundeberg vid KI och sedan skickats över till England för sterilisering, förpackning och distribution till sjukhusen ifråga. I övrigt var Lundeberg inte direkt involverad i utförandet av undersökningen som var en så kallad prospektiv, randomiserad studie på 102 patienter. Hälften av dessa fick bära en standardkateter under 9 dagar och den andra hälften en silverbelagd kateter. Efter 3, 6 och 9 dagar togs urinprov som analyserades för förekomst av bakterier. Mer än 100 bakterier per ml betraktades som tecken på bakteriuri (en mycket låg gräns som höjdes i senare studier i Sverige). Utvärderingen av proverna visade att silverbeläggningen gav en statistiskt säkerställd skyddande effekt mot kateterinducerad växt av bakterier i urinen. Efter nio dagar påvisades bakteriuri hos 34% av de patienter som burit en standardkateter men bara hos 12% av dem som burit en silverbelagd kateter. Några allvarliga biverkningar av silverbeläggningen kunde inte heller observeras. Resultaten vidarebefordrades av Sutton till Lundeberg som sammanställde en kort not (*Letter to the Editor*) som publicerades i den välrenommerade medicinska tidskriften *Lancet* [Lundeberg, 1986]. Detta var snabbast möjliga men ur vetenskaplig synvinkel kanske inte det mest optimala sättet att offentliggöra resultaten (alltför begränsat utrymme). Förfarandet styrdes till stor del av Terry Suttons brådska att få fram resultat att visa upp för sina chefer vid CR Bard Inc i USA.

4 Hans Liedberg kommer in i bilden

Vi har vid det här laget kommit fram till strax efter mitten av 1980-talet och projektet med silverbeläggning av urinkatetrar har fått en tämligen säker grund att stå på. De kliniska tester som hittills har gjorts och presenterats kort i *Lancet* är dock inte av tillräcklig omfattning för att kunna ansöka om tillstånd för klinisk användning, till exempel hos *Food and Drug Administration* (FDA) i USA. För Bard (än

så länge det engelska dotterbolaget) är detta det primära målet för det stöd man gett och fortsätter att ge. Därutöver krävs ytterligare prekliniska studier för att kunna patentera tekniken. Både för uppfinnarna och för Bards del är det av största vikt att patentskydd erhålls innan kommersiell produktion av silverbelagda katetrar påbörjas.

För de utökade kliniska studierna kontaktade Thomas Lundeberg en tidigare studiekamrat från läkarutbildningen, Hans Liedberg. Denne arbetade vid denna tid på Urologiska kliniken vid Karolinska Sjukhuset (KS) och hade som chef Peter Ekman, sedermera professor i urologi vid KI. Dessa var båda intresserade och man beslutade att lägga upp det hela som ett doktorandprojekt för Liedberg med Ekman som handledare och Lundeberg som bihandledare. I praktiken rörde det sig om ett delat ansvar där Lundeberg var ansvarig för framtagandet av katetrar samt de prekliniska studierna medan Ekman mer direkt höll i de kliniska testerna. Inom loppet av några års tid utförda man fem studier. Dessa kom att utgöra delarbetena i den doktorsavhandling som Liedberg försvarade 1989 [Liedberg, 1989]. Undersökningarna var av blandad preklinisk och klinisk natur. I två av dem studerades hur beläggning med ett tunt lager silver påverkade förmågan hos bakterien *Pseudomonas aeruginosa* (vanlig orsak till UVI) att vidhäfta till och kolonisera katetrarna [Liedberg & Lundeberg, 1989a; Liedberg *et al*, 1990a]. Den experimentella uppsättning man använde sig av var en kateterbit genom vilken konstgjord urin (en i laboratoriet hopblandad lösning) innehållande bakterier långsamt pumpades (50 ml per timme). Efter 10 timmar togs provbitar från katetrarna och preparerades för analys i ett svepelektronmikroskop. Tack vare de höga förstoringar som kan erhållas i ett sådant var det möjligt att i detalj studera i vilken mån bakterier hade fäst på kateterytan. Resultaten visade att det på de obehandlade katetrarnas yta bildades en tjock film av bakterier inbäddade i en slemliknande massa. Utbredningen av bakteriebeläggningarna varierade dock beroende på vilken typ av material katetrarna var tillverkade av. De största beläggningarna bil-

dade på gummikatetrar och steg för steg något mindre på latex- teflon- och silikonkatetrar. Silverbelagda katetrar av samtliga dessa typer saknade nästan helt bakteriebeläggningar.

I ett annat av delarbetena studerades huruvida silverbeläggningen av katetrarna hade en cellskadande effekt. Detta var en vidareutveckling av de toxicitetsstudier som Terry Sutton vid Bard i England låtit utföra. Man använde sig här åter av latex-, teflon- och silikonkatetrar. Vissa av dem lämnades obehandlade medan andra belades med ett tunt lager av metalliskt silver (erhölls genom reduktion av silverjoner), silvernitratt eller silversulfat. Kateterbitar (10 cm²) inkuberades i cellkulturmedium (5 milliliter) under 48 timmar vid 37°C (med skakning) för att extrahera toxiskt material från dem. Extraktet späddes därefter med medium till koncentrationer varierande mellan 10-100%. För att testa den toxiska effekten användes odlade musfibroblaster (L929). Cellerna såddes ut i testplattor och fick växa till en viss täthet. Man sög därefter av kulturmediet och tillsatte medium med varierande mängd kateterextrakt. Plattorna inkuberades sedan vid 37°C under 48 timmar. Under den sista timmen tillsattes radioaktivt tymidin. Denna nukleosid ingår som en beståndsdel i cellens ärftliga material (DNA) och inkorporeras i detta när det dupliceras inför en celledelning. Efter inkubationens slut precipiterades cellernas DNA med perklorosyra och mängden radioaktivitet som inkorporerats mättes genom så kallad scintillationsräkning. Beträffande katetrarna i sig så visade analyserna att silikon saknade toxisk effekt medan teflon och än mer latex hämmade cellernas DNA-syntes. Beläggning med metalliskt silver reducerade den toxiska effekten av teflon- och latexkatetrar men tog inte helt bort den. Silvernitratt och silversulfat hade också en viss skyddande effekt men klart mindre effektiv. Vad det gällde silikonkatetrar så sågs ingen toxicitet efter beläggning med metalliskt silver medan en viss sådan erhöles med silvernitratt och silversulfat [Liedberg & Lundeberg, 1989b]. Slutsatsen blev att beläggning av katetrar med metalliskt silver skyddar mot en cytotoxisk effekt. Silver i form

av nitrat- eller sulfatjoner har en sämre effekt och kan i vissa fall även förstärka den toxiska effekten.

I de två ytterligare arbeten som kom att ingå i Hans Liedbergs doktorsavhandling gjordes kliniska studier över effekten av silverbeläggning på frekvensen av kateterinducerade urinvägsinfektioner. Syftet var att utöka antalet patienter från den första studien utförd i England [Lundeberg, 1986] för att få ett säkrare underlag för att bedöma silverbeläggnings infektionsskyddande effekt. I den första av dessa studier erhöll 60 patienter en silverbelagd kateter medan 60 stycken erhöll en obehandlad kateter. Patienterna följdes genom urinodlingar och resultaten visade att 6 stycken i den första och 22 stycken i den andra gruppen inom 6 dagar drabbades av bakteriuri (mer än 10^5 bakterier per milliliter). Den andra studien inkluderade 90 patienter som delades upp i tre grupper (30 stycken per grupp). Den första gruppen behandlades med katetrar belagda med silver plus en vattenhaltig gel eller hydrogel (SHC), den andra med hydrogelbelagda katetrar (HC) och den tredje med standardkatetrar (SC). Inom en observationstid av 5 dagar hade 3 patienter (10%) i den första gruppen, 10 stycken (33%) i den andra och 15 stycken (50%) i den tredje drabbats av bakteriuri (mer än 10^5 bakterier per milliliter). Statistisk bearbetning av resultaten visade att det förelåg en signifikant skillnad i infektionsfrekvens mellan silverbelagda (SHC) och standardkatetrar (SC). De skillnader som i övrigt förelåg mellan grupperna var däremot inte statistiskt säkerställda (SHC kontra HC samt HC kontra SC). Som helhet bekräftar resultaten att silverbeläggning av urinkatetrar reducerar risken för urinvägsinfektioner.

5 Konsulten Gunnar Walstam dyker upp

Under andra hälften av 1980-talet, några år efter det att samarbetet med Hans Liedberg och Peter Ekman hade startat, kontaktades Tho-

mas Lundeberg av en representant för affärs- och konsultföretaget Bain & Company. De hade några år tidigare börjat samarbeta med amerikanska universitet för att kommersiellt utveckla vetenskapliga upptäckter och uppfinningar av potentiellt marknadsvärde. Uppenbarligen var man nu intresserade av att sprida denna verksamhet också till Europa, Sverige och KI. Anledningen till att denna typ av aktiviteter sedan en tid hade blomstrat upp i USA var en ny lag som kongressen infört 1980. Den gick under namnet *the Bayh-Dole Act* (efter namnet på de två senatorer som initierat den) eller *the University and Small Business Patent Procedures Act*. Dess innehåll gjorde det möjligt för universitet och andra institutioner att patentera och licensiera upptäckter som gjorts med federalt (statligt) stöd. Resultatet blev att antalet patent som söktes och beviljades till amerikanska universitet inom några år mångdubblades. Med tanke på KI:s starka namn och dess sammankoppling med Nobelpriset i fysiologi eller medicin är det kanske inte förvånande att Bain & Company ville försöka sälja konceptet även dit. I och för sig förhöll det sig så att offentligt anställda forskare i Sverige genom det så kallade lärarundantaget (lag 1949:345 om rätten till arbetstagares uppfinningar) ända sedan 1950-talets början hade ägt rätten till sina upptäckter. Detta hade dock dittills endast i begränsad utsträckning lett till någon patenterings- och kommersialiseringsvåg vid våra universitet.

Att Bain & Company vände sig till Lundeberg, en ung och ännu icke disputerad KI-forskare, kan verka överraskande. Kanske berodde det på att han redan hade hunnit göra sig känd som en innovatör genom olika kontakter med företag och myndigheter. Hur som helst, Lundeberg tog sig an uppdraget och ställde samman ett program för en konferens mellan representanter för Bain & Company på ena sidan och ett mindre antal forskargrupper från KI på den andra. Mötet ägde rum på Institutionen för Omgivningsfysiologi, idag en del av storinstitutionen för Fysiologi och Farmakologi, FyFa. Bland deltagarna fanns bland annat farmakologen Jan Lundberg, senare global forskningschef

först på AstraZeneca och sedan 2010 på Eli Lilly and Company. Thomas Lundeberg var själv en av de forskare som gav en presentation vid konferensen. Han talade om det projekt med silverbeläggning av urinkatetrar som han och Billy Södervall hade drivit sedan flera år. Från företagets sida var Gunnar Walstam en av de medverkande. Vad mötet konkret utmynnade i har varit svårt att få veta så här långt i efterhand. Walstam tog inte upp någon närmare diskussion med Lundeberg vid detta tillfälle men återkom efter några månader och uttryckte intresse för kateterprojektet.

Lundeberg och Södervall var vid denna tid i den positionen att de efter flera års arbete var framme vid den punkt där en marknadsintroduktion av de silverbelagda katetrarna närmade sig. De hade dock själva ingen erfarenhet av att driva affärer med allt vad det innebär och hade i huvudsak två vägar att följa. Den ena var att låta CR Bard Inc, det företag med vars engelska dotterbolag de redan samarbetat under några år, ta över vidare utveckling samt därefter produktion och försäljning av katetrarna. Detta skulle i så fall ske genom ett avtal som garanterade uppfinnarna en rimlig royalty relaterad till antalet sålda katetrar. Den andra möjligheten var att själva tillsammans med en eller flera affärskunniga partners bilda ett bolag, slutföra utvecklingen av katetrarna, söka patent på metoden för silverbeläggning, och därefter leta efter företag som var intresserade av att tillverka och saluföra silverbelagda katetrar mot betalning av licensavgifter. Som historien visar blev det den senare vägen de valde. En av orsakerna till detta kan ha varit att Bards engelska filial var ifrågasatt av det amerikanska huvudkontoret och snart också kom att läggas ned. Terry Sutton, den person som Lundeberg och Södervall hade samarbetat med, hade därför bakbundna händer. Trots att man tog upp möjligheten av att teckna ett mer långsiktigt avtal med honom skedde ingenting konkret, kanske därför att han inte förfogade över resurser och mandat att själv ta sådana initiativ. På grund av den spända relationen med huvudkontoret kan det även ha varit så att han inte fullt ut hade rappor-

terat dit om projektets utveckling. Lundeberg hade även varit i kontakt med andra bolag, däribland svenska Astra Meditech AB, men utan att få något positivt gensvar. I den situationen var det kanske så att Gunnar Walstams uppdykande blev det som avgjorde valet av framtida inriktning.

6 Affärerna startas via Walstam & Partners

I vilken utsträckning Gunnar Walstam redan från början fullt ut insåg kateterprojektets och silverbeläggningsteknikens kommersiella potential är svårt att veta. Det är på samma sätt omöjligt att avgöra i vilken mån han hade den kommande affärsplanen klar för sig redan vid den första kontakten. I vilket fall som helst var han angelägen om att snabbt bilda ett företag inom ramen för vilket verksamheten skulle drivas. Lundeberg var inte främmande för idén medan Södervall var rädd för hur detta skulle kunna påverka hans anställning vid Nibe. I maj 1987 tog Gunnar Walstam saken i egna händer och registrerade ett bolag med namnet Walstam & Partners AB hos Patent- och Registreringsverket (PRV). I det nybildade företags styrelse fanns dock varken Lundeberg eller Södervall med. Förutom Walstam själv var de ingående ledamöterna istället Peter Kanekrans (ekonom och affärskonsult) samt Tommy Marklund (tekniker och företagare). Konstituerande bolagsstämma hölls den 13 augusti 1987. Av protokollet framgår att aktiekapitalet var 50.000 kronor och att Gunnar Walstam var den som innehade samtliga 5.000 aktier à 10 kronor. Trots dess namn fanns sålunda inga partners initialt med i bolaget. Redan tidigt involverade Walstam amerikanskan Astrid Deeth i bolagets arbete, även om hennes roll inte tycks ha formaliserats att döma av de uppgifter som registrerats hos PRV. Hon var en gammal bekant till Walstam och hade ett förflutet i management och konsultföretaget McKinsey & Company. Hennes far Peter J Deeth var i samma bransch och drev en

kombinerad hotell- och konsultrörelse på ön Antigua i den västindiska övärlden. Ett av Astrid Deeths första initiativ i Walstam & Partners blev att kontakta CR Bard Inc i USA angående kateterprojektet. Detta gjorde Terry Sutton vid det engelska dotterbolaget ytterst upprörd i egenskap av den som tidigare stött arbetet.

Drygt ett år efter Walstam & Partners bildande skickades en ändringsanmälan in till PRV. Där framgår att Peter Kanekrans och Tommy Marklund avgått som styrelseledamöter och ersatts av Thomas Lundeborg och Billy Södervall. Detta hade beslutats på en bolagsstämma samma dag (28 september 1988). Av protokollet från denna framgår vidare att Lundeborg och Södervall vid det här laget blivit delägare i bolaget. Av totalt 5.000 stycken aktier innehade Walstam och Lundeborg nu 2.000 stycken var och Södervall 1.000 stycken. Bolagets firma tecknades förutom av styrelsen i sin helhet av de två förra var för sig. Den trojka som utgjorde grunden till det som senare skulle bli Bactiguard AB hade därigenom bildats (Figur 1). Ytterligare ett år senare var Lundeborg och Södervall ensamma ägare till företaget med 2.500 aktier var (enligt bolagsstämmoprotokoll daterat 2 oktober 1989 och inlämnat till PRV). Walstam kvarstod dock som styrelseordförande. Bolagets firma tecknades vid denna tid antingen av styrelsen eller av Walstam, Lundeborg och Södervall var för sig. Senare tog dock Lundeborg över Södervalls aktiepost då denna var rädd att engagemanget i bolaget skulle kunna störa hans arbetsgivare, Nibe. Bolagets namn ändrades i denna veva till Metacot Production AB (Metacot, en förkortning för *metal coating*, i detta fall beläggning av ytor med ett tunt lager silver). Dessa förändringar ingick som delar i en större affärs- och organisationsplan som Gunnar Walstam och Astrid Deeth tagit fram tidigare under 1989. Detta hade gjorts med hjälp av konsulter som förordats av den senares far Peter J Deeth (finansiell rådgivare verksam i den västindiska övärlden). Denna plan gick under namnet *the Meco Trust* eller *the Meco Group* och beskrivs i detalj i följande kapitel (Meco, en annan förkortning för *metal coating*).

7 Meco Trust

Gunnar Walstam och Astrid Deeth började kort efter tillkomsten av Walstam & Partners AB att utarbeta planer på en organisation för den framtida verksamheten med silverbelagda urinvägskatetrar. Den väg man ville gå var att patentera metoden för beläggning av ytor med ett tunt lager silver och sedan sälja rättigheterna att utnyttja metoden till det stora medicintekniska företaget CR Bard Inc i USA. Via sitt engelska dotterbolag var Bard redan engagerade i projektet men som nämnts gjorde Deeth tämligen omgående det amerikanska huvudkontoret till främsta samtalspartner. Detta gjorde att Terry Sutton och engelsmännen kände sig överkörda. På grund av bestämmelser i den amerikanska lagen om ägande i utländska bolag såg Deeth helst att man satsade på en stiftelseliknande konstruktion. En sådan öppnade även "möjligheter" i skattehänseende. Walstams och Deeths planer utkristalliserades steg för steg med hjälp av affärskonsulter men

Figur 1. Grundarna av Metacot Production AB – sedermera Bactiguard AB – Thomas Lundberg (till vänster), Billy Södervall (i mitten) och Gunnar Walstam (till höger).

Någon närmare information lämnades initialt inte till de två uppfinnarna, Lundeberg och Södervall. Idén som togs fram gick ut på att bilda en trust (ett avtal) mellan fyra personer: Deeth, Lundeberg, Södervall och Walstam. Denna grupp skulle äga ett nätverk av företag, delvis registrerade i olika skatteparadis. Centrum i företagsgruppen var ett bolag i vilket patenten skulle placeras. Övriga företag i gruppen hade till uppgift att genom subkontraktering i flera led sköta om licensieringen av rättigheterna att använda patenten, primärt till CR Bard Inc. Inkomsterna genererade genom denna verksamhet skulle i slutändan delas lika mellan de fyra medlemmarna i trusten. Detaljerna i hur detta affärskomplex kom att se ut beskrivs i det följande.

7.1 Ett affärskoncept tas fram

Den 18 januari 1989 registrerades vid *the Commercial Relations Department* på St Helier, Jersey ett företag vid namn Tigrillo Ltd (*company number 43007*). Av registreringshandlingen är det enda som framgår beträffande vem eller vilka som ligger bakom bolaget att ansökan skickats in av Worthy Secretaries Limited (Union House, Union Street, St Helier, Jersey, Channel Islands). Enligt den samtidigt inlämnade bolagsordningen var det detta senare företag som tillsammans med Worthy Nominees Ltd och JF Nominees Ltd grundat Tigrillo Ltd i form av ett så kallat *limited liability company*. De tre bolagen bakom Tigrillo var alla Jerseybaserade och arbetade som konsulter inom finans- och företagssektorn. Två personer har för alla dessa tre bolags räkning undertecknat bolagsordningen. Denna är 33 sidor lång men saknar liksom övriga officiella papper hämtade från bolagsmyndigheterna på Jersey information av reellt värde. Beskrivningen av bolagets verksamhet ger intryck att vara en heltäckande standardbeskrivning som skulle kunna användas för nästan vilket typ av företag som helst. För att ge läsaren en idé om bredden av de aktiviteter företaget sägs

vara avsett för citeras här bara det första stycket i den inlämnade bolagsordningen:

"The objects for which the company is established are:

To carry on the business of an Holding Company in all its branches and to acquire by purchase, lease, concession, grant, license or otherwise such businesses, options, rights, privileges, lands, buildings, leases, underleases, stocks, shares, debentures, debenture stock, bonds, obligations, securities, reversionary interests, annuities, policies of assurance and other property and rights and interests in property as the Company shall deem fit and generally to hold, manage, develop, lease, sell or dispose of the same; to vary any of the investments of the company; to act as consultants for the Company in all of its interests; to act as trustees of any deeds constituting or securing any debentures, debenture stock or other securities or obligations; to enter into, assist, or participate in financial, commercial, mercantile, industrial and other transactions, undertakings and businesses of every description, and to establish, carry on, develop and extend the same or sell, dispose of or otherwise turn the same to account; to co-ordinate the policy and administration of any companies of which the Company is a member or which are in any manner controlled by, or connected with the Company; to carry on all or any of the businesses of capitalists, trustees, financiers, financial agents, Company promoters, bill discounters, insurance brokers and agents, mortgage brokers, rent and debt collectors, stock and share brokers, dealers agents, commission agents, general agents, merchants and traders; and to manufacture, buy, sell, maintain, repair, import, export and deal generally in plant, machinery, tools, apparatus, articles, commodities, materials and things of all kinds used or capable of being dealt with in connection with all or any of the aforementioned businesses or likely to be required by customers of or persons having dealings with the Company."

Detta var nästan tio månader innan det att Thomas Lundeberg och Billy Södervall fullt ut övertog ägandet av Metacot Production AB från Gunnar Walstam (ett av de drag som planerades för bildandet av

"Meco-gruppen"). Ett drygt år efter bildandet av Tigrillo Ltd hade bolaget bytt namn till Adhesive Technology Holdings Ltd (förkortas framöver som Ad Tech Holdings Ltd). Detta framgår av en adressändring inskickad den 30 april 1990 av Sefta Financial Services Ltd, det konsultbolag som från denna tid tycks ha administrerat Tigrillo/Ad Tech Holdings Ltd. Återigen saknades uppgift om vem eller vilka som ägde det senare bolaget. Det visar sig dock senare att Ad Tech Holdings Ltd kom att bli navet i "Meco-gruppen". Eftersom Lundeborg och Södervall i januari 1989 var ovetande om de planer Walstam och Deeth bollade med måste man utgå ifrån att det var de två senare som låg bakom registreringen av Tigrillo Ltd. Avgiften för detta var förvisso inte betungande, ett engelskt pund (10 kronor i dagens penningvärde).

7.2 Avtal undertecknas av fyra förmånstagare

Grunden för den fortsatta verksamheten med silverbeläggningstekniken och urinkatetrarna förmodades vara det avtal som undertecknades den 9 juni 1989 mellan Astrid Deeth, Thomas Lundeborg, Billy Södervall och Gunnar Walstam. Det gick under namnet "*Agreement governing the business relationships and activities of the beneficiaries of the Meco Trust*" och var ett kontrakt som krävde en långtgående underkastelse av den enskilde till förmån för kollektivets intressen (läs "*de som inte var uppfinnare*", Deeth och Walstam). Som exempel kan nämnas att samtliga fick utlova att följa följande paragraf: "*Any and all inventions, improvements, discoveries and their related patents, trade secrets, and copyrights discovered, made, developed, acquired, registered or otherwise recorded by him/her at any time in coating technology and, after June 9, 1989 in any other field, will be the property of the Meco Group.*" Enligt en annan punkt i avtalet gällde att: "*Any business ventures (excluding passive per-*

sonal investments) that are offered to NN for his/her participation will be offered to the Meco Group for its joint participation.

För Astrid Deeth gällde enligt avtalet i övrigt att hon skulle betala 10.000 GBP (brittiska pund) samt arbeta heltid utan lön till dess att ett betydande affärskontrakt hade säkrats. Thomas Lundeborg skulle bidra med 2.500 GBP i kontanter och lägga ned den arbetstid som krävdes bland annat för att erhålla ett godkännande från FDA för marknadsintroduktion av silverbelagda katetrar. Han skulle arbeta som konsult åt "*Meco-gruppen*" företag till dess att han kunde övergå till en heltidsanställning inom gruppen. Billy Södervall stod i en särställning såtillvida att han var den som satt inne med detaljkunskaperna om silverbeläggningstekniken. Under perioden april till december 1989 skulle han betalas 450 GBP per månad för att till "*Meco-gruppen*" dokumentera sin totala kunskap om deponering av ett tunt metallskikt på icke ledande material. Inom en månad efter avtalets undertecknande skulle han dessutom avfatta en skriftlig beskrivning av metoden för att belägga ett icke ledande substrat med ett tunt lager silver eller nickel. Detta arbetsschemas beskaffenhet skulle vara sådan att vem som helst med grundläggande kemiska egenskaper skulle kunna tillämpa metoden. Schemat skulle ägas av bolaget Ad Tech Holdings Ltd och förvaras i ett bankfack. Gunnar Walstam skulle enligt avtalet bidra med 2.500 GBP i kontanter. Han hade dessutom tidigare betalt 2.000 GBP i samband med bildandet av de företag på Jersey och i UK som omnämns i nästa del av avtalet. Liksom Deeth åtog sig Walstam att arbeta fulltid utan lön fram till dess att ett mer betydande affärskontrakt med utomstående part hade tecknats.

Enligt sektion fem i avtalet skulle "*Meco-gruppen*" äga och kontrollera två företag: Adhesive Technology Holdings Ltd (Ad Tech Holdings Ltd) registrerat på Jersey samt Adhesive Technology (International) Licensing BV, ett holländskt bolag av "*brevlådekaraktär*" (initialt kallat Ad Mech Tech BV). Administrationen av dessa bolag skulle skötas av Guardian Trust & Securities Company Ltd, ett finans- och

konsultföretag lokaliserat på Brittiska Jungfruöarna i den Västindiska övärlden. I "*Meco-gruppen*" ingick även ett tredje företag, Metacot UK Ltd. Det ägdes vid tidpunkten för avtalets undertecknande till hälften var av Astrid Deeth och Gunnar Walstam. Thomas Lundeborg och Billy Södervall erhöll dock en option om att köpa 25% var av bolaget. Metacot UK Ltd hade vidare ett helägt dotterbolag i San Francisco, Metacot US Inc, som sköttes av Deeth. Det tidigare omnämnda Metacot Production AB i Stockholm var likaså tänkt att ingå i "*Meco-gruppen*". Avsikten var att det skulle fungera som ett forsknings- och utvecklingsbolag till lika delar ägt av Lundeborg och Södervall samt med option för Deeth och Walstam att köpa 25% var.

Den sjätte sektionen i avtalet beskriver den planerade verksamheten. Där står att "*Meco-gruppens*" mål är att kommersialisera den metallbeläggningsteknik som utvecklats av Billy Södervall och Thomas Lundeborg. Detta skall göras genom att teckna licensavtal med företag inom medicinteknik, förpackning och andra branscher. Vidare fastslås att Ad Tech Holdings Ltd skall äga samtliga patent, handelshemligheter, copyrights och trademarks som sökts av någon av förmånstagarna i "*Meco-gruppen*" eller av någon anställd med anknytning till gruppen. Licensieringen av kommersiella rättigheter till att använda patenten skall skötas av Adhesive Technology (International) Licensing BV (kallas framöver Ad Tech Licensing BV) som för detta betalar royalties till Ad Tech Holdings Ltd. Genom underavtal skall Ad Tech Licensing BV överlåta åt forsknings- och utvecklingsbolaget (Metacot Production AB) att framställa vissa "*kritiska*" lösningar (katalysatorblandning). Tanken var sålunda att behålla kontrollen över processen för metallbeläggning och inte överföra den fullständiga tekniken till licensköparna. För att ytterligare förvilliga skattemyndigheter och andra (eller vilken avsikten kan tänkas ha varit) så skulle Ad Tech Licensing BV inte själva sköta licensieringen utan på kommissionsbas överlåta denna uppgift till Metacot UK Ltd. Detta var det bolag som ägdes av Deeth och Walstam och i vilket dessa skulle vara heltidsanställda.

Enligt avtalet skulle Lundeberg och Södervall ha full rätt att granska räkenskaperna i Metacot UK Ltd. I den mån ackumulering av kapital i detta bolag föranledde utbetalningar till Deeth och Walstam skulle motsvarande utbetalningar göras till Lundeberg och Södervall från forsknings- och utvecklingsbolaget (Metacot Production AB).

Enligt sektion sju i avtalet är "*Meco-gruppen*" (trusten) legal ägare till samtliga aktier i Ad Tech Holdings Ltd och Ad Tech Licensing BV. Där står vidare att behållningen i trusten skall tillfalla de fyra förmånstagarna så att var och en erhåller 25%. Av sektion åtta framgår att alla förmånstagare skall vara heltidsanställda i något av gruppens bolag. Undantag kan dock göras för Lundebergs arbete vid Karolinska Institutet samt Södervalls arbete vid Nibe. Här specificeras även vad som gäller efter tre respektive fem år om en förmånstagare vill vara tjänstledig för andra aktiviteter. I sektion nio slås fast att samtliga förmånstagare och alla anställda inom "*Meco-gruppen*" är förbjudna att för utomstående avslöja information som kan skada gruppen. Detta gäller särskilt information rörande patent, affärshemligheter och detaljer om metallbeläggningstekniken. Brott mot denna punkt i avtalet utan medgivande från samtliga förmånstagare leder till förverkande av alla rättigheter i gruppen och ansvar gentemot Ad Tech Holdings Ltd samt Ad Tech Licensing BV. Detta kan närmast ses som en försäkran för Deeth och Walstam att de två uppfinnarna, Lundeberg och Södervall, inte skulle agera utåt på egen hand. Enligt sektion tio i avtalet underkastar sig förmånstagare och anställda i "*Meco-gruppen*" att inte konkurrera med gruppen inom dess verksamhetsområde. Avvikelser från denna punkt skall också de leda till förlust av alla rättigheter inom gruppen och ansvar gentemot de just nämnda bolagen. Sektion elva och tolv reglerar vad som händer om en förmånstagare självmant eller av tvång (brott mot avtalet) lämnar "*Meco-trusten*" samt hur han eller hon i så fall ersätts för sin ägarandel.

Sektion tretton avhandlar i en lång rad underparagrafer hur förmånstagarna i "*Meco-gruppen*" skall utöva sin kontroll över ingående

företag och därtill hörande tillgångar. Här poängteras till en början vikten av att nå enighet mellan förmånstagarna. Dessa ges också var och en vetorätt i vissa frågor. Det gäller till exempel sådant som utökande av antalet förmånstagare eller antalet aktieinnehavare i gruppens bolag. Vetorätten omfattar även bildande eller upplösning av bolag, dotterbolag, investeringar, patent med mera. Däri inbegrips likaså:

- grundläggande överenskommelser mellan Metacot, Ad Tech Holdings Ltd, Ad Tech Licensing BV eller andra Meco-bolag,
- avyttring av "*Meco-gruppen*" i sin helhet eller delar därav under de första fem åren,
- förändringar i avtalet mellan förmånstagarna i "*Meco-trusten*",
- utbetalning av bonusar till mer än 25% av inkomsterna före skatt,
- löneökningar till mer än 20% över inflationen,
- eventuella lönesänkningar.

Beträffande löner och ersättningar sägs i sektion tretton vidare att samtliga förmånstagare från "*Meco-gruppen*" eller annan källa skall erhålla 18.000 kronor per månad plus 50% i förmåner (utöver lönen) så snart ett "*betydande*" ("*sizeable*") affärskontrakt har säkrats. Utan närmare specifikation anges att lönen sedan skall höjas först till 45.000 kronor per månad plus 50% i förmåner och därefter till 100.000 USD per år plus 50% i förmåner. Var och en av förmånstagarna skall dessutom ha rätt till medicinska försäkringar, pensionsfonder med mera (utan närmare specifikation).

Under sektion tretton i avtalet avhandlas även de beslut för vilka tre fjärdedels majoritet krävs. Däribland märks sådant som att:

- bestämma den ersättning Metacot skall erhålla för sina tjänster och fastställa detaljerna i kontraktet mellan Metacot/Ad Tech Licensing BV å ena sidan och Lundeborg/Södervall å den andra sidan, alternativt deras forsknings- och utvecklingsbolag,

- fastställa lön- och kompensationsnivåer i enlighet med fastlagda ramar samt revidera kompensationernas storlek en gång i halvåret,
- ge något av "*Meco-gruppens*" företag i uppgift att tillskjuta kapital,
- uppdra åt något av "*Meco-gruppens*" företag att göra satsningar ("*ventures*") med utomstående part,
- uppdra åt något av "*Meco-gruppens*" företag att licensiera teknologi till tredje part,
- uppdra åt något av "*Meco-gruppens*" företag att teckna forsknings- och utvecklingskontrakt med tredje part,
- anställa, avskeda och bestämma ersättning för andra än förmånstagare i trusten och nyckelpersoner i dess bolag,
- godkänna riktlinjer för utgifter inom alla företag i gruppen samt att revidera dessa riktlinjer en gång i halvåret,
- välja och avsätta styrelsemedlemmar i samtliga Meco-bolag,
- utesluta en förmånstagare på grund av bedrägeri, arbete för annat bolag, avslöjande av hemlig information för utomstående, aktioner stridande mot gruppens intressen, kriminell aktivitet, samt efter en tredje varning för bristande arbete inom trustens verksamhetsområde,
- besluta om utgifter överstigande 15.000 USD,
- fastslå stadgar och operativa riktlinjer för alla företag inom "*Meco-gruppen*" samt att revidera de senare en gång om året,
- sälja ut "*Meco-gruppen*" helt eller delvis efter fem år,
- godkänna utdelningar (på aktier och ägarandelar).

I Meco-avtalets sista paragraf slås fast att eventuella tvister rörande avtalet skall lösas genom skiljedomsförfarande enligt brittisk lag.

Som utomstående slås man av den detaljrikedom som avtalet mellan de fyra förmånstagarna ("*beneficiaries*") i *the Meco Trust or Group* uppvisar i mångt och mycket. Samtidigt finns där några paragrafer som utmärks av en påtaglig brist på närmare specifikationer. Det gäller till exempel upprättandet av försäkringar och pensionsfonder för förmånstagarna. Ett annat utmärkande drag i avtalet är kravet på den

enskilde förmånstagaren att underordna sig kollektivets intresse. Så långt det går att bedöma mer än 20 år senare kom avtalet aldrig att följas. De två affärsmännen bakom avtalets upprättande, Astrid Deeth och Gunnar Walstam, delade aldrig med sig av de ägar rättigheter och de inkomster som den av de två uppfinnarna Thomas Lundeborg och Billy Södervall framtagna tekniken för silverbeläggning kom att generera. Ytterligare detaljer om detta presenteras längre fram.

7.3 Patent söks av Jersey-bolag

I och med att Meco-avtalet var undertecknat påbörjades på allvar ansträngningarna att söka patent för silverbeläggningstekniken. Utvecklingen av denna var i princip redan klar genom det arbete som Lundeborg och Södervall utfört tillsammans. Detsamma gällde merparten av den kliniska forskning som krävdes för att CR Bard Inc skulle kunna ansöka om tillstånd från FDA för att tillverka och sälja silverbelagda urinkatetrar. Dessa studier hade utförts under ledning av Lundeborg och hade presenterades i den doktorsavhandling som urologen Hans Liedberg försvarade 1989 (se kapitel 4). Den som kom att stå för mycket av de direkta kontakterna med patentjurister och patentmyndigheter var Astrid Deeth. Detta gjorde hon i egenskap av direktör vid Metacot US Inc. I patentdiskussionerna hade hon också nära kontakt med CR Bard Inc för att se till att patenten skulle tillfredsställa deras önskningar i olika avseenden och möjliggöra en licensöverenskommelse.

En preliminär patentansökan lämnades in till den amerikanska patentmyndigheten i maj 1989, det vill säga redan innan det att "*Mecotrustens*" avtal hade undertecknats. Denna ansökan hade beteckningen US-347016 och innebar att man fick ett prioritetsdatum. Den kom dock senare att dras tillbaks och ersättas med en ny och omarbetad ansökan. Under 1989 anlätade Deeth en jurist vid namn William Walker för

att närmare granska patenterbarheten för den teknik för silverbeläggning som Södervall och Lundeberg tagit fram. Denne redovisade i ett brev från oktober 1989 att han inte funnit några patent som den beskrivna tekniken gjorde ett regelrätt intrång på. Däremot identifierade han ett stort antal patent som beskrev silverbeläggningsmetoder och menade att nyhetsvärdet för metoden kunde ifrågasättas. Hans sammanfattande bedömning var därför att uppfinningen inte skulle vara patenterbar. En patentjurist och agent vid namn Gregory Garmong gick med hjälp av Södervall och Lundeberg igenom de patent som Walker översänt. Till största delen ansåg man sig kunna hävda den egna teknikens särart visavi dessa patent. Det fanns dock anledning att tillföra nya yrkanden (*claims*) till den föreliggande ansökan för att hävda dess nyhetsvärde. Detta gjordes i en skrivelse som Garmong skickade till den amerikanska patentmyndigheten (USPTO – *United States Patent and Trademark Office*) i januari 1990. Några månader senare, i maj 1990, lämnades en motsvarande ansökan in till den europeiska patentmyndigheten (EPO – *European Patent Office*) där den fick beteckningen EPO-0400349.

Utöver de ovan nämnda tilläggen avsåg man att ta fram ytterligare information för att kunna ställa upp ännu fler krav i en ny ansökan, en så kallad CIP (*continuation-in-part*). Detta gjordes i juni 1992 i en patentansökan med titeln "*Deposition of silver layer on nonconducting substrate*". Uppfinnare var Billy Södervall och Thomas Lundeberg och sökande Ad Tech Holdings Ltd på Jersey. Patentet godkändes den 7 mars 1995 och fick nummer US-5395651. Detta patent kompletterades sedan i flera steg och ledde fram till en familj med följande nummer:

- US-5320908 inlämnat 12 februari 1993 och godkänt 14 juni 1994
- US-5747178 inlämnat 6 mars 1995 och godkänt 5 maj 1998,
- US-5965204 inlämnat 4 maj 1998 och godkänt 12 oktober 1999,
- US-6224983 inlämnat 13 augusti 1999 och godkänt 1 maj 2001.

Dessa patent har alla den ovan nämnda titeln. Uppfinnare är Billy Södervall och Thomas Lundeberg och sökande (ägare av patenträttigheterna) Ad Tech Holdings Ltd. Att skriva en patentansökan är en vetenskap i sig och kräver högt kvalificerade specialister. På samma sätt är det inte helt lätt att läsa och förstå en patentansökan och då särskilt de yrkanden (*claims*) som framställs där. Den egentliga beskrivningen av uppfinningen är ofta lättare att begripa och jag skall här försöka redogöra för den teknik som Södervall och Lundeberg tagit fram. Trots allt är det ju den som utgör basen för hela denna historia.

Deponering av ett tunt lager silver på ett icke ledande substrat

Utgångspunkten är här den beskrivning som ges i patentet US-5395651. Inledningsvis sägs där att tunna metallfilmer kan ha ett mycket stort antal applikationer. Det man fokuserar på är dock möjligheten att minska infektionsrisken när material förs in i kroppen. Redan tidigare fanns flera patent som beskriver hur tunna filmer av silver eller silverinnehållande föreningar reducerar risken för infektioner när främmande material införs i kroppen för kortare eller längre tid (exempelvis implantat eller instrument av olika slag). Verkningsmekanismen tros vara att små mängder silverjoner frisätts från metallagret. Dessa hämmar sedan bakteriernas energiomsättning och förhindrar därigenom att de kan föröka sig. Koncentrationen av silverjoner i vävnaden blir dock så låg att toxiska effekter minimeras. Tekniken för hur man på ett praktiskt och effektivt sätt belägger icke ledande material (vanligt förekommande i sjukvården) med ett tunt silverlager var emellertid dåligt utvecklad vid den här tiden (slutet av 1980-talet). Eftersom silver kan vara toxiskt och dessutom är dyrt är det önskvärt att kunna göra tunna skikt, helst av storleksordningen 1-200 nanometer (1 nanometer = 1 miljondels millimeter). Beläggningen måste också sitta fast ordentligt. Annars kan silver frisättas i kroppen med risk för toxiska effekter. Likaså kan infektionsrisken på det i

kroppen införda materialet åter öka. Teknologin för att belägga produkter med ett tunt lager silver bör likaså vara lätt att anpassa för storskalig industriell tillämpning.

Sammanfattningsvis sägs i patenttexten att den beskrivna metoden ger ett tunt, homogent och väl vidhäftande silverlager på en mängd olika typer av icke ledande material. Processen kan utföras vid rumstemperatur, kräver ingen extraordinär utrustning och sägs vara mycket reproducerbar. Den består i princip av tre steg:

- ytan av det material som skall beläggas aktiveras genom att exponeras för en vattenlösning innehållande tennjoner,
- deponering av silver på ytan från en lösning innehållande ett silverhaltigt salt, ett reducerande agens i tillräcklig koncentration för att fälla ut silvret i metallisk form på ytan, samt ett agens som förhindrar att silvret istället precipiterar i lösningen (hela detta steg skall ske i mörker),
- stabilisering av silverlagret.

Det substrat som används kan enligt patenttexten exempelvis bestå av latex, polystyren, polyester, polyvinylklorid (PVC), polyuretan eller ABS polymerer. Keramiska material som aluminiumoxid, glas, polyamid, polyimid, polykarbonat och syntetiskt gummi kan också utnyttjas. En viktig punkt är att materialets yta är ren så att den fuktas jämnt av aktiverings-, deponerings- och stabiliseringslösningarna. Kontamination med fett, olja, organiskt material med mera kan störa processen och måste tvättas bort i förväg. För polystyren och liknande material kan tvättning ske i en 5-10% lösning av natriumhydroxid vid 30-40°C under 5-20 minuter. Keramiska material kan på liknande sätt rengöras i en 25% svavelsyralösning vid 60°C under 20 minuter, gärna med samtidig ultraljudbehandling. Efter tvättningen skall ytan sköljas noggrant med vatten men får inte torka innan den egentliga processen startas.

Den fortsatta beskrivningen av silverbeläggningstekniken är i patenttexten påfallande vag beträffande exakt vad som kan användas i de olika stegen, lämplig koncentration av de ämnen som används, tiden för olika behandlingar, och så vidare. I de exempel som ges längre fram blir uppgifterna något mer specificerade men ett bestående intryck är ändå att ett mycket omfattande testarbete förmodligen måste göras av den som vill sätta upp tekniken på basen av de givna anvisningarna. I det följande återges i förkortad form hur dessa instruktioner ser ut för de tre huvudstegen i processen.

Aktivering av substratets yta

Detta steg utförs med en lösning innehållande minst 0,001 eller helst 0,01-0,2 gram per liter av ett salt innehållande tvåvärda tennjoner. De salter som i första hand rekommenderas är tennklorid (SnCl_2) och tennfluorid (SnF_2). Saltet löses i avjoniserat vatten som surgjorts genom tillsats av saltsyra för att få ett pH-värde av 1,5-3,5 eller helst cirka 2,5. Bäst är om lösningen görs i ordning strax före användning men den kan om så krävs förvaras upp till ett dygn. Behandlingen av ytan görs under 5-30 minuter vid rumstemperatur.

Deponering av ett tunt lager metalliskt silver

Efter aktivering och sköljning i avjoniserat vatten överförs materialet till deponeringslösningen. Detta skall helst göras direkt men substratet kan om nödvändigt förvaras i avjoniserat vatten under några dagar innan detta sker. Silverlösningen blandas ihop högst fyra timmar före användning. Det salt som företrädesvis används är silvernitrat (AgNO_3) i en koncentration av högst 0,1 och helst cirka 0,015 gram per liter (lösningen kasseras efter 2-3 användningar). Ett reducerande agens tillsätts deponeringslösningen för att omvandla silverjonerna till metalliskt silver som faller ut på det i lösningen nedförda substratets yta. Ämnen som kan användas för detta ändamål är formaldehyd,

hydrazinsulfat, hydrazinhydroxid och hypofosforsyra. Koncentrationen rekommenderas vara 0,001 milliliter per liter lösning. Om koncentrationen är för hög finns risk att silver faller ut i lösningen och på det använda kärlets väggar. För att förhindra detta sätts även ett så kallat kontrollagens till lösningen. Detta kan vara invertsocker, bärnstenssyra, natriumcitrat, natriumacetat, natriumhydroxid, kaliumhydroxid eller ammoniak (cirka 0,05 gram per liter). De tre i deponeringslösningen ingående komponenterna (silversalt, reducerande agens och kontrollagens) löses först var och en i avjoniserat vatten och blandas därefter ihop. Det substrat som skall beläggas doppas vanligen ned i den slutliga lösningen och detta görs i mörker. Alternativt kan lösningen även sprejas eller penslas på ytan. Vid en silvernitratkoncentration av 0,015 gram per liter bildas ett cirka 0,5 nanometer tjockt lager av metalliskt silver på den exponerade ytan per sekund. Om man önskar ett 5 nanometer tjockt lager skall substratet sålunda doppas ned i lösningen under 10 sekunder. När reaktionen är klar sköljs ytan med demineraliserat vatten men tillåts inte att torka.

Stabilisering av silverlagret

För att förhindra att det bildade silverlagret skall förändras kemiskt eller fysikaliskt under senare användning exponeras det slutligen för en stabiliseringslösning. Denna tillreds genom att i utspädd saltsyra lösa minst 0,001 eller helst 0,02-0,05 gram per liter av ett salt med joner tillhörande en metall i platinagrupper (platina, palladium, rhodium, iridium, ruthenium eller osmium) eller guld. Lösningen skall ha ett pH-värde av 3,0-4,8 och bör användas inom åtta timmar. Det silverbelagda substratet doppas i stabiliseringslösningen under åtminstone 5 sekunder eller helst under 1-20 minuter vid rumstemperatur. Substratet sköljs därefter med avjoniserat vatten och får slutligen torka.

Senare sökta och erhållna patent

De följdpatent som omnämnts på sidan 53 utgår alla i princip från den metod som beskrivits i US-5395651. Mindre skillnader föreligger i de yrkanden som görs i de olika patenten. I grund och botten är det alltså en och samma metod som omfattas av alla de ovan omnämnda patenten.

7.4 Licensrättigheter säljs till USA

Som nämnts ovan lämnades den första patentansökan för silverbeläggningstekniken in till USPTO i maj 1989. Månaden därefter tecknades avtalet rörande "*Meco-trusten*" under av Astrid Deeth, Thomas Lundeborg, Billy Södervall och Gunnar Walstam. En preliminär överenskommelse (*letter of intention*) hade redan tidigare träffats med CR Bard Inc. Nu kunde dock ansträngningarna att få tillstånd ett licensavtal med Bard rörande silverbeläggning av urinkatetrar börja på allvar. Därutöver skulle Bard söka tillstånd från FDA för att få introducera dessa katetrar på marknaden. Metacot UK Ltd skötte via Astrid Deeth och sitt amerikanska dotterbolag detta arbete på uppdrag av Ad Tech Holdings Ltd (ägare av patenträttigheterna) och Ad Tech Licensing BV (se kapitel 7.1). Samarbetet inom "*Meco-gruppen*" hade dock redan börjat gnissla och detta komplicerade förhandlingarna. Astrid Deeth och Gunnar Walstam var de personer som hade bildat och ägde kontrollen över inte bara Metacot UK Ltd utan också Ad Tech Holdings Ltd och Ad Tech Licensing BV. Trots flera påstötningar fick Thomas Lundeborg och Billy Södervall aldrig några bevis på sitt delägarskap i de två senare bolagen, trots att det var de som var uppfinnarna bakom de patent som affärerna skulle baseras på. Lundeborg reagerade också mot det sätt på vilket resultat överfördes från de kliniska studierna i Sverige till protokoll som Bard senare skulle använda (inkomplett och med vissa förändringar). I slutändan blev det därför istället Deeth och

Walstam som på basen av de ofullständiga handlingar de hade tillgång till assisterade Bard i detta arbete. Så småningom blev brytningen med Lundeborg mer definitiv men man lyckades då istället få Hans Liedberg att skriva under protokollen till FDA.

Hur som helst så blev både licensavtalet med Bard och deras tillstånd från FDA så småningom klara. Alla detaljer för att på ett optimalt sätt lyckas med silverbeläggningen var dock inte redovisade i patenttexten och inte heller i avtalet med Bard. Avsikten med detta kan från "*Meco-gruppen*" (främst uppfinnarnas) sida ha varit att behålla en viss kontroll och även att generera ökade inkomster. Avtalet kom sålunda att innebära att Bard dels betalade en licensavgift om 1 USD per tillverkad silverbelagd kateter (kallas framöver bara silverkateter). Därtill försåg "*Meco-gruppen*" Bard med en stamlösning till stabiliseringssteget i silverbeläggningsprocessen (behandling med ädla metaller som platina och guld). För detta utgick ytterligare en avgift om 0,25 USD per kateter. Till en början var det Deeth och Walstam (utan egentlig fackkunskap) som själva blandade ihop denna lösning och skickade den till Bard i USA. Senare övertogs denna uppgift av Södervall som betalades på provisionsbas (konto på bank i England). I vilken mån han någonsin informerade Deeth och Walstam om alla enskildheter i beläggningsprocessen är oklart. Förmodligen skedde så aldrig och detta är kanske en anledning till att Södervall ända fram till idag behållit en central roll i verksamheten, det vill säga även i Bactiguard AB och även efter det att Deeth och Walstam avvecklat sina intressen i detta bolag.

Aktierna i Metacot Production AB återgår till Gunnar Walstam

I motsats till Södervall kom Lundeborg även efter det att ett avtal med Bard säkrats ha svårt att få någon ekonomisk ersättning. Detta gällde även för de utgifter han personligen haft under utvecklingen av silverbeläggningstekniken (mycket av detta arbete gjordes som tidigare beskrivits under hans ledning och med hans aktiva deltagande). På

grund av de oklarheter beträffande "*Meco-trusten*" och de två uppfinnarnas delägarskap och rättigheter i Ad Tech Holdings Ltd och Ad Tech Licensing BV som inte fick någon lösning ställde sig dessa även tveksamma till sitt engagemang och ägande i Metacot Production AB. Som tidigare beskrivits var tanken att detta skulle vara ett forsknings- och utvecklingsbolag inom "*Meco-gruppen*", lett av Lundeberg och Södervall. Lundeberg som vid den här tiden hade tagit över samtliga aktier i bolaget (på grund av Södervalls rädsla att stöta sig med sin arbetsgivare Nibe) ville nu istället avveckla sina intressen i detta och förhandlingar inleddes med Gunnar Walstam, VD och ursprungligen grundare av bolaget. För det fortsatta medicinska arbetet rörande olika applikationer av silverbeläggningstekniken ville Lundeberg istället få till stånd ett avtal om uppdragsforskning mellan Metacot och hans egen institution på KI. Efter långdragna muntliga förhandlingar skrevs slutligen ett utkast till en sådan överenskommelse. Enligt denna skulle Metacot Production AB stödja Lundebergs forskning vid KI "*inom området inflammationsmekanismer i urinrör och urinblåsa*" med ett belopp om maximalt 420.000 kr per år i sex år (exklusive administrativa kostnader). Dessa medel skulle utbetalas från de intäkter bolaget efter den 1 januari 1992 erhöll från *Bard Urological Division (US)*. Avtalet är daterat den 25 april 1992 och undertecknat av Gunnar Walstam. Denne hade vid denna tidpunkt återköpt aktierna i Metacot Production AB från Lundeberg till nomonellt värde och var sedan november 1991 ensam styrelseledamot i bolaget med sin blivande fru Lena Larsson som suppleant (enligt dokument på Bolagsverket). Enligt besked från KI har man dock inte kunnat finna några verifierationer på att ekonomiska bidrag av detta slag någonsin utbetalats.

7.5 Stora inkomster utan motsvarande arbetsinsatser

Så snart licensavtalet med CR Bard Inc var klart och produktionen av silverbelagda urinkatetrar kommit igång började intäkter strömma in till "*Meco-gruppen*" (från 1992 och framåt). De fortsatte sedan att göra så i stadigt ökande takt under en lång följd av år. Katetrarna gick i reklam och produktblad under namnet *Bardex® Infection Control Foley Catheters*. De sades vara täckta med en *Bacti-Guard silver alloy and hydrogel* som reducerade risken för kateterutlösta urinvägsinfektioner med upp till 50%. I dokumentationen framgick vidare att denna teknologi var licensierad från Ad Tech Licensing BV samt att Bacti-Guard var ett registrerat varumärke ägt av detta bolag. Det senare stämde dock inte fullt ut. Det var nämligen Ad Tech Holdings Ltd som i juli 1995 hade ansökt om och erhållit registrering av namnet Bacti-Guard som varumärke (UK Trade Mark Registration No. 2027376). "*Meco-gruppen*", eller mer korrekt Astrid Deeth och Gunnar Walstam, behöll via Ad Tech Holdings Ltd kontrollen över patenten för silverbeläggning fram till 2005. De licensinkomster (plus avgifter för stabiliseringslösningen) som genererades från CR Bard Inc från starten 1992/1993 fram till denna tid var mycket stora för att inte säga enorma. I en artikel i Ny Teknik från 2007 där man bland annat intervjuat Billy Södervall sägs beträffande det amerikanska bolaget Bard och silverbelagda katetrar följande: "*Idag producerar de 12 miljoner katetrar per år i en helt automatiserad och robotiserad process*" [Westman, 2007]. I den Svensk-Amerikanska Handelskammarens tidskrift Currents sägs kort senare att: "*Billy Södervall started a company called Metacot, which licensed his patented nano-technology (the layer is only five atoms thick!) to CR Bard, an American medical company that has used Södervall's innovation to sell over 80 million antibacterial urinary-tract catheters*" [Sandberg, 2008]. Faktakontrollen hos den som skrivit detta lämnar en del övrigt att önska.

För det första var det inte Södervall som hade grundat Metacot men han var under en kortare tid delägare i bolaget. Han var inte heller ensam uppfinnare bakom patenten för silverbeläggning utan där spelade Lundeberg en minst lika avgörande roll.

Även om den ovan angivna siffran om mer än 80 miljoner sålda katetrar förmodligen är i underkant så ger den en uppfattning om storleken på de inkomster som erhållits. Om vi utgår ifrån att den avgift om 1,25 USD per kateter som CR Bard Inc från början betalade till "*Meco-gruppen*" (1 USD i licensavgift plus 0,25 USD för stabiliseringslösning) låg kvar på denna nivå hela tiden så skulle 80 miljoner katetrar ha genererat en inkomst om 100 miljoner USD. Med den växelkurs som gällde vid den tiden motsvarar detta drygt 700 miljoner kronor. Om vi istället utgår ifrån uppgiften att 12 miljoner katetrar producerades årligen betyder detta en årlig inkomst av mer än 100 miljoner kronor. Man kan också utgå från årsredovisningarna i CR Bard Inc för att få ett begrepp om de inkomster som "*Meco-gruppen*" erhöll därifrån. Under perioden 1999 till 2005 steg nettoförsäljningen för Bards Urology Division från 353 till 524 miljoner USD (Tabell 1). Under de första åren (från 1992/1993 och några år framöver) stod de silverbelagda katetrarna för cirka 20% av försäljningen. Senare ska andelen ha ökat till cirka 40%. Dessutom har det genomgående varit så att den procentuella ökningen i försäljningen av silverkatetrar har varit större än den procentuella ökningen i försäljning av urologiska produkter i stort.

En silverkateter från Bard har kostat cirka 15-20 USD. Med utgångspunkt från dessa siffror och om vi antar att de silverbelagda katetrarna utgjorde 40% av urologdivisionens försäljning så ökade antalet sålda silverkatetrar under de ovan angivna åren från cirka 7-9 upp till 10-14 miljoner stycken (Tabell 1). "*Meco-gruppens*" inkomster (1,25 USD per silverkateter) under dessa år skulle då ha gått från omkring 9-12 upp till 13-17 miljoner USD. Med en växelkurs om 7 kronor

per USD skulle detta motsvara från 63-84 upp till 91-119 miljoner kronor per år (Tabell 1). Den sammanlagda inkomsten under perioden 1999-2005 skulle enligt dessa beräkningar ha varit 75-99 miljoner USD eller 525-693 miljoner kronor. Dessa siffror står i god överensstämmelse med de intäkter som deklarerats i årsredovisningen för 2006 av Bactiguard AB, det bolag som under 2005 övertog rättigheterna till de patent för silverbeläggning som *"Meco-gruppen"* via Ad Tech Holdings Ltd tidigare förfogat över.

De mycket stora inkomster som *"Meco-gruppen"* haft från CR Bard Inc efter det att licensavtalet rörande silverpatenten slutits har krävt ett minimum av arbetsinsats (eller snarast ingen alls). Uppgiften att blanda ihop den stabiliseringslösning som såldes till Bard kan förvisso inte heller ha varit särskilt betungande. Vad det här gällde var snarare att veta exakt hur denna blandning av ädelmetaller skulle vara sammansatt. Detta tycks inte ha varit något man informerat Bard om och som inte heller fullt ut framgick av patenttexten. Några stora volymer har det heller aldrig varit som man behövt skicka till USA. I en av de artiklar där Billy Södervall intervjuats uppges sålunda att *"en halv cm³ av ämnet i fast form räcker för att belägga en yta stor som en fotbollsplan, eller till 3,5 miljoner katetrar"* [Westman, 2007].

Vad hände då med alla de miljoner som tjänades. Enligt utsago från Thomas Lundeberg, en av de två uppfinnarna bakom patenten, har han aldrig erhållit någonting över huvud taget av de intäkter som licensieringen av patenten gav. Han säger sig inte ens ha fått tillbaka de utgifter han betalade ur egen ficka under utvecklingen av patenten. När Lundeberg vägrade att delta i vad han betraktade som tvivelaktiga och oetiska förhållanden med CR Bard Inc (omskrivande av försöksprotokoll med mera - se kapitel 7.3) lyckades Deeth och Walstam istället erhålla hjälp från urologen Hans Liedberg att skriva under de översatta protokoll från studierna vid KS som bifogades Bards ansökan till FDA om att få saluföra silverbelagda katetrar. För detta skall Liedberg ha erhållit generös ersättning. I vilken utsträckning han

Tabell 1

Uppskattning av försålda silverkatetrar samt "*Meco-gruppens*" inkomster under perioden 1999-2005

År	Försäljning Bards urologidivision (miljoner USD)	Beräknat antal sålda silverkatetrar (miljoner)	<i>"Meco-gruppens"</i> inkomster i miljoner	
			(USD)	(kronor)
1999	353	7,1 - 9,4	9 - 12	63 - 84
2000	361 (+2%)	7,2 - 9,6	9 - 12	63 - 84
2001	390 (+8%)	7,8 - 10,4	10 - 13	70 - 91
2002	419 (+8%)	8,4 - 11,2	11 - 14	77 - 98
2003	451 (+8%)	9,0 - 12,0	11 - 15	77 - 105
2004	493 (+9%)	9,9 - 13,1	12 - 16	84 - 112
2005	524 (+6%)	10,5 - 14,0	13 - 17	91 - 119
Summa	2991	60 - 80	75 - 99	525 - 693

Siffrorna baseras på följande antaganden: (1) de silverbelagda katetrarna utgjorde 40% av urologidivisionens försäljning; (2) en silverbelagd kateter kostade 15-20 USD; "*Meco-gruppen*" erhöll 1,25 USD per såld silverkateter; samt en valutakurs om 1 USD = 7 kronor.

senare kom att få del av de inkomster som genererades via Bard är inte säkert känt. Efter sitt avhandlingsarbete inom silverkateterprojektet och ytterligare några år på KS etablerade Liedberg en urologipraktik på Sophiahemmet i Stockholm (H Liedberg Läkarkonsult AB). Där arbetade han fram till sin död 2007 vid endast 54 års ålder. Kort före sin död var han i kontakt med Lundeborg och berättade då om en pågående kontrovers med Gunnar Walstam, bland annat rörande ersättningsfrågor. Han skall även inför den senare ha hotat att avslöja de i hans mening tveksamma affärer som Walstam och Deeth ledde. Walstam ska då ha hotat att dra in KI i affären. Bara några få veckor

innan han avled ska Liedberg ha berättat för Lundeberg att han misstänkte att han blivit förgiftad. I vilken mån det fanns någon verklig grund för denna farhåga är inte känt. Någon närmare utredning tycks inte ha gjorts efter Liedbergs frånfälle.

Den andre uppfinnaren, Billy Södervall, fortsatte i motsats till Lundeberg att arbeta tillsammans med Astrid Deeth och Gunnar Walstam så länge Ad Tech Holdings Ltd på Jersey ägde silverpatenten. Efter det att patenträttigheterna 2005 avyttrades till Bactiguard AB gick Södervall över till detta företag och dess nya majoritetsägare (se kapitel 8). Så vitt känt betalades Södervall huvudsakligen på provisionsbas för tillblandning av den stabiliseringslösning som levererades till CR Bard Inc i USA. Avgiften för denna lösning var 0,25 USD per kateter vilket motsvarade 20% av den totala ersättning Bard betalade per tillverkad kateter. Det är inte känt i vilken mån Södervall erhöll hela betalningen för stabiliseringslösningen (0,25 USD per kateter) eller endast en del av denna. Enligt uppgift skall ersättningen till Södervall ha betalats till ett personligt konto i en bank i London. I sammanhanget kan noteras att hans taxerade inkomst under åren 1995-2002 stadigt låg runt 300.000 kronor. Merparten av detta härrörde från hans tjänst vid Nibeveken i Markaryd, där han bland annat var miljöansvarig. Under perioden 2003-2006 steg den taxerade inkomsten sedan stegvis till drygt 560.000 kronor, för att 2007 göra ett hopp upp till drygt 2.000.000 kronor. Inte någon gång under denna 13-årsperiod (1995-2007) deklarerade han någon förmögenhet. Huruvida de från Skatteverket ovan refererade uppgifterna om Billy Södervalls inkomster och förmögenhet inkluderar de förtjänster han haft via "*Meco-gruppen*" är inte känt.

Gunnar Walstam var liksom Södervall skriven i Sverige under de år (1992-2005) som licensavtalet med CR Bard Inc genererade stora inkomster till "*Meco-gruppen*". Tillsammans med Astrid Deeth var han dessutom den som hade den reella kontrollen över de affärer som gjordes. På basen av hans taxerade inkomster och förmögenhet under

åren 1995-2005 går det inte att bedöma hur stora de inkomster han i praktiken haft under dessa år verkligen var (Tabell 2). En del andra uppgifter som gått att hitta på Internet ger en viss uppfattning om de ekonomiska resurser han haft till sitt förfogande. Till exempel kan nämnas sådant som att Handelshögskolan i Stockholm i juni 2005 ordnade en gala på Berns Salonger för att samla in pengar till sin verksamhet. Vid galan närvarade en mängd toppar inom svenskt näringsliv och resultatet av insamlingen blev 4,5 miljoner kronor. Det i särklass största bidraget hade getts av Gunnar Walstam, som inte själv fanns på plats men hade skickat en check på 1 miljon kronor [Handelshögskolan, 2005]. Spektaklet ingick i en kampanj som Handelshögskolan drev för att samla in pengar till sitt hundraårsjubileum år 2009. Som en del i detta gav man också ut ett prospekt med *"Inbjudan till investering i Handelshögskolan i Stockholm"*. Bland de jubileumsambassadörer som introduceras i detta dokument återfinns bland annat Gunnar Walstam (presenterad som styrelseordförande i Helberby Therapeutics).

Under hela den aktuella tiden (1992-2005) var Gunnar Walstam så vitt känt skriven i Danderyds kommun och hade en äldre villa i Djursholm (Figur 2). Denna såldes 2008 till en läkare och forskare från Uppsala för 14,1 miljoner kronor (enligt en artikel i GT den 14 september 2008). Fortfarande i november 2010 hittar man trots detta Gunnar Walstam på denna adress vid sökning på Internet (www.eniro.se). Samtidigt återfinns han och hans fru Lena även på två adresser i östra delen av ön Long Island utanför New York i USA, en i Sag Harbor och en i East Hampton (www.ussearch.com). I det senare samhället är Gunnar Walstam även medlem i styrelsen för en privatskola, Ross School, grundad av Steven J Ross, fram till sin död VD (CEO, *chief executive officer*) för det stora film och nöjesbolaget Warner Communications, och hans fru Courtney A Ross. Enligt skolans hemsida är styrelsens uppgift att verka för målsättningen: *to foster interdisciplinary, integrated thinking and innovative leadership; to engage*

Figur 2. Gunnar Walstams hus i Djursholm.

fully in the global community and to facilitate lifelong learning. Man kan möjligen fråga sig hur denna storstilade policy går ihop med den typ av affärsverksamhet som Walstam ägnat sig åt?

Astrid Deeth var jämte Gunnar Walstam den person som hade kontrollen över *"Meco-gruppens"* licensaffärer med CR Bard Inc. Det var också dessa två som kasserade in merparten av de mångmiljoninkomster som erhöles på den vägen. Exakt hur dessa pengar kanaliseras via det flertal i gruppen ingående bolagen är icke känt och förvisso inte lätt att försöka kartlägga. De som främst borde vara intresserade är de svenska och amerikanska skattemyndigheterna (mer om detta längre fram). Men inte ens för dem har detta förmodligen varit någon lätt uppgift att lösa. En del av de pengar Astrid Deeth tjänat har

Tabell 2

Gunnar Walstams taxerade inkomst och förmögenhet 1995-2005

År	Taxerad inkomst	Taxerad förmögenhet
1995	115.100	ingen
1996	182.500	ingen
1997	348.000	ingen
1998	374.500	ingen
1999	589.500	ingen
2000	1.092.400	ingen
2001	832.700	ingen
2002	1.235.700	ingen
2003	1.224.000	ingen
2004	1.205.900	ingen
2005	1.212.000	ingen

Uppgifter erhållna från Skatteverket.

kanske placerats i den bostad hon och hennes svenske man bo Stehlin har på Washington Street i San Francisco (Figur 3).

8 Dags att dra sig tillbaks

Några år in på 2000-talet hade "*Meco-gruppens*" (läs Deeths och Walstams) affärer med CR Bard Inc hållit på i mer än tio år och gett intäkter av storleksordningen en miljard kr eller mer (se kapitel 7.4). Eftersom inkomsterna nästan helt var baserade på försäljning av licensrättigheter till patent var utgifterna mycket begränsade. Kostnaderna för utvecklingen av silverbeläggningstekniken bakom patenten hade ju dessutom till största delen bekostats via Södervalls och Lundeborgs arbete på Nibe-Verken respektive KI samt personliga satsningar från dessas sida. Det hela rörde sig alltså om en vinstmaskin utan

Figur 3. Astrid Deeths och hennes man Bo Stehlins hem på Washington Street i San Francisco.

jämförelse. Astrid Deeth och Gunnar Walstam, de två som satt upp affärsplanen var också de som hade kontrollen över de pengar som strömmade in. Merparten av dessa tycks de själva ha lagt beslag på. Men det hela var kanske trots allt inte helt ofarligt. Skattemyndigheterna både i USA och Sverige skulle säkert ha synpunkter på upplägget med en serie av bolag i skatteparadis som Jersey och Jungfruöarna, "brevlådebolag" i Holland, och så vidare. Kanske var det därför man beslutade sig för att sälja ut verksamheten och dra sig tillbaka? Och detta var förvisso en affär som skulle ge än mer klirr i kassan, närmare bestämt nästan 900 miljoner kronor.

8.1 Nya ägare kommer in i det som blir Bactiguard AB

Som framgår av årsredovisningen för 2005 såldes verksamheten inom Metacot Production AB den 13 juni 2005 till det nystartade bolaget Bactiguard AB med kontorslokaler i samma kvarter som Spy Bar intill Stureplan i Stockholm (Figur 4). I grunden var det så att två nya ägare hade tillkommit samt att bolaget ändrat namn till Bactiguard (ett registrerat varumärke ägt av Ad Tech Holdings Ltd på Jersey). De nya ägarna var Christian Kinch och Thomas von Koch (Figur 5), som erövrade en majoritet i bolaget (51%). I årsredovisningen för 2005 beskrivs förändringen i följande termer: *"Bactiguards verksamhet kom igång 2005-06-13 då affärsrörelsen MeTaCot förvärvades"*. Även om det är svårt att veta exakt vad det betyder är det intressant att notera att aktiekapitalet i Bactiguard AB enligt årsredovisningen 2005 är just 51% (10.180 aktier à 10 kronor) av aktiekapitalet i Metacot Production AB (20.000 aktier à 10 kronor). Som nämnts tidigare var aktiekapitalet i det senare bolaget ursprungligen 50.000 kronor (5.000 aktier à 10 kronor – se kapitel 6). I augusti 1991 beslutade styrelsen att göra en nyemission om 15.000 aktier à 10 kronor. Aktiebeloppet kom alltså från denna tid att vara 200.000 kronor. Nyemissionen gjordes kort efter det att

Figur 4. Bactiguards lokaler (i huset vid den orangea markeringen till höger på gatan) i samma kvarter som Spy Bar (en trappa upp på hörnan i förgrunden) invid Stureplan i Stockholm.

Thomas Lundeberg och Billy Södervall lämnat bolaget (se kapitel 7.3). Förmodligen var det i detta sammanhang som Astrid Deeth kom in som delägare. Redan tidigare ägde hon tillsammans med Walstam bland annat Metacot UK Ltd och dess dotterbolag Metacot US Inc, det vill säga de bolag som skötte licensaffärerna med CR Bard Inc (se kapitel 7.1 och 7.3). Det ska dock redan här noteras att Walstams (i pressen presenterad som Bactiguards grundare) och Deeths ägande i Bactiguard AB sköttes via bolag av "brevlådekaraktär" eller motsvarande (se kapitel 8.3 och 8.4). Innan vi går vidare och granskar verksamheten i Bactiguard AB är det kanske intressant att ta en titt på vilka personerna bakom detta bolag är.

Figur 5. De nya majoritetsägarna i Bactiguard AB, Christian Kinch (till vänster) och Thomas von Koch (till höger).

Christian Kinch

Enligt uppgifter hämtade från Internet examinerades Christian Kinch 1992 från Handelshögskolan i Stockholm och började därefter arbeta som konsult inom läkemedelsbolaget Roche. Två år senare bildade han Kinchard, ett konsultbolag som riktade sig mot företag inom *life science* och gav rådgivning beträffande marknadsföring och försäljning på den nordiska marknaden. År 2006 såldes Kinchard till Consulting Pharmexx GmbH, Europas största bolag inom kontraktsförsäljning. Aktiemajoriteten i detta bolag övertogs i mars 2009 av Celisio AG, Europas största grossistföretag inom läkemedelsområdet. I samma veva ändrade Kinchard namn till Pharmexx Nordic och sägs idag vara Nordens största bolag inom området "*rent a representative*". Sitt andra bolag bildade Kinch 1997. Det hette Netpharma och ägnade sig åt så kallad parallellimport av läkemedel (icke patentskyddade, billigare kopior också kallade generika). Efter bara några år var om-sättningen uppe i 350 miljoner kr. För att kunna växa ytterligare be-

hövdes dock en partner och 2001 köptes Netpharma av amerikanska IVAX Corporation, vid den tiden det femte största generikaföretaget i världen. Man får förmoda att Kinch gjorde en bra förtjänst vid denna affär. Han stannade fram till 2004 inom det nya bolaget som chef för Norden. Under våren 2004 påbörjades diskussioner med Gunnar Walstam och den 13 juni 2005 köpte han tillsammans med Thomas von Koch en majoritetspost i Metacot Production AB (25,5% var och totalt 51%), det bolag som kom att bli Bactiguard AB.

Christian Kinch och hans familj bor i en villa med strandtomt vid Edsviken i Danderyd (Figur 6). Denna 15-miljonersvilla omskrevs i en artikel i Aftonbladet i december 2004 [Aftonbladet, 2004]. Enligt artikeln hade Kinch och hans fru vintern 2003 sålt en villa i Djursholm för 6,2 miljoner kronor. Några månader dessförinnan hade det holländska bolaget Rilco Holding BV köpt villan vid Edsviken, ett av de mest attraktiva lägena i Danderyd, för 15,4 miljoner kronor. När Aftonbladet kontaktade Kinch sa han sig bara hyra villan via en förmedling (utan att kunna uppge vilken) och inte ha några kopplingar till Rilco Holding. När tidningen ett par dagar senare fått tag på en kopia av köpebrevet visade det sig att det var Kinch själv som med fullmakt undertecknat detsamma för bolagets räkning. Vad är då detta för företag? Vid sökning på Internet hittas ett register över holländska bolag där Rilco Holding BV är ett av en mycket stor samling bolag med samma gatuadress. Den enda uppgift som går att få om Rilco Holding BV är egentligen att bolaget är verksamt inom branschen *financial holdings* och har endast en (sic) aktieägare. Det är svårt att tro att denne är någon annan än Kinch själv, eller möjligen någon honom närstående person. För övrigt finns uppgifter om Rilco Holding även på den svenska Internet-sajten www.allabolag.se. Företaget är där upptaget som utländsk juridisk person, har som registreringsdatum den 13 februari 2003 och har förts in under branschbeteckningarna *fastighetsverksamhet* samt *uthyrning och förvaltning av fastigheter*. Det är kanske

Figur 6. Christian Kinchs villa vid Edsvikens strand i Danderyd.

ingen särskilt vild gissning att Rilco Holding är ett bolag som Kinch bildade för att placera inkomster från de läkemedelsaffärer han fram till denna tid ägnat sig åt. Tanken tycks också helt klart ha varit att åtminstone delvis använda de i bolaget placerade pengarna för att kunna skaffa sig en exklusiv villa och annan lyx. I det sammanhanget kan nämnas att han har en adress även i Torekov på Skånes västkust. Fastigheten på denna adress är också den ägd av Rilco Holding BV (uppgift från fastighetsregistret i Båstads kommun). Denna "historia" visar med all önskvärd tydlighet att Kinch inte drar sig för att fara med osanning när det kommer till saker som han inte vill skall komma ut. För övrigt kan noteras att Rilco Holding BV även under en övergångstid blev det bolag som fick ta hand om Kinchs ägarandel i Bactiguard AB (senare bildades ett nytt bolag för detta ändamål).

Christian Kinchs lög till Aftonbladet rörande sin okunskap om Rilco Holding blir än mer slående när man tar del av den dom som den 6 december 2010 meddelades vid Förvaltningsrätten i Stockholm i en serie mål mellan Kinch och Skatteverket. Vad saken gällde var att Skatteverket för inkomståren 2002-2006 upptaxerat Kinch för att från sitt bolag Rilco Holding BV fritt ha disponerat inte bara villan vid Edsviken och fritidsfastigheten i Torekov utan också en drygt 14 meter lång lyxbåt av märket Sunseeker Superhawk 48. Kinch hade i sin tur överklagat Skatteverkets beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm. I den aktuella domen avslogs överklagandet. Via sitt ombud Arne Kvarnström överklagade Kinch i januari 2011 därefter Förvaltningsrättens beslut till Kammarrätten. Vad som hänt där är i skrivande stund (februari 2013) inte känt.

Andra uppgifter som kan hittas på Internet tyder på att det inte bara är när det gäller bostäder och båtar som Christian Kinch har dyrbara vanor. I november 1998 blev han medlem i Vinkällaren Grappe, Skandinavians största vinlagringskällare med 1.200 medlemmar och lokaler på flera olika adresser på Östermalm i Stockholm. Medlemmarna får här möjlighet att lagra vin under professionella betingelser samt att delta i provningsverksamhet och andra aktiviteter. Vid sommarvistelse i Skåne deltog han 2006 i Falsterbo Classic & Sports Car Show med en Ferrari 360 Spider. Med en Maserati Grand Sport medverkade där även Jörgen Svanlind, en kollega till Gunnar Walstam och liksom denne ledamot i Bactiguard AB:s första styrelse. Kinch har även deltagit i mer reguljära biltävlingar, till exempel i Swedish GT. Utöver bilsport är även tennis något som intresserar Kinch. Tillsammans med sin partner i Bactiguard AB, Thomas von Koch, var han våren 2009 anmäld till Kungliga Tennisklubbens klubbmästerskap i herrdubbel. Hans sportintresse omfattar även skidåkning och han har varit engagerad i Sollentuna Slalomklubb, bland annat som medlem i dess Marknadsgrupp.

Det ska också noteras att Christian Kinch är medlem i Svenska Frimurare Orden, Sverige äldsta ordenssällskap bildat 1735 och en del i det internationella frimureriet med rötter i 1600-talets England och Skottland. Den Svenska Orden har idag cirka 15.000 medlemmar och dess högste beskyddare är Kung Carl XVI Gustaf. Enligt dess statuter är ordens syfte *"att verka för mänsklighetens förbättring och förädling genom att främja ödmjukhet, tolerans och barmhärtighet samt att visa detta i ord och handling"*. För att kunna bli medlem skall man vara *"en kristen man, ostraffad och känd för ett redbart leverne"*. Under lång tid hade frimurarorden karaktären av ett hemligt sällskap och omgavs av en omfattande ryktesflora, bland annat beträffande de ritualer som utövades vid ordenlogernas möten. För att motverka dessa rykten infördes för en del år sedan en betydande öppenhet. Sålunda redovisas nu ordens verksamhet och reglerna för denna på Internet. Vilka som är medlemmar är inte heller längre förborgat och medlemslistor kan hittas på Internet. Ordens lagar kräver en hög grad av lojalitet och beträffande delar av verksamheten även tystnadsplikt. Även om lagarna säger att en frimurare inte otillbörligt får gynna en annan frimurare framförs ofta misstankar om att så sker. Med tanke på den starka sammanhållning som karakteriserar orden är det inte heller förvånande att man på olika sätt hjälper varandra både privat och professionellt. Eftersom det inom den Svenska Frimurare Orden finns många män med betydelsefulla positioner i samhället finns därför risk att jävsliknande situationer lätt kan uppstå (medvetet eller omedvetet).

Enligt uppgifter från Skatteverket hade Christian Kinch under åren 2006-2008 en taxerad inkomst av 2,3, 3,9 respektive 2,5 miljoner kronor. Däremot hade han under dessa år ingen taxerad förmögenhet.

Thomas von Koch

Thomas von Koch examinerades från Handelshögskolan i Stockholm samma år som Christian Kinch (1992). Samma år anställdes han på Wallenbergsfärens flaggskepp, Investor AB. Hans arbete där rörde

bland annat det som kallas *equity*-investeringar samt uppköp och sammanslagning av bolag. Två år senare (1994) var han med och bildade EQT, ett Wallenberganknutet investerings- och riskkapitalbolag med kontor bara några hundra meter ifrån Investor på Blasieholmen i Stockholm (Figur 7). Thomas von Koch har varit en av flera Senior Partners i bolaget. EQT Partners AB ägs till 69% av EQT Partners BV och till 31% av Investor Holding AB. Han har i egenskap av *Head of Equity Business Line* ingått i bolagets ledningsgrupp. EQT investerar i bolag i många delar av världen men främst i Norden och Tyskland. Detta görs via fonder placerade i skatteparadiset Guernsey. Sedan startåret har cirka 20 miljarder Euro (€) satts in i dessa fonder och mer än 11 miljarder € har investerats i cirka 100 bolag (uppgifter hämtade från EQT:s hemsida februari 2013). Den grundläggande affärsidén är att satsa på välskötta företag på expanderande marknader, hjälpa till att utveckla dessa och sedan sälja. Här ges några exempel som redovisades i en artikel i tidningen Affärsvärlden [Engzell-Larsson, 2005]: vitvaru- och fritidsproduktbolaget Dometic köptes 2001 för 6,5 miljarder och såldes 2005 för 10 miljarder kronor; tandvårdsbolaget Sirona köptes 2003 för 3,8 miljarder och såldes 2005 för 7,3 miljarder kronor; mediebolaget Comhem köptes 2003 för 2 miljarder och såldes 2005 för 10 miljarder kronor.

EQT är om än i betydligt större skala än "*Meco-gruppen*" en synnerligen komplicerad företagsgruppering, skapad för att i möjligaste mån undvika skatt för dess ägare. Det huvudsakliga ägandet (69%) är placerat i EQT Partners BV, ett holländskt bolag registrerat på en adress intill flygplatsen i Amsterdam. I samma område och på samma gata återfinns ett mycket stort antal bolag, flertalet av "*brevlådekaraktär*" (Luchthaven Schiphol). I porten intill hittas bland annat Investor Growth Capital Holding BV. Liksom för andra företag registrerade i Holland finns i European Business Register (EBR) mycket knapphändiga uppgifter. Det enda som återges för bolag av denna typ är oftast bara en adress och ett telefonnummer (ofta till en central växel) samt

uppgiften att de verkar inom finansbranschen (*financial holdings*). I vissa fall finns även angivet hur stort aktiekapitalet är (i EQT Partners fall 100.000 €). I övrigt går nästan inga uppgifter (till exempel årsredovisningar) att fås ut från den holländska bolagsmyndigheten via EBR. Som skrevs i en artikel i Affärsvärlden i maj 2008 är mycket rörande EQT:s affärer dolt i mörker [Billing, 2008]. Delägarna har under årens lopp tjänat miljardbelopp på sina affärer. Bara en bråkdel av detta har gått till det svenska bolaget (EQT AB) för att betala de anställda. I slutet av den citerade artikeln står följande: *"Vilka organ som har den verkliga juridiska och ekonomiska makten i EQT och dess fonder säger riskkapitalbolaget ingenting om på sin hemsida eller i årsredovisning-*

Figur 7. EQT:s kontor på Blasieholmen i Stockholm, strax bakom Grand Hotel.

en. Inte heller vilka som tar emot merparten av summorna. Affärsvärlden har tidigare visat att det finns en uppsjö EQT-anknutna bolag i Nederländerna och skatteparadiset Guernsey. Men den fullständiga strukturen är okänd. Fördelningen av makten och pengarna i EQT - en av Sveriges absolut tyngsta och viktigaste ägargrupper - är alltså även i fortsättningen en gåta.”

Enligt uppgifter från Skatteverket hade Thomas von Koch under åren 2006-2008 en taxerad inkomst av 2,3, 2,5 respektive 2,6 miljoner kronor. Hans taxerade förmögenhet var 2006 70 miljoner kronor och 2007 95 miljoner kronor. För 2008 taxerade han däremot ingen förmögenhet över huvud taget.

8.2 Patenten i Jersey-bolaget avyttras till Bactiguard

En av de grundläggande förutsättningarna för Bactiguard AB:s verksamhet var att man redan under sitt första år köpte rättigheterna till patenten för silverbeläggningstekniken. Denna affär inkluderade samtliga fyra amerikanska patent med Billy Södervall och Thomas Lundeborg som uppfinnare. Överlåtelsen finns redovisad i patentdatabasen Espacenet och effektuerades den 13 juni 2005, det vill säga samma dag som Metacot Production AB köptes av Bactiguard AB. I företagets årsredovisning för 2005 återfinns också en utgiftspost om 458 miljoner kr för förvärv av immateriella anläggningstillgångar. Finansieringen av detta skedde genom en nyemission om 180 miljoner kr samt upptagande av nya lån om 274 miljoner kr. Enligt databasen överläts patenten från *Ad Tech Holdings Ltd, Channel Islands* till *Bactiguard AB, Channel Islands*. Detta betyder att det nya bolaget redan från början kunde inkassera licensinkomsterna från CR Bard Inc. Av den första årsredovisningen framgår också att man redan från starten samverkade med detta bolag. Detta manifesterades under hösten 2005 bland annat genom att man tillsammans automatiserade produktionen av silverbelagda katetrar hos Bard.

Som ledamöter i styrelsen för det nybildade Bactiguard AB återfanns förutom de två majoritetsägarna, Christian Kinch och Thomas von Koch, även Gunnar Walstam och Jörgen Svanlind. Till VD i bolaget hade Kinch utsetts. Svanlind agerade i samband med de första bolagsstämmorna i Bactiguard även som företrädare för Vicico BV, ett holländskt bolag som administrerade Walstams ägarandel. Vid senare tillfällen ersattes Svanlind i denna funktion av Susan Redelaar. Enligt uppgifter på Internet är hon sedan 1992 *managing director* i Sovereign Trust (Netherlands) BV. Bolagets verksamhet beskrevs på dess hemsida på följande sätt: *"The Sovereign Group specializes in setting up and management of offshore and onshore companies and trusts to assist with tax planning and asset protection Worldwide"*. Vad det rör sig om är alltså ett företag som hjälper enskilda eller bolag att på mer eller mindre lagligt sätt undgå skatt. Det kan för övrigt noteras att Vicico BV och Sovereign Trust (Netherlands) BV hade samma gatuadress i Amsterdam, Bloemgracht 45. Astrid Deeths del i Bactiguard förvaltades på liknande sätt via Medtech Investors Ltd, ett bolag registrerat på Jersey som vid stämmor i Bactiguard AB representerades av två personer från truster/konsultbolag registrerade på Brittiska Jungfruöarna, Linda Romney-Leue och Miles Walton. Trots att verksamheten hade kommit igång först i juni 2005 rapporterade Bactiguard i den första årsredovisningen gällande perioden 041018-051231 en nettoomsättning av 45 miljoner kr. Merparten (eller allt) av detta måste ha varit licensintäkter från Bard (juni-december 2005). Detta kan jämföras med omsättningen i det övertagna bolaget, Metacot Production AB, som för 2005 var 7 miljoner kr och under de tre föregående åren hade legat på 8-9 miljoner kr.

Utöver etableringen av ett kontor intill Stureplan i Stockholms city började man under 2005 även att uppföra en ny utvecklings- och produktionsanläggning i Markaryd i Småland. Den som blev forskningschef i bolaget och ansvarig för verksamheten där var Markarydsbon och uppfinnaren Billy Södervall. Uppgiften för hans enhet var bland

annat att blanda till koncentratet av den stabiliseringslösning som skickades till Bard i USA. I maj 2006 invigdes den nya anläggningen av dåvarande landshövdingen Lars-Åke Lagrell, en gammal bekant till Södervall bland annat från fotbollsverksamheten och folkhögskolan i Markaryd (se kapitel 2.2). Utan dessa gamla vänskapsband är det svårt att förstå varför landshövdingen i Kronobergs län skulle komma för att inviga en företagsfilial med tre anställda.

Under Bactiguards andra år började på allvar VD:n och delägaren Christian Kinchs ansträngningar att vidga bolagets arbetsfält. Som en viktig del i detta tecknades ett produktions- och distributionsavtal med det amerikansk-kinesiska bolaget Amsino International Inc i syfte att erövra nya marknader i Kina och andra delar av Asien. Inför dessa satsningar gjordes även nyrekryteringar för att stärka företagets ledning. Agneta Edberg med ett förflutet från läkemedelsbolagen Pharmacia och Pfizer anställdes som vice VD och marknadsdirektör och docent Johanna Adami från KI som medicinsk direktör. Omsättningen steg 2006 till 99 miljoner kr, vilket emellertid inte var någon verklig ökning eftersom verksamheten under 2005 bara hade omfattat ett halvår. Samarbetet med Kina förstärktes ytterligare under 2007 och med detta fick Bactiguard hjälp både av det statliga Exportrådet och av den svenska ambassaden i Peking.

8.3 Skatteverket upptaxerar Walstam för patentaffären

Skatteverket fattade den 9 september 2011 ett omprövningsbeslut rörande Gunnar Walstams skatt för inkomståret 2005, det vill säga året för den affärsuppgörelse som beskrivits i föregående kapitel. Resultatet blev att Walstam *"skönsmässigt beskattades för överskott av passiv näringsverksamhet med 215 miljoner kronor vid 2006 års taxering"*. Detta beslut har därefter överklagats till Förvaltningsrätten i Stockholm men i skrivande stund (februari 2013) har dom därifrån ännu inte fallit.

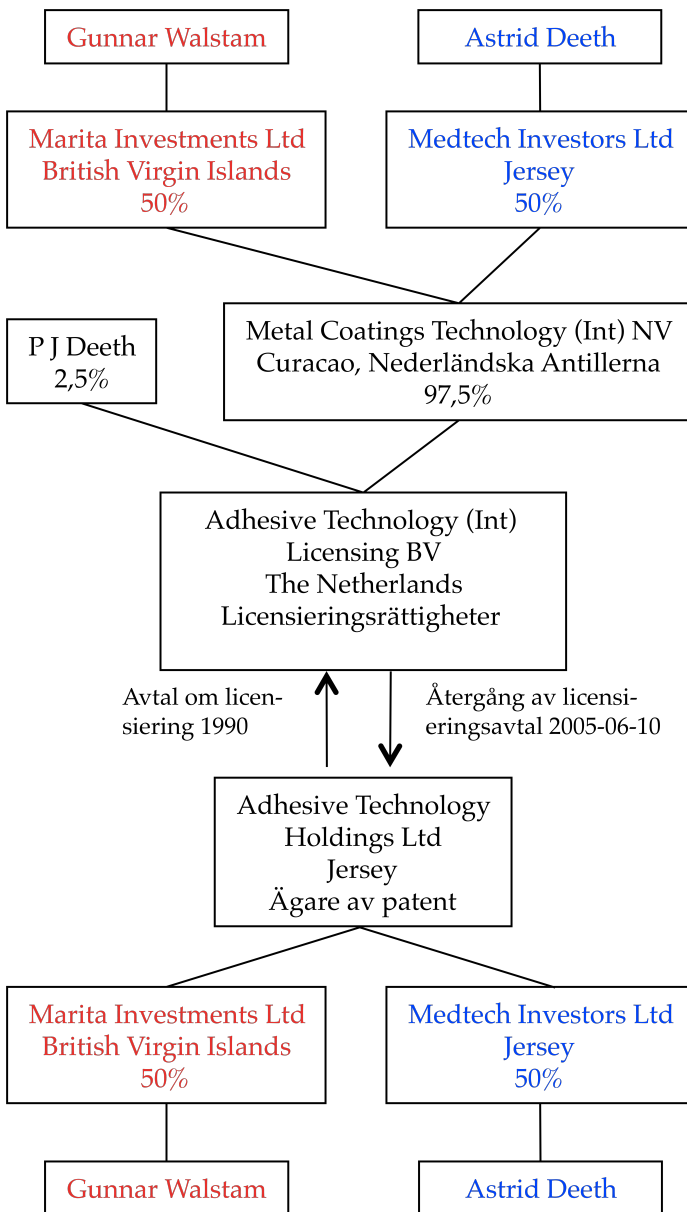
Hur som helst är Walstam hos Kronofogdemyndigheten registrerad för en skatteskuld om 139 miljoner kr, den sjunde största i Sverige vid denna tid. I den utredning som ligger bakom Skatteverkets beslut framkommer närmare detaljer om de kanaler via vilka Walstam och Deeth betalades. Ett avtal ("*business transfer agreement*") skrevs den 17 maj 2005 mellan Ad Tech Holdings Ltd samt Metacot Production AB som säljare och Bactiguard AB som köpare. Enligt uppgörelsen skulle Ad Tech Holdings Ltd överlåta samtliga rättigheter inklusive patent, varumärken (*Bactiguard*) och avtal (*CR Bard Inc*) till köparen för en köpeskilling om 58,7 miljoner USD. Av detta skulle 100.000 USD gå till Metacot Production AB och 58,6 miljoner USD till Ad Tech Holdings Ltd. I resten av utredningen är det endast denna senare del man behandlar. Vid tiden för affären ägdes Ad Tech Holdings Ltd till 50% var av Marita Investments Ltd på Brittiska Jungfruöarna (kallas framöver endast Marita Ltd) och Medtech Investors Ltd på Jersey (kallas framöver endast Medtech Ltd). Betalningsmottagare var i slutändan ägarna bakom dessa bolag, Gunnar Walstam respektive Astrid Deeth. Pengaflödet gick emellertid via ett komplicerat nätverk av mellanhänder (Figur 8). Enligt de bankunderlag Skatteverket tagit del skedde transfereringar till ett värde av 58,6 miljoner USD eller cirka 440 miljoner kronor i samband med affären.

Av ersättningen till Ad Tech Holdings Ltd skulle 18,6 miljoner USD överföras till ett konto specificerat av säljaren och 15 miljoner USD skulle sättas in på ett depositionskonto upprättat av SEB (*Escrow account*). Av dessa 15 miljoner USD skulle 2 miljoner USD utgöra likvid för receptet på det koncentrat som användes i ett slutsteg av metoden för silverbeläggning. Därutöver skulle 25 miljoner USD enligt en växlingskurs om 7,20 kronor betalas enligt något som i avtalet kallas "*the vendor loan note to Ad Tech Holdings Ltd*". I regleringen av köpeskillingen involverades förutom Marita Ltd och Medtech Ltd även Vicico BV, ett holländskt "*brevlådebolag*" kontrollerat av Walstam. Enligt Skatteverkets utredning överfördes 120 miljoner kronor till

Medtech Ltd, 22 miljoner kronor till Marita Ltd:s konto i UBS i Schweiz (Europas näst största bank) och 115 miljoner kronor till Ad Tech Holding Ltd:s konto hos SEB i Sverige, varifrån 105 miljoner skickades vidare till bolagets konto på Guernsey i Engelska kanalen. Därutöver låg Ad Tech Holdings Ltd kvar med en fordran om 180 miljoner kronor på köparen (det som kallas "*vendor loan*" ovan). Samma dag som affären i stort genomfördes (13 juni 2005) överläts denna fordran på Marita Ltd, som direkt överförde den till Vicico BV (fortfarande samma dag). Bactiguard reglerade denna skuld till Vicico BV genom att emittera 180 st preferensaktier till en kurs om 1 miljon kronor per aktie. Enligt ett avtal daterat den 22 december 2006 och benämnt "*share purchase agreement*" förvärvade Bactiguards moderbolag, Bactiguard Holding AB (registrerat 2006-11-02) dessa aktier av Vicico BV för 180 miljoner kronor. Köpesumman överfördes en vecka senare, den 29 december 2006.

Vad Skatteverket skriver i sitt beslut under rubriken "*din inkomst-deklaration för taxeringsåret 2006*" måste sägas vara högst avslöjande för skattemoralen hos en person som Gunnar Walstam: "*För taxeringsåret 2006 har du inte redovisat någon förmögenhet eller utländska tillgångar. Inte heller finns någon utländsk försäkring redovisad (avkastningsskatt). Ditt indirekta ägande av Ad Tech Ltd och Marita Ltd framgår inte heller av deklarationen*". Under samma år hade han alltså direkt eller indirekt haft en inkomst av åtminstone 215 miljoner kronor på försäljningen av patent med mera från Ad Tech Holdings Ltd på Jersey till Bactiguard AB.

Figur 8. Schematisk sammanfattning av ägarförhållanden rörande de bolag som involverades i patentförsäljning till Bactiguard AB i juni 2005.

8.4 Kvarstående ägarandelar i Bactiguard säljs

Under början av 2007 skedde en större förändring i Bactiguard AB:s ägarstruktur som rapporterades både i pressmeddelanden från de inblandade företagen och i pressen. I tidningen Dagens Industri kunde man den 15 januari läsa att: *"Amerikanska Noonday, en av världens största hedgefonder, och Kaupthing Bank Sverige köper nästan hälften av bioteknikföretaget Bactiguard för nästan en halv miljard kronor"* [Saldert, 2007]. Vad som skett var att dessa två aktörer hade tagit över 49% av Bactiguard AB genom att *"köpa ut bolagets två finansiella grundare för drygt 420 miljoner kronor kontant"*. Dessa två (Gunnar Walstam och Astrid Deeth) ville enligt tidningen förbli anonyma. Priset dessa erhållit innebar att bolaget vid denna tid värderades till cirka 860 miljoner kronor. Enligt en presentation på hemsidan för GE Healthcare (en underavdelning inom General Electric Company) var detta den näst största affären inom bioteknikområdet i Europa under året, överträffad endast av AstraZenecas köp av Arrow Therapeutics. Efter uppgörelsen ägde Christian Kinch och Thomas von Koch 25,5% var av Bactiguard, Noonday 44% och Kaupthing Bank Sverige 5%.

9 Bactiguard expanderar

När han intervjuades av Dagens Industri i samband med affären med Noonday och Kaupthing Bank Sverige i januari 2007 sa Christian Kinch följande: *"Fantastiskt. Nu börjar vår resa till ett globalt miljardföretag"* [Saldert, 2007]. Förvisso hade han som VD också mycket aktivt

tagit itu med att utvidga verksamheten och kom även att fortsätta på den linjen. Det tråkiga är dock att bolagets idéer baserades på en uppfinning och på patent som i ett tidigare skede och på ett högst otvivelaktigt sätt tillgripits från uppfinnarna (se kapitel 7). Möjligen hade de tidigare grundarna och ägarna av bolaget, Gunnar Walstam och Astrid Deeth, aldrig informerat Christian Kinch och Thomas von Koch om detta. Men kan de när de köpte de immateriella rättigheterna från Ad Tech Holdings Ltd i samband med att de övertog en majoritetspost i Bactiguard verkligen ha missat att fråga om uppfinnarna hade gett sitt godkännande till patentaffären och fått någon ekonomisk ersättning? En av dessa, Billy Södervall, kom i och för sig att bli anställd och väl betald i det nya företaget. Den andre, Thomas Lundeborg, som var ansvarig för den medicinska utvärderingen och dokumentationen bakom patenten, har aldrig på något sätt blivit kontaktad av de nya ägarna till Bactiguard. Icke desto mindre är det de vetenskapliga artiklar som publicerats av Lundeborg som ända från början och än idag har använts i marknadsföringen för CR Bard Inc, den störste tillverkaren i världen av silverbelagda katetrar och den viktigaste inkomstkällan för Bactiguard.

9.1 Kinch och von Koch tar kontrollen

Som redan antytts så ville Bactiguards nya VD Christian Kinch inte nöja sig med de licensinkomster som erhöles från CR Bard Inc (storleksordningen 100 miljoner kronor per år eller mer). Sålunda startade han tämligen omgående ansträngningarna att vidga verksamheten för att dra in än större intäkter. Kanske var detta också nödvändigt med tanke på de summor man fått betala för majoritetsposten i bolaget och rättigheterna till patenten för silverbeläggningstekniken. Kinch såg förvisso också stora ekonomiska möjligheter i de affärer han tagit över. I en intervju i Dagens Industri från hösten 2006 uttryckte han

saken på detta sätt: *"Omsättningen väntas i år överstiga 100 miljoner kronor för att nästa år vara dubbelt så stor, och det är bara början"* [Saldert, 2006]. Att döma av bolagets årsredovisningar var han väl optimistisk. Nettoomsättningen var enligt dessa dokument 99 miljoner kr för 2006, 129 miljoner kr för 2007, 100 miljoner kr för 2008, 116 miljoner kr för 2009, 118 miljoner för 2010 och 122 miljoner för 2011. Under 2008 hade även ett helägt dotterbolag vid namn Bactiguard International AB bildats (styrelse med Kinch som enda ledamot plus en suppleant). Resultatet efter finansiella poster var för samtliga dessa år negativt (som mest minus 116 miljoner kr för 2008). Under sina första 6-7 år har Bactiguard trots alla optimistiska uttalanden sålunda inte lyckats att på ett distinkt sätt öka sin omsättning.

En av de första åtgärderna Christian Kinch tog som VD i Bactiguard AB var att sluta ett avtal med Amsino Inc för att starta produktion och försäljning av silverbelagda katetrar i Kina. Affären presenterades i pressmeddelanden från båda bolagen och omskrevs även i pressen [Saldert, 2006, 2007; Uhlin, 2007; Westman, 2007]. Kinch uttalade sig samtidigt om de vidsträckta möjligheter att applicera silverbeläggningstekniken som han såg framför sig. *"Den här vätskan kan placeras på allt från sjukhusens dörrhandtag och vattenledningar till operationsmunkskydd och perifera venkatetrar, nålen som sätts i armvecket vid dropp. Det är bara en fråga om vad som är kostnadseffektivt"* [Saldert, 2007]. Denna strategi liknar i mångt och mycket den som stora läkemedelskoncerner arbetar efter, nämligen att hitta nya indikationer för en produkt man har snarare än att utveckla nya och bättre produkter (se till exempel [Angell, 2004]). I samma veva som Kina-satsningen påbörjades kom den stora amerikanska hedgefonden Noonday (44%) samt Kaupthing Bank Sverige (5%) in som storägare i bolaget (se kapitel 8.3). Med hänvisning till denna affär uttalade sig Kinch för Dagens Industri på följande sätt: *"Med de nya delägarnas finansiella muskler och kontakter i hälso- och läkemedelsindustrin ligger fältet öppet för en nästintill obegränsad tillväxt"* [Saldert, 2007]. I vilken mån detta stämmer återstår att se.

Som framgår av de just citerade årsredovisningarna har bolagets omsättning fram till och med 2011 inte utmärkts av någon klart uppåtgående trend. Men eftersom endast ett fåtal år ännu har förflutit är det kanske för tidigt att dra några slutsatser om hållbarheten i de profetior som Kinch gjort.

I och med att avtalet om att erövra den kinesiska marknaden var i hamn vändes Kinchs och Bactiguards intresse mot Europa och Sverige. Under 2008 slöts en överenskommelse med italienska Petrone Group (en bolagsgrupp verksam inom läkemedels- och hälsosektorn) som med ensamrätt skulle sälja *Bactiguard Infection Protection (BIP) Foley Catheter* i Italien och Spanien. I samma veva började man även lansera denna kateter i Sverige. Som av en ödets nyck var en av de första svenska kunder man etablerade kontakt med Danderyds Sjukhus (DS). En av överläkarna där råkar vara Thomas Lundeberg, den som tillsammans med Billy Södervall är hjärnan bakom den silverbeläggningsteknik som Bactiguard tjänar mångmiljonbelopp på. Till saken hör, som tidigare omnämnts, att Lundeberg säger sig aldrig ha fått någon som helst ersättning i egenskap av uppfinnare bakom denna metod. Hans ställning vid DS är såsom tidigare återgetts också något speciell. Efter det att Lundeberg i en av många starkt kritiserad utredning utförd av Karolinska Institutet och Vetenskapsrådet förklarats skyldig till vetenskaplig oredlighet beslutade DS i juli 2006 att förbjuda honom att forska (se kapitel 2.1).

Efter att i januari 2010 ha tillskrivit Peter Graf, VD vid Danderyds Sjukhus AB, för att efterhöra vilka kontakter man haft med Bactiguard AB erhöles en tjänsteanteckning från chefsläkaren Carl-Göran Ericsson daterad den 22 december 2009 (dnr DS200912-191). Enligt denna skrivelse hade Christer Andersson i egenskap av konsult åt Bactiguard AB i september 2009 kontaktat DS:s marknadsdirektör Michael Nordh och framfört önskemål om att få diskutera en klinisk prövning av bolagets urinvägskateter. Den 29 september ordnades ett möte med VD:n, chefsläkaren och marknadsdirektören vid DS där Andersson

presenterade produkten ifråga. Chefläkaren åtog sig därefter att gå igenom de vetenskapliga studier som gjorts tidigare för att bedöma om Bactiguards katetrar var av intresse för DS. Vid mötet informerades Andersson även om att Stockholms Läns Landsting just startat en enhet, *Health Technology Assessment* (HTA), med uppgift att hantera introduktionen av nya produkter. Syftet är att säkerställa att man på Stockholms sjukhus inte introducerar ny teknik för diagnostik eller behandling utan att dess nytta är fullgott dokumenterad (evidensbaserad). Efter sin genomgång och ytterligare diskussioner med Bactiguard kom chefläkaren fram till att den urinvägskateter bolaget saluför skulle kunna vara intressant i arbetet att minska antalet vårdrelaterade urinvägsinfektioner. Han fann dock inte den vetenskapliga dokumentationen övertygande (se vidare kapitel 12.1) och rekommenderade att bedömningen skulle överlämnas på HTA. Han tyckte inte heller att DS skulle medverka i en studie av katetrarna. Sjukhusets VD Peter Graf instämde i dessa slutsatser.

Även om inga direkta uppgifter finns så är det möjligt att de katetrar Bactiguard AB 2008 började sälja i södra Europa och i Sverige produceras vid bolagets anläggning i Markaryd. I ett pressmeddelande från 30 september 2008 sägs nämligen följande: *"Bactiguard går nu från att bara leverera själva beläggningen till att leverera egna slutprodukter i egen regi och under eget varumärke. Den första är urinvägskatetern BIP Foley som kommer att följas av produkter med Bactiguards beläggning inom områden som blodkatetrar och andningshjälpmedel"*. Det vore intressant att veta hur CR Bard Inc ser på denna utveckling. Trots allt har de ju sedan tidigare haft en slags ensamrätt på att tillverka produkter med den av Södervall och Lundeborg patenterade silverbeläggningen. Via licensavgifter har de ju dessutom gett Bactiguard och dess föregångare licensintäkter av storleken 100 miljoner kronor per år eller mer.

Inför satsningen på nya marknader och då närmast Kina meddelade Bactiguard AB i september 2006 att man anställt Agneta Edberg som vice VD och marknadsdirektör samt Johanna Adami som medi-

cinsk direktör (se kapitel 8.2). När det 2008 blev dags att satsa på Europa och Sverige gick man längre och bildade ett nytt helägt dotterbolag, Bactiguard International AB. Detta hade en enmansstyrelse bestående av Christian Kinch plus en suppleant. Efter en tid anställdes Anita Tollstadius som VD i det nya bolaget. Enligt en artikel i Biotech Sweden var hennes uppgift *"att bygga upp verksamheten internationellt, genom ett nätverk av distributörer och strategiska samarbeten för försäljning av bolagets produktfamilj BIP, Bactiguard Infection Protection"* [Hammar, 2009]. Enligt artikeln har hon många års erfarenhet av internationell marknadsföring samt försäljning av läkemedel och andra sjukvårdsprodukter. De båda bolagen har samma gatuadress och samma boxnummer så särskilt mycket till eget bolag är Bactiguard International AB kanske ännu inte. Senare bildades bifirman Bactiguard Production till vilken Ewa Stålldal rekryterades som VD. Hon hade senast ett förflutet som kritiserad och ifrågasatt VD för Vårdalstiftelsen [Aschberg & Kasvi, 2005].

Som tidigare nämnts innehöll den första styrelsen i Bactiguard AB förutom de två nya majoritetsägarna Christian Kinch och Thomas von Koch även en av de tidigare huvudägarna, Gunnar Walstam, samt dennes kollega från flera andra bolagsstyrelser, Jörgen Svanlind. I och med att Noonday och Kaupthing Bank Sverige blev nya storägare i företaget lämnade de två senare personerna styrelsen. I deras ställe invaldes i januari 2007 som ny styrelseledamot Jörgen Olsson från Kaupthing Bank Sverige. I maj 2007 rekryterades ytterligare en ledamot i styrelsen, Tomas Puusepp, VD i medicinteknikbolaget Elekta. Under 2008 avgick Olsson från styrelsen och antalet ledamöter blev då återigen tre stycken. Uppenbarligen har alltså Noonday trots ett innehav om drygt 45% av bolagets aktier inte fått eller krävt någon representation i styrelsen. Både där och vid bolagsstämmor har sålunda Christian Kinch och Thomas von Koch ett majoritetsinflytande över de beslut som fattas (om inga ytterligare förändringar har gjorts efter det att detta skrivits). Senare har ägarandelen för Noonday till och

med stigit efter det att Kaupthing Bank Sverige dragit sig tillbaka. Styrelsesammansättningen har trots detta förblivit densamma.

9.2 Ägandet flyttas ut från Sverige

Med undantag av Kaupthing Bank Sverige tycks ägarna av Bactiguard AB under 2007 ha placerat om sina aktieinnehav till för skattemyndigheter och andra mer svårfunna adresser. I årsredovisningen för 2007 presenteras bolagets ägarstruktur enligt följande: TomCo BV 25,01%, Blackfields BV 25,01%, Biozif Holdings Ltd 45,35% samt Kaupthing Bank Sverige 4,63%. TomCo BV och Blackfields BV är båda bolag av "brevlådekaraktär" registrerade i Amsterdam. TomCo är ett namn som för tankarna till Thomas von Koch och det kan noteras att företagets gatuadress är densamma som för EQT Partners BV, det bolag som äger drygt två tredjedelar av riskkapitalbolaget EQT AB i Stockholm som von Koch var med och grundade (se kapitel 8.1). TomCo BV har på flera bolagsstämmor i Bactiguard AB företrätts av Gideon van der Ploeg, styrelseledamot i ett flertal av EQT:s fonder. På liknande sätt är Blackfields BV förtecknat under samma adress som Rilco Holding BV, det bolag som äger Christian Kinchs villa i Danderyd och hans hus i Torekov (se kapitel 8.1). Blackfields har på bolagsstämmor i Bactiguard representerats av en Ruurd van Wolfsvinkel, ägare och direktör för FTC Trust BV. På detta bolags hemsida kan inledningsvis följande läsas: *"In a business environment which is becoming increasingly international and therefore complex, strategically locating your business to optimise tax advantages and establishing a firm basis for international operations are essential prerequisites for success. The Netherlands has a well established reputation when it comes to the establishment of international holding, finance and royalty companies."* Vilken typ av rådgivning man ägnar sig åt råder det knappast något tvivel om.

En rimlig konklusion av de fakta som just redovisats är att Thomas von Koch och Christian Kinch placerat sitt ägande i Bactiguard AB i de holländska bolagen TomCo BV respektive Blackfields BV. Biozif Holdings Ltd är däremot ett mer anonymt bolag. Vid en sökning på Internet erhålls inte en enda träff på Biozif Holdings. Uppenbarligen är det dock så att detta är ett bolag kontrollerat av Noonday (ett amerikanskt riskkapitalbolag med fonder värda flera hundra miljarder kr). Vid en extra bolagsstämma i Bactiguard AB den 19 oktober 2009 företrädde Biozif Holdings Ltd av Andrew JM Spokes. Om denne hittar man på Internet bland annat uppgiften att han "*co-founded Noonday Asset Management and continues to serve as Noonday's chief investment officer*". Enligt uppgifter som publicerats i Skånska Dagbladet skall Biozif Holdings Ltd vara ett dotterbolag till Noonday registrerat på Cypern, ett skatteparadis med tveksamt rykte [Lindahl, 2010]. Sammanfattningsvis förhåller det sig sålunda som så att ägandet till Bactiguard från 2007 har placerats på ställen där insynen är minimal. Samma ägarkonstellation rapporterades också i årsredovisningen för 2008. Av protokoll från 2009 framgår att bolaget endast har tre ägare: Blackfields BV, 26,3%; TomCo BV 26,3%; och Biozif Holdings Ltd 47,3%. Kaupthing Bank Sverige AB har sålunda sålt av sin andel till övriga delägare.

Det som är grunden för Bactiguard AB:s verksamhet, patenten för silverbeläggningstekniken, tycks också de ha placerats utomlands och detta redan från den dagen då företaget startade sin verksamhet. De uppgifter som finns i patentdatabasen Espacenet säger sålunda att den nya ägaren till de fyra USA-patent som fram till den 13 juni 2005 innehades av Ad Tech Holdings Ltd på Jersey är "*Bactiguard AB, Channel Islands*". I det företagsregister som Jersey Financial Services Commission upprätthåller går det dock inte att hitta Bactiguard. Så vilken kanalö (vilket skatteparadis) eller vilken annan plats det är som patenten har placerats på är oklart.

9.3 Dotterbolag bildas och ägandet koncentreras i ett moderbolag

Strukturen och ägarförhållandena i Bactiguard har successivt förändrats sedan starten 2005. Bactiguard Holding AB registrerades hos Bolagsverket i november 2006 men avregistrerades redan i juli 2007. I oktober 2010 återuppstod sedan ett nytt bolag med samma namn, som kom att ligga vilande fram till december 2011 då man förvärvade Bactiguard AB. Syftet är att detta nya Bactiguard Holding AB ska fungera som moderbolag i koncernen. I Sverige registrerades dotterbolaget Bactiguard International AB år 2008 (Kinch ensam styrelseledamot med en suppleant). En bifirma med namn Bactiguard Technology existerar också men tycks leva ett anonymt liv. Den operativa verksamheten har sålunda hela tiden blivit kvar i Bactiguard AB. Enligt årsredovisningen för 2011 ägdes Bactiguard Holding AB till 50% av KK Invest AB, ett bolag bildat 2006 med Christian Kinch som ensam styrelseledamot (med hans fru Johanna som suppleant), och till 50% av Bactiguard BV (samma gatuadress i Amsterdam som EQT Partners BV – i området finns även 1000-tals andra bolag av "brevlådekaraktär" registrerade). Christian Kinch är VD och styrelseledamot både i moderbolaget och i Bactiguard AB. På liknande sätt är Thomas von Koch styrelseordförande i båda bolagen. Den nuvarande ägarstrukturen etablerades i december 2011 då holdingbolaget förvärvade aktier i Bactiguard AB från TomCo BV (27%), KK Invest AB (27%) och anställda (1%). Fyra dar senare förvärvades resterande aktier i Bactiguard AB från Biozif Holdings Ltd (45%). I samband med detta tog Bactiguard upp ett femårigt obligationslån om 450 miljoner kr. Därvid bidrog bland annat Industrifonden (en statlig stiftelse) med 50 miljoner kr.

10 Regering och stat ger stöd åt Bactiguard

Det är påfallande i vilken utsträckning Bactiguard AB har fått stöd av regering, stat, kommun och andra myndigheter i sin etablering och verksamhet. Redan under sitt första år lyckades man få landshövding Lars-Åke Lagrell att komma och inviga filialen i Markaryd. Möjligen hängde detta ihop med att denne var gammal bekant till Billy Södervall, Markarydsbo och ansvarig för Bactiguards verksamhet på orten. Annars hör det förmodligen inte till vanligheterna att en landshövding avsätter tid för att inviga ett företagsannex med tre anställda. När man sedan satte igång att etablera sig över världen [Saldert, 2006] erhöles värdefull hjälp av statliga Exportrådet som medverkade till att avtal med Kina kunde tecknas. I flera omgångar medverkade sedan Swecare och Socialdepartementet med socialminister Göran Hägglund i spetsen till att marknadsföra Bactiguard på olika internationella marknader. I november 2007 kunde Bactiguards VD Christian Kinch under överinseende av socialministern skriva under ett avtal med Förenade Arabemiraten [Swecare, 2007]. Kort senare, i februari 2008, ledde Hägglund en delegation till USA för att lansera svensk sjukvård, där bland annat Bactiguard fick möjlighet att visa upp sig [Hellblom, 2008]. Den 1 oktober samma år kom socialministern sedan på ett officiellt besök vid Bactiguards anläggning i Markaryd, vilket bland annat annonserades på Socialdepartementets hemsida [2008].

Mot slutet av 2008 korsades Göran Hägglunds och Christian Kinchs vägar på nytt. Den 17 december fick den senare i egenskap av VD för Bactiguard AB motta Swecare Export Award ur socialministerns hand. Detta tillkännagavs dagen efter i ett gemensamt pressmeddelande från Swecare och Bactiguard. Göran Hägglund uttalade sig vid prisutdelningen på följande sätt om Bactiguard: *"Företaget har utifrån en utmärkt affärsidé på ett utomordentligt sätt lyckats ta tillvara på de möjligheter som nya marknader ger. Bactiguard kan fungera som en förebild för många svenska entreprenörer som vill hjälpa till att skapa en bättre*

vård för människor över hela världen". Förtroendet för Christian Kinch och hans företag tycks förvisso starkt cementerat inom Socialdepartementet och dess ledning. Detta exemplifierades på nytt några månader senare när man i ett pressmeddelande tillkännagav att Socialdepartementet och Swecare den 19 mars 2009 anordnar en presslunch hos Bactiguard vid Stureplan i Stockholm med anledning av äldre- och folkhälsominister Maria Larssons delegationsresa till Japan den 23-26 mars [Socialdepartementet, 2009].

Uppmärksamheten runt Christian Kinch och Bactiguard AB har fortsatt även senare under 2009. I april nominerades företaget till SwedenBio Award 2009, en utmärkelse som delas ut av SwedenBio, en intresseorganisation för svenska bolag inom *life science*-industrin [Kasemo, 2009]. Övriga föreslagna företag var Biotage, Biovitrum, CellaVision samt Phadia. Vid en ceremoni på SwedenBios årsmöte i Stockholm den 27 maj överräcktes priset av handelsminister Ewa Björling till CellaVisions VD Yvonne Mårtensson (CellaVision utvecklar och säljer instrument för automatisk bildanalys av celler och cellförändringar till sjukhus och laboratorier i Europa och Nordamerika). Under hösten 2009 nominerades Bactiguard AB och dess VD i två klasser av Industrins Hållbarhetspris, ett evenemang arrangerat av tidskrifterna Kemivärlden Biotech, Process Nordic och Plastforum. Christian Kinch var föreslagen i klassen Årets Industrijätte och Bactiguards patenterade silverbeläggning i klassen Årets Hållbara Produkt [Kemivärlden Biotech, 2009]. Inte heller denna gång blev det dock någon utdelning för Bactiguard och Kinch utöver äran att vara bland de nominerade. Vid prisutdelningen på Tekniska Mässan i Stockholm den 14 oktober gick utmärkelsen Årets Industrijätte till Knut Andrén, Akzo Nobel i Stenungsund, och utmärkelsen Årets Hållbara Produkt till ABB:s nya energieffektiva elmotor M4BP (www.industrinshallbarhetspris.se).

Även om det inte går att dra några egentliga slutsatser av de utelivna utnämningarna i de just redovisade tävlingarna så får man

ändå en känsla av att den framgångsvåg som Christian Kinch tidigare ridit på något kommit av sig. Detta intryck förstärks av uppgiften att Bactiguard vill flytta tillverkningen av katetrar i Kina hem till Sverige och Markaryd [Sjöshult, 2009]. Detta kan inte gärna bero på något annat än att Bactiguard AB kommit på kant med Amsino Inc, det amerikansk-kinesiska bolag med vilket man vid årsskiftet 2006/2007 tecknade ett avtal om tillverkning och distribution av katetrar i Kina. Kinch förklarade i en intervju i Dagens Industri i juli 2009 saken på följande sätt: *"För vårt varumärke Bactiguard är det mycket bättre om produkterna är svensktillverkade"*. Han sade sig vidare på drygt ett år kunna skapa 150 nya jobb i det varseldrabbade Småland. För att möjliggöra detta krävde han dock stöd från Näringsdepartementet samt den lokala varselsamordnaren [Sjöshult, 2009]. Det hela verkar mer än märkligt. Amsino har, liksom Bactiguards sedan länge största partner CR Bard Inc, en inarbetad produktion av katetrar. Man har stora produktionsanläggningar på flera håll i världen och mer än 2.000 anställda. Detta kan jämföras med Bactiguard som tills nyligen inte har haft någon egen produktion över huvud taget och som enligt årsredovisningen för 2011 (den senast tillgängliga i skrivande stund) då hade 29 anställda (2009 hade man 21 stycken). Bactiguards egen verksamhet har åtminstone fram till och med 2009 i huvudsak baserats på försäljning av licensrättigheter samt hopblandning av den *"hemliga"* blandning av ädla metallsalter som används vid silverbeläggningen. Att gå därifrån till en egen fullskaleproduktion av olika typer av katetrar är ett stort och förvisso inte helt okomplicerat steg.

Den något märkliga idén att flytta tillverkningen av katetrar från Kina till Sverige utnyttjades av Christian Kinch när han nominerades till utmärkelsen Årets Industrijälte. Hans kandidatur presenterades med följande uttalande: *"Christian Kinch, VD Bactiguard, menar att Sveriges fördel vad gäller kompetens och kvalitetssäkring nu måste komma före ekonomiska vinster, och att det går att bygga ny hållbar industri i Sverige. Han vill gå mot strömmen och flytta hem Bactiguards tillverkning från*

Kina till Markaryd och nyanställa cirka 150 personer i en kommun, hårt drabbad av krisen i bilindustrin" (www.industrinshallbarhetspris.se). En snyfthistoria så god som någon. Vad som förvånar är dock att man begär stöd från Regering och stat för denna flytt. Som nämnts tidigare så hade Bactiguard vid denna tid en av USA:s största hedgefonder, Noonday (som under 2007 flyttade sitt ägande till ett holdingbolag som det inte går att hitta en enda uppgift om på Internet), som sin största ägare. Så sent som vintern 2008 uttalade sig Kinch dessutom på följande sätt i en intervju i svensk-amerikanska handelskammarens tidskrift Currents: *"Five years from now, we will sell for between half a billion and one billion dollars"* says Christian Kinch, CEO of Bactiguard [Sandberg, 2008]. Med dagens dollarkurs betyder detta alltså att han räknade med att Bactiguard inom fem år skulle ha en omsättning av 3,5 till 7 miljarder kronor (i årsredovisningen för 2008 redovisades en nettoomsättning av 73 och 100 miljoner kronor för koncern respektive moderbolag). Med den typen av *"finansiella muskler"* – som Kinch uttryckte saken i en intervju i Dagens Industri [Saldert, 2007] - och prognoser (om än orealistiska) är det märkligt att man försöker få svenska myndigheter och svenska skattebetalare att ställa upp med kapital för att flytta kateterproduktion från Kina till Sverige. Turena runt Kinchs försök att erhålla skattemedel för etableringen i Markaryd (en utbyggnad av Bactiguards redan existerande verksamhet på orten) har redovisats flitigt bland annat av Sveriges Radios redaktion i Kronobergs län samt lokala tidningar.

Den 6 augusti omtalades i SR Radio Kronoberg att medicinteknik-företaget Bactiguard vill flytta hem sin tillverkning från Kina till Markaryd, vilket skulle innebära mellan 100 och 150 nya jobb till länet. Men för att bygga upp produktionen i Sverige behöver de stöd från regionen. Enligt bolagets VD Christian Kinch kan flytten annars komma att gå till någon av de tre andra regioner som hört av sig [Welanders, 2009]. En dryg vecka senare, den 14 augusti, rapporterades att *"VD:n för bioteknikföretaget Bactiguard är mycket optimistisk över att kan-*

ske kunna flytta hem sin tillverkning från Kina till Markaryd". Detta hade framkommit efter ett möte samma dag med Landshövding Kristina Alsér och Näringsdepartementet. Några beslut var dock ännu inte tagna och kanske var Kinch väl ivrig när han uttalade att *"vi hoppas snart kunna sätta ut annonser för att rekrytera folk"* [Delin, 2009]. En knapp månad senare, den 8 september, meddelades i Radio Kronoberg att det inte blev några löften om företagsstöd när medicinteknikföretaget Bactiguard träffade företrädare för finansdepartementet. *"Bactiguard som har tillverkning i Kina planerar en flytt till Markaryd men vill ha hjälp med kostnaderna på omkring 20 miljoner kronor"*. Markaryds kommunalråd Bengt Germundsson sade sig också han vara besviken och berättade att Markaryds kommun hjälpt till med att ordna lokal, att ordna nödvändiga tillstånd och att hjälpa till med utbildning, allt för att göra verklighet av flytten [Pettersson, 2009]. Diskussionerna om Bactiguards eventuella flytt av verksamhet från Kina till Markaryd har på liknande sätt följts också i tidningen Smälningen [2009a, b].

Under november 2009 begärde jag hos Socialdepartementet, Näringsdepartementet och Finansdepartementet att få ta del av handlingar rörande deras kontakter med Christian Kinch och hans företag Bactiguard AB. Svaret från alla tre departementen blev att inga handlingar av det slaget fanns registrerade. Att kontakter har förekommit står utom allt tvivel. Uppenbarligen har dessa dock inte dokumenterats och registrerats inom departementen. Samma sak gäller Markaryds kommun. När jag i november 2009 vänder mig till kommunalrådet och kommunstyrelsens ordförande, Bengt Germundsson (KD), för att få information om kommunens kontakter med Kinch och Bactiguard så hänvisar han till registrator. Därifrån erhålls beskedet att det i kommunstyrelsens arkiv inte finns några diarieförda handlingar rörande detta från år 2000 och framåt. I en drygt fem år gammal artikel i Dagens Nyheter konstaterade Inga-Britt Ahlenius [2004], tidigare generaldirektör för Riksrevisionsverket, att *"det är en myt att den svenska öppenheten ger insyn i den offentliga verksamheten"*. I en liknelse jämförde

hon offentlighetsprincipen med *"rätten att granska tomma skåp"*. Hon menade att den i motsats till vad som är avsikten har lett till att allt mindre av beslutsprocesserna i våra myndigheter dokumenteras: *"de handlingar som skulle hjälpa medborgarna att granska hur makten utövas skrivs inte längre"*. Situationen har inte blivit bättre under de år som gått sedan detta framfördes.

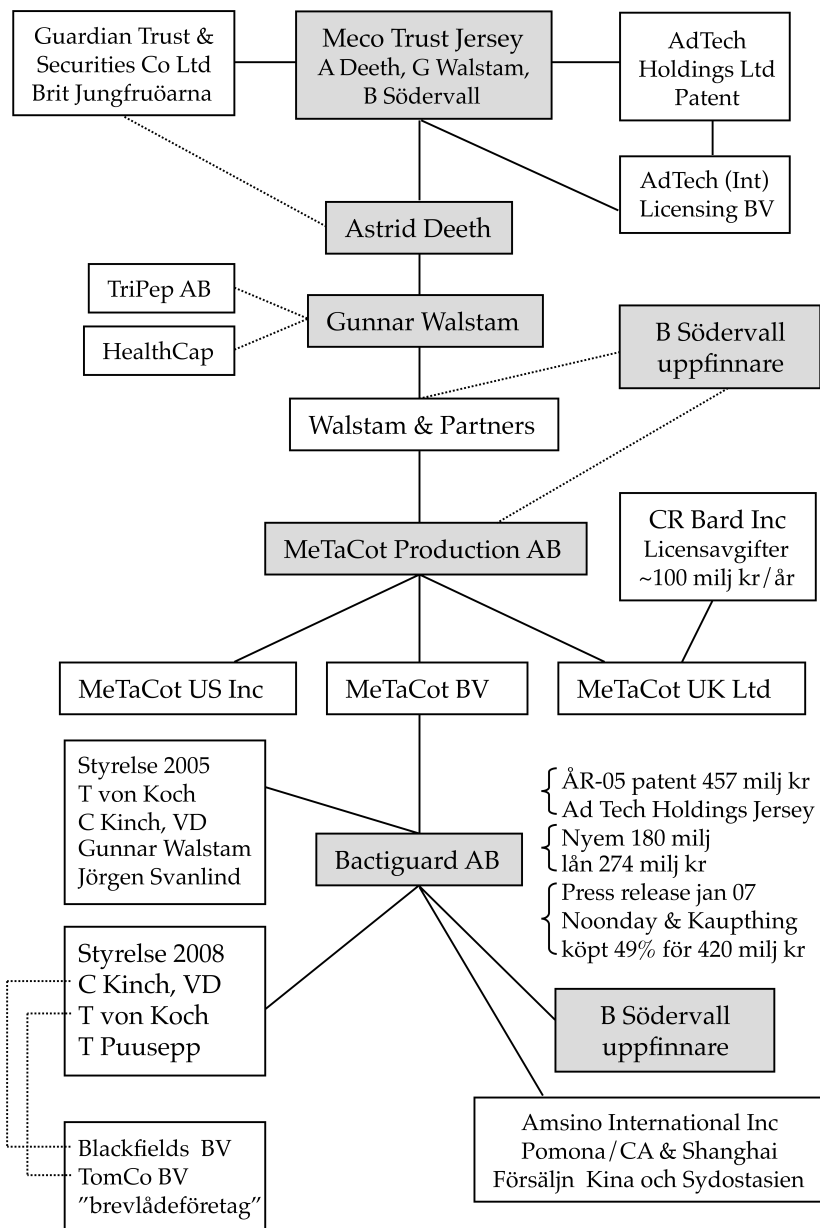
Som omtalats ovan har Christian Kinch och Bactiguard AB fått avsevärd draghjälp av Socialdepartementet och dess två KD-ministrar, Göran Hägglund och Maria Larsson. Som exempel kan nämnas att Kinch har medverkat i ministerledda delegationer som arbetat för att sälja svensk sjukvård bland annat i Indien, USA, Förenade Arabemiraten, Kina, Brasilien och Irak. Vid flera av dessa resor har han även fått möjlighet att skriva affärsavtal för Bactiguards räkning. Det kan även noteras att Markaryd är en av de blott 7 bland Sveriges 290 kommuner som har en ordförande från Kristdemokraterna (KD) i sin kommunstyrelse (www.skl.se, www.markaryd.se). Vad beror dessa kontakter och denna draghjälp på? Tror man verkligen att Kinch bryr sig om de arbetslösa i Markaryd och inser man inte att vad saken går ut på är att tjäna pengar och att få så mycket som möjligt av sina utgifter betalda av andra, och varför då inte skattebetalarna? Har man kontrollerat vad Bactiguard är för bolag och har man studerat Kinchs bakgrund? Ett sätt att få lite perspektiv på vad saken gäller skulle kunna vara att läsa böckerna *"The Corporation – The Pathological Pursuit of Profit and Power"* av juridikprofessorn Joel Bakan [2004] samt *"The Truth About the Drug Companies – How They Deceive Us and What to Do About It"* av Marcia Angell [2004], under många år chefredaktör för världens högst rankade medicinska tidskrift, *The New England Journal of Medicine*.

11 Handfallna myndigheter

Vad Christian Kinch och Thomas von Koch tog kontrollen över när de i juni 2005 bildade Bactiguard AB genom att köpa 51% av Metacot Production AB var i praktiken ett företagsimperium (Figur 9). Genom det samtidiga förvärvet av rättigheterna till patenten för silverbeläggningstekniken (vilket i praktiken var vad de betalade för) från Ad Tech Holdings Ltd på Jersey kom de nämligen i åtnjutande av det som varit grunden för "*Meco-gruppens*" (Astrid Deeths och Gunnar Walstams) affärer alltsedan början av 1990-talet (se kapitel 7.2). Gunnar Walstam steg i och med de nya ägarnas inträde ned från VD-stolen och blev istället under en kortare övergångstid *Senior Adviser* i Bactiguard. Han stannade initialt också kvar inom bolagets styrelse men lämnade inom ett år även den. Kort senare lämnade Walstam och Deeth det som tidigare varit Metacot Production AB genom att sälja sitt resterande aktieinnehav (49%) till den amerikanska hedgefonden Noonday (44%) samt Kaupthing Bank Sverige (5%) för 420 miljoner kronor [Saldert, 2007]. Detta motsvarade på intet sätt värdet hos Metacot Production AB, som ju egentligen bara hade varit en liten kugge i "*Meco-hjulet*", med en omsättning av under 10 miljoner kronor under de närmast föregående åren.

Senare under 2007 flyttades med ett undantag ägandet inom Bactiguard AB över till mer anonyma inrättningar (se kapitel 9.2). I årsredovisningen för 2007 presenteras bolagets ägarstruktur på följande sätt: Blackfields BV 25,01%, TomCo BV 25,01%, Biozif Holdings Ltd 45,35% samt Kaupthing Bank Sverige AB 4,63%. De två första av dessa bolag är som tidigare nämnts av "*brevlådekarakter*". Blackfields BV är registrerat på samma adress som Rilco Holding BV, det bolag som ägt Christian Kinchs villa i Danderyd, hans fastighet i Torekov på västkusten, samt hans lyxbåt. TomCo BV kan på motsvarande sätt kopplas ihop med Thomas von Koch. Företagets adress är densamma som EQT Partners BV, det bolag som kontrollerar riskkapitalbolaget EQT

Figur 9. Schematisk sammanfattning av "Meco-gruppens" organisation och dess övergång i Bactiguard AB.

AB och har von Koch som en av sina ägare. Det mest anonyma av Bactiguards nya ägarbolag är dock Biozif Holdings Ltd. Om detta företag går det inte att hitta en enda uppgift på Internet (se också kapitel 9.2). På samma sätt som Kinch och von Koch placerat sitt ägande i Bactiguard AB i Nederländerna så hade "Meco-gruppen" tidigare åtminstone två av sina bolag involverade i affärerna runt patenten för silverbeläggningstekniken placerade där, Ad Tech Licensing BV och Metacot BV. Att som en del av avancerad skatteplanering registrera bolag i Nederländerna är inte heller någonting nytt.

I en artikel i Affärsvärlden från år 2000 med titeln Holland lockar skrevs bland annat följande: *"Holland har blivit något av ett Mecka för skattemedvetna företag och företagare. Över hälften av de 40 rikaste svenskarna (enligt Veckans Affärers lista) har någon form av koppling till bolag som av skatteskäl satts upp i Holland och/eller Nederländska Antillerna"* [Affärsvärlden, 2000]. Strax nedanför fortsätter texten som så: *"Totalt kontrolleras och ägs svenska företag värda hundratals miljarder kronor via bolag i tulpanernas och träskornas land, och troligen går skatteintäkter i miljardklassen den svenska staten förbi"*. Vidare konstateras att Hollandsbolaget, eller bolagen, ofta bara är toppen på isberget, *"ett första steg i en avancerad kedja av bolag och stiftelser i olika länder för att spara skatt"*. Att döma av en artikel i Forum för Ekonomi Teknik tycks likartade förhållanden fortfarande gälla tio år senare [Björk, 2010]. Dessa konstruktioner är i många fall diskutabla och inte sällan olagliga. Både inom EU och OECD har man länge försökt få till stånd förändringar i det system som gjort Holland så populärt inom skatteplaneringssammanhang. Även om vissa framsteg gjorts inom detta område är det fortfarande så att myndigheter som Skatteverket och Ekobrottsmyn-

digheten uppenbarligen har svårt att komma åt skatteflykt och skattefusk i stor skala (se kapitel 14).

12 Fritt fram för oseriösa affärsmetoder

När det gäller affärer av vilket slag som helst finns det åtminstone två grundläggande krav man kan ställa. Det ena är att den vara eller tjänst som är till försäljning håller vad den lovar och det andra att affärerna sköts i enlighet med gällande lagar och bestämmelser (till exempel beträffande betalning av skatter och andra avgifter). Hur förhåller det sig i dessa avseenden beträffande "*Meco-gruppen*" och dess efterföljare Bactiguard AB?

12.1 Är silverbeläggningen av urinkatetrar effektiv

Grunden för de mångmiljoninkomster som "*Meco-gruppen*" (Astrid Deeth och Gunnar Walstam) tidigare haft och som nu övertagits av Bactiguard AB är de patent för silverbeläggning som Billy Södervall och Thomas Lundeberg tog fram i slutet av 1980- och början av 1990-talet (se kapitel 7.3). Applikationen av den patenterade tekniken inom sjukvården och då främst vid tillverkning av urinkatetrar baseras på iakttagelsen att ett tunt lager av silver på katetrarnas inre och yttre yta minskar risken för uppkomst av urinvägsinfektion i samband med kateteranvändning (se kapitel 4). De studier som utfördes i slutet av 1980-talet av Thomas Lundeberg i samarbete med Hans Liedberg och Peter Ekman vid Urologiska kliniken på KS var bland de första inom detta område. Vid de kliniska tester som genomfördes inom projektet användes katetrar som hade belagts med silver av Thomas Lundeberg vid KI med hjälp av reaktionslösningar som blandats ihop av Billy Södervall i Markaryd. Den teknik som då nyttjades skiljde sig på åtminstone en viktig punkt (förbehandling som höjer vidhäftningen

av silver) från den som senare kom till industriellt bruk vid CR Bard Inc i USA. De kliniska studierna visade att silverbeläggningen minskade risken för utveckling av urinvägsinfektion (definierad som förekomst av en viss mängd bakterier i urinen) vid kateteranvändning med cirka 30%. Resultaten sammanställdes i en serie vetenskapliga artiklar [Liedberg & Lundeberg, 1989a, b, 1990; Liedberg *et al*, 1990a, b] samt i den doktorsavhandling som Liedberg försvarade på basen av dessa undersökningar [Liedberg, 1989].

Liknande studier har senare utförts i flera länder med varierande resultat. En större jämförelse (meta-analys) av de undersökningar som gjorts inom fältet presenterades 2008 [Drekonja *et al*, 2008]. I denna utvärdering ingick de rapporter som lämnats av Lundeberg och medarbetare. Man poängterade inledningsvis att urinkatetrar är ett av de mest frekvent använda instrumenten inom sjukvården. I USA uppskattats det att 15-25% av alla vuxna som vårdas på sjukhus någon gång under sin vårdtid har en urinkateter. Det är väl dokumenterat att kateteranvändning ökar risken för uppträdande av bakterier i urinen och cirka 40% av alla nosokomiala (vårdorsakade) infektioner utgörs av kateterinducerade urinvägsinfektioner (UVI). En betydande andel av dessa är emellertid asymtomatiska och kräver normalt inte någon behandling. När symtom uppträder kan dessa variera alltifrån lättare trängningar till sepsis (spridning av bakterier till blodet) med allvarliga följdkomplikationer. I dessa fall krävs antibiotikaterapi, som ibland blir långvarig och kan leda till utveckling av resistent bakteriestammar. På grund av kateteranvändningens vanlighet har denna problematik blivit högst påtaglig.

Det som är allra viktigast för att förebygga kateterinducerade UVI är god hygien vid inläggning och byte av kateter. Andra åtgärder är att skärpa indikationerna för användning av kateter, att avlägsna katetern så snart den inte längre behövs samt att använda slutna uppsamlingssystem. Till sist finns också möjligheten att behandla katetrarna i syfte att ge dem en antibakteriell ytbeläggning. De

metoder som främst kommit till användning är silverbeläggning respektive beläggning med nitrofurantoin, ett antibiotikum som används vid långtidsbehandling av recidiverande UVI. I den ovan nämnda artikeln av Drekonja och medarbetare [2008] tar man initialt upp några av svagheter i de studier som presenterats. En av dessa är att man i stor utsträckning hade studerat förekomsten av bakterier i urinen men inte uppträdandet av kliniskt relevanta symtom. Ett annat problem var att inga jämförande studier av silver- och antibiotikabelagda katetrar hade gjorts. Den slutsats författarna drog efter att ha gått igenom de utvalda undersökningarna var att det föreligger bevis av skälig kvalitet ("*moderately good-quality evidence*") för att beläggning av katetrar med silver eller furadantoin minskar risken för bakteriuri jämfört med obehandlade katetrar. Däremot var det inte möjligt att med utgångspunkt från det samlade materialet att bedöma i vilken mån uppkomsten av kliniskt manifesta UVI hade påverkats.

Författarna noterade beträffande silverbelagda katetrar vidare att de studier som utförts före 1995 alla visade betydligt bättre skyddseffekt jämfört med de studier som utförts efter 1995 [Drekonja *et al*, 2008]. Den förra gruppen utgjordes av de fyra undersökningar som hade genomförts av Lundeberg och medarbetare. Vad man också konstaterade var att frekvensen bakteriuri i kontrollgrupperna (obehandlade katetrar) var klart högre i dessa studier (vilket skulle kunna göra det lättare att se en skyddande effekt). En möjlig bidragande faktor till detta förhållande kan ha varit att man i Sverige i mindre utsträckning än utomlands använde slutna uppsamlings-system. Det kan inte heller uteslutas att den bättre skyddseffekten i de tidiga svenska studierna berodde på att de katetrar som silverbelagdes i laboratoriemiljö och sedan användes av Lundeberg (en av uppfinnarna bakom tekniken för silverbeläggning) och kollegor skilde sig från de industriellt preparerade katetrar som användes i övriga studier. Som tidigare nämnts var bland annat förbehandlingsproceduren en annan.

Sammanfattningsvis skriver Drekonja och andra [2008] översatt från engelska följande: *"De tretton genomgångna studierna av anti-bakteriellt behandlade urinkatetrar visar på en nedgång i andelen fall med kateterinducerad bakteriuri. Däremot saknas fortfarande klara bevis rörande kliniskt relevanta slutpunkter som symtomatisk urinvägsinfektion, förekomst av bakterier i blodet, antibiotikaanvändning, sjukhusvårdens längd samt kostnadsbesparingar i vården. Av den anledningen ansåg man det prematurt att rekommendera en utbredd användning av den typen av katetrar"*. Det kan också noteras att man i en undersökning från 2006 finansierad av CR Bard Inc (inte inkluderad i den just refererade översiktsartikeln) inte kunde finna någon säker effekt av silverbeläggning av katetrar på förekomsten av UVI [Srinivasan *et al*, 2006]. Man hade följt mer än tre tusen patienter med kateter varav 38% hade behandlats med silverbelagda katetrar och 62% med katetrar utan silverbeläggning. Frekvensen av UVI per 1000 dagar med kateter var 14 i den förra och 16 i den senare gruppen. Statistisk bearbetning kunde inte påvisa någon signifikant skillnad mellan de två grupperna.

Senare publicerade studier (2009-2012) har på samma sätt haft svårt att bekräfta en klar effekt av silverbeläggning på vidhäftningen av bakterier till urinkatetrar och utveckling av UVI. I en randomiserad multicenterstudie på mer än 7.000 patienter från förra året i den ansedda tidskriften Lancet (Pickard *et al*, 2012a) fann man att silverbeläggning av katetrarna inte gav något skydd mot uppkomsten av symptomatisk urinvägsinfektion. Författarna avslutade sin rapport med följande konklusion: *"Routine use of antimicrobial-impregnated catheters is not supported by this trial"*. Som en del av det program för utvärdering av medicinska behandlingsmetoder (Health Assessment Programme, HTA) som National Institute for Health Research (NIHR) i Storbritannien startade 1993 publicerade dessa forskare nyligen också en nära 200 sidor lång rapport rörande användningen av antimikrobiella och antiseptiska urinkatetrar (Pickard *et al*, 2012b). Resultatet var både beträffande antibiotika- (nitrofurantoin) och silverbelagda

katetrar negativt. I det senare fallet sade man sammanfattande: "*The trial ruled out the possibility that silver alloy-coated catheters might reach the pre-set degree of clinical effectiveness and that their use was unlikely to be cost-effective*". Kanske något att fundera över för Bactiguards alla kunder runtom i världen. I en svensk undersökning på drygt 400 patienter, delvis finansierad av Bactiguard, fann man en säkerställd effekt på förekomsten av bakterier i urinen efter en kortare tids kateterisering men däremot ingen effekt på förekomsten av kliniska symptom (upplevda besvär) vid en uppföljning 7-10 dagar efter kateterns avlägsnande (Stenzelius *et al*, 2011). Det talar om något för att det är meningslöst att använda silvertäckta katetrar. En besynnerlighet i denna studie är att man jämförde silikonkatetrar med silverbelagda latexkatetrar. Det skulle ha varit mer adekvat att ha använt katetrar i samma grundmaterial för båda grupperna.

Ytterligare metaanalyser som publicerats under de senaste åren har bekräftat osäkerheten rörande nyttan av silverbelagda urinkatetrar (se t.ex. Beattie & Taylor, 2011; Jahn *et al*, 2012). Ett centralt problem i sammanhanget har varit de metodologiska svagheter som flertalet studier varit behäftade med. Detta har i sin tur gjort det svårt eller omöjligt att dra säkra slutsatser både beträffande den kliniska effekten och eventuella besparingar i sjukvården. Minst lika alarmerande är kanske att man i en nyligen publicerad studie inte heller kunde visa någon effekt av den av Bactiguard använda silverbeläggningen på vidhäftningen av bakterier till katetrarnas yta, det vill säga det som förmodas vara verknings-mekanismen (Desai *et al*, 2010). Författarna till denna artikel avslutade sin text på följande sätt: "*Våra resultat ifrågasätter det kliniska värdet av kommersiellt tillgängliga antibakteriella urinkatetrar*" (översatt från engelska). Det kan slutligen noteras att man i USA också funnit tecken på en ökad risk för uppkomst av förträngningar i urinröret vid användning av silverbelagda katetrar (Liu *et al*, 2011).

Sammanfattningen av den litteratur som finns tillgänglig i skrivande stund (februari 2013) måste bli att det inte finns någon säker vetenskaplig grund för att förorda användning av silverbelagda katetrar. Effekten på förekomsten av symtomatisk UVI vilar liksom kostnadsbesparingen inom vården än så länge på en otillräcklig grund. Från svensk sjukvårds sida publicerades 2010 en rapport från Metodrådet vid Stockholms Läns Landsting där man frågade sig: *"Minskar antalet urinvägsinfektioner vid korttidsbruk av urinkatetrar belagda med silverlegering"* [Akre et al, 2010]. Resultatet av denna litteraturgenomgång blev i princip detsamma som redovisats tidigare i detta kapitel. Sammanfattningsvis framfördes följande slutsatser: *"För urinvägsinfektion är det vetenskapliga underlaget otillräckligt. Även om silverlegeringskatetern utgör ett potentiellt tillskott i kampen att minska antalet vårdrelaterade infektioner så saknas ännu tillräcklig dokumentation. Många av studierna talar för att asymtomatisk bakteriuri kan förebyggas. Dock är det vetenskapliga underlaget även för detta tillstånd begränsat. Ytterligare forskning behövs för att visa huruvida symtomgivande urinvägsinfektioner kan förebyggas och i vilka situationer patientnyttan är störst"*.

12.2 Osaklig marknadsföring och okritiska kunder

Mot bakgrund av det vetenskapliga läget beträffande effekterna av silverbeläggning på risken för urinvägsinfektioner vid användning av urinkatetrar måste man ställa sig frågande till den marknadsföring som Christian Kinch och Bactiguard AB visat upp sedan man 2005 tog över rättigheterna till silverpatenten och startade sin verksamhet. Talande exempel på den typ av budskap om silverbeläggningsens vidunderliga egenskaper går bland annat att finna i de pressmeddelanden och tidningsintervjuer som Kinch och andra företrädare för Bactiguard gett under bolagets åttaåriga existens. Inte nog med att man säger sig till stor del kunna lösa problemet med kateterinducera-

de urinvägsinfektioner och därigenom också *"sjukhussjukan"*. Dessutom lockas potentiella kunder vid sjukhus och liknande inrättningar med uttalanden av typen: *"Den här vätskan kan placeras på allt från sjukhusens dörrhandtag och vattenledningar till operationsmunskydd och perifera venkatetrar, nålen som sätts i armvecket vid dropp. Det är bara en fråga om vad som är kostnadseffektivt"*, säger Christian Kinch [Saldert, 2007].

I en annonsliknande artikel i MedTech Magazine (presenterar sig som en *"oberoende tidning som bevakar och skriver om det som engagerar och intresserar ledande beslutsfattare och företagare inom den medicintekniska sektorn"*) påstås att användandet av Bactiguards silverbelagda katetrar kan rädda minst 100 patienters liv varje år i svensk sjukvård [Lager, 2008]. Vidare sägs att Bactiguards silverbeläggning förhindrar 3900 dödsfall och sparar en halv miljard USD (3,5 miljarder kr) per år i USA. Sanningen är som ovan beskrivits att det enligt de senast publicerade översiktsstudierna (meta-analyser) ännu inte finns några säkra uppgifter rörande vare sig den kliniska effekten eller den kostnadsbesparing som erhålls om silverbelagda katetrar används istället för katetrar utan sådan beläggning [Drekonja et al, 2008; Beattie & Taylor, 2011; Jahn et al, 2012]. Än mindre är känt om i vilken mån någon reduktion i antalet sjukhusinfektioner fås om diverse andra instrument och föremål som används inom sjukvården beläggs med ett tunt lager silver. Det hela liknar i mångt och mycket den taktik som med förkärlek används inom läkemedelsindustrin. I avsaknad på nya och förbättrade produkter med bevisad effekt försöker man vidga indikationerna för redan existerande produkter (se till exempel [Angell, 2004; Carlberg, 2008]).

Mot bakgrund av bristen på hållbara vetenskapliga bevis för nytan med de produkter man saluför är det förvånande att Bactiguard AB har lyckats få socialminister Göran Hägglund, äldre- och folkhälsominister Maria Larsson, Exportrådet, Swecare, med flera att ställa upp och hjälpa till med lanseringen av bolaget runt om i världen. Och det är förvisso inte bara Socialdepartementets ministrar som från det

officiella Sveriges sida ställt upp och stöttat Bactiguard AB:s affärer. Ett exempel på detta kan tas från Kungaparets statsbesök i Brasilien i mars 2010. Med på denna resa var bland annat socialministern och olika representanter för svenska hälsoföretag [Socialdepartementet, 2010], däribland Bactiguards VD Christian Kinch. Denne fick vid detta tillfälle värdefull hjälp av Drottning Silvia, som enligt en artikel i Aftonbladet vid en middag skall ha övertygat den brasilianske industrimannen Fernando de Arruda Botelho Camargo (en gammal vän till Drottningen från hennes tid i Brasilien) att satsa pengar i Bactiguard [Holmqvist, 2010]. En demonstration så god som någon av vad Med-Tech Magazine skrev i nummer 3 från 2011: *"HOVET – dina bästa säljare"*. I texten kan man vidare läsa om hur Christian Kinch vid officiella besök till exempel i Tyskland och Kina fått möjlighet att presentera sitt företag och fotograferas tillsammans med Kronprinsessan Victoria och Prins Daniel. Strategin kan uttryckas på det sätt som journalisten Hanna Brodda gjorde i en blogg: *"Lär av Christian Kinch, se till att synas i rätta kretsarna"*. Kanske för att stärka sina band med kungafamiljen presenterar Bactiguard AB sedan en tid sig på sin hemsida som *"Proud Sponsor of World Child & Youth Forum"* en organisation som startades i januari 2010 på initiativ av Kungaparet, Kronprinsessparet, Prins Carl Philip och Prinsessan Madeleine. Att döma av organisationens hemsida tycks Bactiguard AB inte vara någon av de största givarna men som sagt, det viktiga är att *"se till att synas i de rätta kretsarna"*.

Man måste likaså ställa sig undrande till det faktum att Bactiguard AB och/eller dess VD Christian Kinch erhållit flera prestigefyllda utmärkelser och nominerats till ännu fler. På motsvarande sätt är det förvånande att så många stora kunder, alltifrån regeringar till enskilda sjukhus, till synes svalt PR-budskapet och köpt produkten (silverbelagda katetrar) utan att närmare kontrollera den vetenskapliga dokumentationen för dess infektionsskyddande och kostnadsbesparande effekt. Under slutet av 2009 var det också minst två svenska kommuner som Bactiguard förhandlade med för att få stöd för att flytta hem

den produktion av urinkatetrar som enligt ett avtal från början av 2007 med det amerikansk-kinesiska bolaget Amsino Inc skett vid deras produktionsanläggning i Kina (se kapitel 8.2, 9.1 och 10).

De två kommuner det rör sig om är Markaryd och Eslöv. Christian Kinchs ansträngningar under hösten 2009 för att få stöd för en etablering i Markaryd (där Bactiguard redan har en mindre anläggning) har beskrivits tidigare (se kapitel 10). Trots att kommunalrådet Bengt Germundsson ställt upp med att ordna lokal, nödvändiga tillstånd och hjälp med utbildning av personal [Pettersson, 2009] gick dessa planer aldrig i lås. Några månader senare, närmare bestämt dagen före Julafton, meddelades i Sveriges Radio Kronoberg att det inte blir någon ny etablering av Bactiguard AB i Markaryd [Pehrson, 2009]. I programmet sades att det med största säkerhet istället blir i skånska Eslöv som ett 100-tal nya arbetstillfällen skapas. Detta konfirmeras samma dag i ett meddelande publicerat på kommunens hemsida [Eslövs kommuns hemsida, 2009]. PR-maskineriet hade för övrigt dragits igång med full styrka och budskapet om betydelsen av Bactiguards kommande produktionsanläggning i Eslöv med ett 150-tal anställningstillfällen gick samma dag även ut i Sveriges Radio, Sveriges Television (Sydnytt), Tidningarnas Telegrambyrå samt ett antal både lokala och rikstäckande tidningar.

Vad som framgår av den principöverenskommelse som strax före julen 2009 tecknades mellan kommunalrådet Cecilia Lind i Eslövs kommun och Ewa Ställdal, VD i Bactiguard Technology (bifirma till Bactiguard AB), är följande. Man börjar inledningsvis med ett PR-budskap som saknar reellt faktaunderlag: *"Parterna är eniga om att en etablering av Bactiguards nya produktionsanläggning för avancerad och högteknologisk medicinsk teknik i Eslöv kan komma att få stor betydelse för Sveriges möjligheter att globalt utveckla sin roll vad gäller infektionskontroll och förebyggande av antibiotikaresistens"*. Det finns ingenting särskilt högteknologiskt över den process Bactiguard använder för att belägga katetrar och andra medicintekniska produkter med ett tunt lager av

silver eller andra metaller. Istället är det en tämligen enkel ytkemisk process där de produkter som skall beläggas doppas ner i olika lösningar av metallsalter (vilken i och för sig krävde noggrann utprovning när den först utarbetades – se kapitel 7.3). Vidare finns det som tidigare redovisats inte något fullgott vetenskapligt belägg för att silverbäläggningen verkligen ger ett skydd mot infektioner och sålunda inte heller för att den motverkar utvecklingen av antibiotikaresistens. Man fortsätter därefter i avtalets inledning med likartade överord: *”Överföringen av produktion som för närvarande bedrivs i Shanghai i Kina till Skåne-regionen och Eslövs kommun bidrar dessutom till tillväxt inom ett område där Sverige har förutsättningar att ta en ledande position vad gäller såväl teknikutveckling som vårdutveckling”*. Innan man kommer in på det åtagande kommunen gör poängteras att 150 nya arbetstillfällen kommer att skapas genom den planerade satsningen.

Den egentliga överenskommelsen beskrivs därefter i nedan återgivna avtalspunkter:

- *”Eslövs kommun åtar sig att via sitt industrifastighetsbolag EIFAB uppföra en produktionsanläggning på anvisad tomt belägen inom Eslövs kommun”*
- *”Fastigheten skall vara anpassad för tillverkning av medicintekniska produkter”*
- *”Anläggningen skall initialt inrymma ca 2.000 kvm lokalyta”*
- *”Fastigheten skall innefatta successiva expansionsmöjligheter upp till 6.000 kvm lokalyta”*
- *”Myndighetsfrågor såsom bygglov hanteras av Eslövs kommun”*
- *”Bactiguard åtar sig att ingå ett 10-årigt hyresavtal avseende produktionsanläggningen” (med rättighet att dessförinnan köpa ut fastigheten)*
- *”Eslövs kommun åtar sig att svara för projekterings-, bygg-, kvalitetssystems- och hyresgäst Anpassningskostnader intill en total investeringsram om 70 miljoner kronor”*

- *"Parterna skall samråda och godkänna samtliga ritningar, specifikationer och andra bygghandlingar. Parterna skall gemensamt överenskomma om tidplaner för såväl projekteringsarbetet som genomförandet av byggprojektet".*
- *"Bactiguard åtar sig att lämna en av SEB utställd bankgaranti som säkerhet för kommunens investering i projektet och som är utformad i enlighet med parternas önskemål".*

Sammanfattningsvis åtog sig Eslövs kommun sålunda att satsa upp till 70 miljoner kronor för att bygga en ny produktionsanläggning till Bactiguard AB. Byggnationen skulle enligt slutmeningen i avtalet starta under andra kvartalet år 2010. Den enda utfästelsen från Bactiguards sida var att man åtog sig att hyra den nyuppförda anläggningen under en tioårsperiod. Ingenting specificeras dock om hyreskostnadens storlek. Bolaget skulle dessutom förse Eslövs kommun med en bankgaranti för den investering denna gör. Man måste fråga sig huruvida ett avtal av detta slag står i överensstämmelse med kommunallagen. I dess 2 kap, 8 § står följande: *"Kommuner och landsting får genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller landstinget. Individuellt inriktad stöd till enskilda näringsidkare får lämnas bara om det finns synnerliga skäl för det"*. Att då som Eslövs kommun gå in och satsa upp till 70 miljoner kronor på att bygga en fabriksanläggning till ett bolag vars största ägare (cirka 45%) är ett amerikanskt riskkapitalbolag med fonder värda flera hundra miljarder USD verkar mer än tveksamt (för att inte säga olagligt). Trots den stipulerade bankgarantin från Bactiguard AB skulle uppförandet av den nya produktionsanläggningen ha inneburit en betydande subvention till företaget från kommunens skattebetalare. Kommunen hade blivit tvungen att förskottera upp till 70 miljoner kronor under ett större antal år innan återbetalning hade skett. Om man enligt avtalet bygger en produktionsanläggning på 2000 kvm för 70 miljoner kronor som Bactiguard åtar sig att hyra för 10 år så betyder det att en årshyra om 3.500 kronor per kvm måste tas ut om byggkostnaden skall betalas åter under den-

na tid (räntefritt). Någon hyra av den storleksordningen är kanske inte lätt att få ut. Om det är så att kommunen måste ta upp lån för att uppföra den planerade byggnaden blir kostnaden än större.

Det visade sig under april 2010 när avtalet mellan det kommunägda industrifastighetsbolaget EIFAB och Bactiguard AB tecknades att kostnaden för kommunen blev större än vad som ursprungligen hade planerats (se ovan). Vid denna tidpunkt hade man sålunda beslutat att utöka storleken på den planerade produktionsanläggningen från 2.000 till 3.000 kvm. Detta innebar att kostnaden ökade från 70 till 105 miljoner kronor. Värdet på affären blev därmed nästan dubbelt så stor som värdet på hela EIFAB. För att bolagets soliditet inte skulle bli för låg blev kommunen därför tvungen att tillskjuta 15 miljoner kronor i ägarkapital. När avtalet mellan EIFAB och Bactiguard AB var uppe till diskussion i kommunalfullmäktige krävde centerpartisten Anette Linander att ledamöterna i fullmäktige med tanke på affärens storlek skulle få se avtalet innan det undertecknades. Denna begäran röstades ned av övriga partier [Andersson, 2010; Lindahl, 2010].

Den 9 juni 2010 blev det så dags för Eslövs kommun att officiellt starta byggandet av fabriken åt Bactiguard AB. Liksom tidigare ställde Regeringen via Socialdepartementet villigt upp vid bolagets sida. Vid en ceremoni ute på industriområdet Gustavslund tog socialminister Göran Hägglund, kommunalrådet Cecilia Lind och VD för Bactiguard AB Christian Kinch de första spadtagen till bolagets nya produktionsanläggning (Figur 10). Enligt referat på kommunens hemsida uttalade sig socialministern vid tillfället på följande sätt: *"Jag vill gratulera Eslöv till många nya arbetstillfällen och till en etablering av ett företag i teknologins framkant. Och Bactiguard har gjort ett bra val i att flytta hem sin produktion till Eslöv, med en lysande företagsidé och den strategiska plats i en expansiv region som Eslöv ger har de alla förutsättningar att lyckas väldigt väl"*. För att ytterligare uppmärksamma samverkan mellan kommunen och Bactiguard ordnades samma dag ett seminarium i Medborgarhuset i Eslöv med titeln *"Innovation – Tillväxt – Nya jobb"*.

På kommunens hemsida uttryckte kommunalrådet Cecilia Lind saken som så: *"Samarbetet mellan Bactiguard och Eslövs kommun är oerhört positivt för Eslöv. Det skapar 150 nya jobb i vår kommun samtidigt som det stärker den svenska konkurrenskraften globalt. Det känns väldigt bra"*. Inte minsta tvekan om förträffligheten av den inslagna vägen kan anas vare sig från regeringens företrädare Göran Hägglund eller från det ansvariga kommunalrådet Cecilia Lind.

De stora förväntningar som de officiella representanterna för Eslövs kommun uttryckte denna dag återspeglades med all önskvärd tydlighet i den lokala pressen och någon gräns för optimismen tycktes inte finnas. I tidningen Norra Skåne kunde man dagen efter det ovan omnämnda ministerbesöket bland annat läsa följande under rubriken *"vi är här för att stanna"*: *"Den stora räddaren har kommit till kommunen. Igår togs det första spadtaget för Bactiguards nya fabrik på Gustavslunds industriområde. Men innan dess avlöste hyllningstalen varandra i Medborgarhuset"* [Winqvist, 2010]. Några rader längre ner fortsätter lyckönskningarna: *"Bactiguard ska sätta Eslöv på kartan. Bactiguard ska skapa 150 arbetstillfällen. Bactiguard räddar liv med sina produkter. Så lät det från talarstolen när bland andra Cecilia Lind (S), kommunstyrelsens ordförande, Christian Kinch, vd för Bactiguard, och Göran Hägglund (KD), hälsominister, talade för den samlade skaran som nickade inkännande. Bara minuter innan Cecilia Lind inledde sitt välkomsttal skrevs avtalet för den största företagssatsningen som Eslöv sett i modern tid på"*. Det hela ger närmast intryck att ha varit som ett extatiskt frälsningsmöte. I en annan artikel från samma dag fortsätter tillförsikten att flöda: *"Made in Sweden klingar bättre än Made in China. Därför flyttar Bactiguard från Shanghai till Eslöv. Samtidigt lovar företaget minst 150 nya jobb inom ett par år. Expansionsivern känner inga gränser för Bactiguards vd Christian*

Figur 10. De första spadtagen till Bactiguards nya fabrik togs den 9 juni 2010 av socialminister Göran Hägglund (till vänster), kommunalrådet Cecilia Lind (i mitten) och Bactiguards VD Christian Kinch (till höger). Bilden hämtad från tillkännagivande på Eslövs kommuns hemsida.

Kinch. Från att ha omsatt 123 miljoner förra året räknar han med en omsättning på en miljard inom fem år” [Norra Skåne, 2010].

Det skulle dock inte dröja mer än ett knappt halvår innan all denna optimism förbyttes i kall realism och besvikelse. Även om saken var klar redan i december 2010 dröjde det till i början av februari 2011

innan det via bland annat Skånska Dagbladet, Norra Skåne, SVT Sydnytt och TT blev offentligt att Eslövs kommun och Bactiguard AB avbryter sitt samarbete. Enligt en intervju som kommunalrådet Cecilia Lind (S) då gav var Eslövs kommun och Bactiguard AB överens om att bryta det tidigare undertecknade avtalet [Lindahl, 2011a]. Med andra ord ingen som helst närmare förklaring från den ansvarige politikerns sida till denna kollaps av en affär som några månader tidigare hade höjts till skyarna. Enligt Skånska Dagbladet som granskat all tillgänglig dokumentation om samarbetet med Bactiguard var den direkta orsaken till brytningen den konflikt som uppstod då bolaget krävde kommunen på 28 miljoner kr för kostnader som inte hade med det planerade fabriksbygget att göra och som härrörde från en tid då samarbetet ännu inte ens inletts [Lindahl, 2011c]. Samtidigt spekulerades det om att Bactiguard istället skulle vara på väg till Lund och AstraZenecas tidigare lokaler [Lindahl, 2011b]. Dessa hade nyligen sålts till en stiftelse (bildad av affärsmannen Mats Paulsson) som planerar att omvandla komplexet till en forskningsby, Ideon Life Science Village. Enligt Skånska Dagbladet skulle det vara aktuellt för Bactiguard att hyra in sig i en del av byggnaden. *”En bra lösning för företaget, som inte har råd att bygga en egen fabrik”* [Lindahl, 2011b]. Bactiguards VD Christian Kinch ville vid denna tid dock inte ge någon intervju om vad som pågick och sa endast följande i ett E-postmeddelande till tidningen: *”Vi utvärderar för närvarande flera alternativ och jag föredrar att inte kommentera mer i dagsläget”*. Så långt känt har Bactiguard ännu i skrivande stund (februari 2013) inte presenterat några nya konkreta planer på byggande av en fabrik i Sverige för tillverkning av bolagets produkter.

13 Karolinska Institutets roll

Som framgått tidigare så skedde det mesta av det tidiga arbetet med silverbeläggningstekniken och testningen av dess medicinska relevans av Thomas Lundeborg och Hans Liedberg vid KI i samarbete med Billy Södervall i Markaryd. Arbetet i Stockholm finansierades via forskningsanslag som Lundeborg erhållit bland annat från Maud och Birger Gustavssons Stiftelse. Då dessa medel inte räckte till blev Lundeborg enligt egen utsago tvungen att även privat skjuta till pengar. Beredningen av de lösningar som användes för att silverbelägga katetrarna gjordes i Markaryd och bekostades sannolikt av Södervalls arbetsgivare vid Nibe.

Hans Wigzell var rektor vid KI under perioden 1995-2003 och har som beskrivits i boken *"Forskning till Salu"* [Thyberg, 2010] haft ett stort inflytande över de kommersiella aktiviteterna där (och har till viss del fortfarande). Som exempel kan nämnas att han under tiden 1996-1999 fungerade som rådgivare åt HealthCap, ett riskkapital bolag som förfogat över mer än 8 miljarder kr för att investera i bolag inom områdena farmakologi, bioteknik samt medicinsk teknik. De pengar man arbetar med kommer bland annat från Fjärde och Sjätte AP-fonden, en del av det svenska pensionssystemet. Wigzell kom här bland annat i kontakt med Gunnar Walstam, en annan av HealthCaps rådgivare. Under 2000-talet kom dessa två sedan också att samarbeta inom styrelsen för Teknikhöjden AB (se kapitel 2.3) där Wigzell var ordförande och Walstam ledamot i styrelsen. Den senare presenterades på bolagets hemsida som grundare av Bactiguard AB, ett av medlemsföretagen i Teknikhöjden.

Wigzells och Walstams vägar har senare korsats på nytt. Tillsammans utgjorde de under 2010 det vetenskapliga rådet i CytaCoat AB. Detta företag kan ses som en direkt konkurrent till Bactiguard AB och det är därför notabelt att Walstam på CytaCoats hemsida presenteras som grundare av Bactiguard. De patent Bactiguard idag förfogar över

går ut på att belägga urinkatetrar och andra medicintekniska produkter med ett tunt antibakteriellt lager av silver. Den av CytaCoat patenterade tekniken syftar istället till att erhålla en antibakteriell effekt genom att till ytan av den nämnda typen av produkter koppla aminosyran cystein, en analog till cystein eller cysteininnehållande molekyler (via en så kallad *spacer*-molekyl). Det kan således konstateras att Gunnar Walstam efter att 2007 ha sålt av sina kvarvarande ägarintressen i Bactiguard AB senare gick över till att arbeta för ett bolag som arbetar för att ta över Bactiguards marknad. Man kan fråga sig hur till exempel Christian Kinch och Thomas von Koch, de två majoritetsägarna i Bactiguard AB, såg på detta förhållande. För övrigt är det förvånande att Walstam fått rollen som vetenskaplig rådgivare i CytaCoat AB. Han är i grunden civilekonom och har knappast någon vetenskaplig kompetens inom det aktuella området. Trots allt var det kanske främst affärsmässiga tips han förmodades förse bolaget med. Den som rekryterade honom var uppenbarligen Hans Wigzell, en person som enligt uppgift även för personlig del ska ha fått råd om skatteplanering via offshore-bolag och liknande. Vid en senare kontroll på CytaCoat AB:s hemsida (december 2010) står Walstam inte längre upptagen som medlem i bolagets vetenskapliga råd. Åtminstone officiellt tycks han sålunda ha lämnat denna funktion.

Gunnar Walstams kontakter med Hans Wigzell kan ses även i ett annat ljus. Thomas Lundeberg hade redan i början av 1990-talet varit i kontakt med CR Bard Inc i USA för att informera dem om att den teknik för silverbeläggning av urinkatetrar som de satt upp med licens från Ad Tech Licensing BV (förmedlad via Astrid Deeth) inte fullt ut var densamma som använts i de studier som han och medarbetare utfört vid KS i Stockholm [Liedberg & Lundeberg, 1989a, b, 1990; Liedberg et al, 1990a, b]. Till saken hör att det var dessa studier som utgjorde underlaget för det tillstånd som Bard erhållit från FDA för tillverkning och försäljning av silverbelagda katetrar. Enligt Lundeberg var den infektionsskyddande effekten av de katetrar som Bard

saluförde därför inte lika god som den som uppnåts i de just nämnda undersökningarna. De ansvariga vid Bard visade dock inget intresse av att ta till sig detta budskap utan arbetade vidare med den teknik som erhållits via Deeth och Walstam, de två som genom Ad Tech Holdings Ltd förfogade över patenten för silverbeläggning. I början av 2001 tog Lundeberg åter kontakt med CR Bard Inc för att påminna om detta problem samt att upplysa om hur det skulle kunna lösas (genom att införa den fullständiga tekniken). Detta gjordes i huvudsak via Glenn Lawson, *Director of Technical Service*, som i sin tur kommunicerade med andra högre upp i företagsledningen. Återigen visade man sig dock kallsinniga och framförde istället hot om repressalier gentemot Lundeberg. Det måste anses troligt att Bard på något sätt underrättade Deeth och Walstam om dessa framstötningar från en av uppfinnarna bakom silverbeläggningstekniken samt att de senare kände sig oroade över detta.

I denna veva startade också den serie anmälningar mot Thomas Lundeberg som Kerstin Uvnäs Moberg och hennes ombud Kurt Björkholm lämnade först till KI och senare även till andra myndigheter (inklusive Polisen, Säpo, Ekobrottsmyndigheten och Regeringen). Den granskning som KI och Vetenskapsrådet kom att driva under perioden 2002-2006 i detta ärende (övriga instanser startade aldrig några egentliga utredningar) kom att hålla Lundeberg upptagen. Denna säregna process har som tidigare nämnts beskrivits i boken *"Forskningsfusk eller Rättsövergrepp"* [Thyberg, 2009]. Till saken hör att Hans Wigzell fram till 2004 i egenskap av rektor vid KI var ansvarig för prövningen av de anklagelser som framfördes gentemot Lundeberg. Samtidigt hade han alltså på olika sätt kontakter med Gunnar Walstam, bland annat inom styrelsen för Teknikhögden AB (se kapitel 2.3). Det får anses troligt att Walstam höll sig underrättad om hur "processen" fortlöpte samt att han uppskattade det faktum att denna höll Lundeberg upptagen och därmed försvårade hans möjligheter att få tid över till att driva ärendet om silverbeläggningstekniken gent-

emot CR Bard Inc på ena sidan och Astrid Deeth plus Gunnar Walstam på den andra. Beträffande kontakterna mellan Walstam och Wigzell finns mycket som det vore intressant att få fram konkreta uppgifter om. Detta har dock visat sig svårt, vilket kanske inte är helt förvånande. Vad saken gäller är bland annat sådant som "*skatteplane-ring*" och inblandning i "*Lundeberg-utredningen*" vid KI och Vetenskapsrådet.

14 Ointresserade myndigheter

14.1 Ekobrottsmyndigheten bryr sig inte

I februari 2007 erhöll Ekobrottsmyndigheten (EBM) i Stockholm information om "*Meco-gruppen*" och Bactiguard AB:s affärer. Däri inkluderades en kopia av avtalet mellan de fyra förmånstagarna i "*Meco-trusten*" (kapitel 7.2) samt uppgifter om de mångåriga licensintäkterna i mångmiljonklassen från CR Bard Inc (kapitel 7.5), försäljningen av 51% av Metacot Production AB till Christian Kinch och Thomas von Koch varvid Bactiguard AB bildades (kapitel 8.1), överlåtelsen av patenträttigheter från Ad Tech Holdings Ltd på Jersey till Bactiguard AB för närmare en halv miljard kronor (kapitel 8.2), samt avyttringen av resterande 49% i Bactiguard AB till Noonday och Kaupthing Bank Sverige för drygt 420 miljoner kronor (kapitel 8.3). Den svenske medborgaren Gunnar Walstam var tillsammans med den amerikanska medborgaren Astrid Deeth de två som via ett nätverk av bolag, till stor del registrerade i skatteparadis som Nederländerna, Jersey och Brittiska Jungfruöarna, hade kontrollen över dessa inkomster (med råge överstigande 1 miljard kronor). Så vitt känt var Gunnar Walstam under hela den aktuella perioden (1992-2007) folkbokföringsförd i Sverige och borde därför även ha deklarerat sina inkomster här. Som framgår av Tabell 2 (sid 67) så har Walstams deklarerade inkomster varit jämförelsevis modesta och han har inte heller deklare-

rat någon förmögenhet. Mot denna bakgrund skulle man kanske förvänta sig att EBM vore intresserad av att titta närmare på Walstams affärer och erläggande av skatt i Sverige. Så var dock inte alls fallet. Senare samma månad (februari 2007) meddelar kammaråklagare Thomas Forsberg vid EBM utan närmare motivering att han beslutat att inte starta någon förundersökning i ärendet. I ett E-postmeddelande från den 1 mars 2007 är han något mer talför och skriver: *"Med tanke på de påståenden som riktats har jag däremot vidarebefordrat anmälan till polis och skatteverk"*. Så EBM talar med kluven tunga. Man anser sig inte själva ha anledning att misstänka brott men tycker att polis och skattemyndighet skall granska saken.

Kort senare, i mars 2007, erhöll *Internal Revenue Service* (IRS) vid skattemyndigheten i USA samma information som tidigare lämnats till EBM i Sverige. Fokus sattes här mot Astrid Deeth, den amerikanska partnern i de beskrivna affärerna. Det dröjde därefter fram till september 2008 innan uppgiftslämnarna hörde av IRS, som nu bara påpekade att ett visst formulär måste fyllas i för den vidare behandlingen av ärendet. Så gjordes i början av oktober 2008 och samtidigt lämnades lite kompletterande upplysningar i fallet. Viss ytterligare kommunikation mellan IRS och uppgiftslämnarna ägde rum under 2009 men exakt vilka undersökningar man gjort på den amerikanska myndigheten och vilka uppgifter som kommit fram är i skrivande stund (februari 2013) fortfarande inte känt.

En kopia av den lätt uppdaterade information som i början av oktober 2008 skickades till IRS vidarebefordrades via E-post till EBM. Detta gjordes endast *"för kännedom"* och någon begäran om att EBM skulle ompröva sitt beslut från 2007 att inte inleda någon förundersökning framfördes inte. Det enda mer konkreta som tillkommit jämfört med det material som EBM erhållit ett och ett halvt år tidigare var egentligen att en av källorna till de överlämnade uppgifterna namngetts. Reaktionen från EBM blev att överåklagare Mats Åhlund fyra dagar senare meddelade att *"skrivelsen överlämnas till handläggande*

åklagare för prövning om hans beslut ska ändras". Två och en halv månad senare, den 19 december, tar vice överåklagare Eva Nilsson ställning i frågan och skriver bland annat följande: *"De nu tillgängliga uppgifterna ger anledning anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats. Utredning i form av förundersökning behövs för att klarlägga de påståenden om skatteundandragande som framkommer i anmälan och kompletterande skrivelse. Förundersökning ska därför inledas."* Motivet till detta förklaras främst vara att man nu har en namngiven sagesman och inte bara anonyma källor. I den situationen förväntar man sig självklart att EBM ska ta fram Gunnar Walstams självdeklarationer från senare år liksom årsredovisningar och andra handlingar rörande Metacot Production AB och Bactiguard AB. Rimligtvis borde man även kontakta myndigheter i Nederländerna samt på Jersey och Brittiska Jungfruöarna för att få fram uppgifter från de i kateteraffärerna inblandade företagen. Den på EBM som kom att leda förundersökningen var kammaråklagare Staffan Granerfeldt.

Vad var det då denne såg till att man gjorde inom EBM för att utvärdera i vilken mån grovt skattebrott hade begåtts eller inte. Mycket lite eller nästan ingenting alls skulle det visa sig. Den 5 maj 2009 skrev undertecknad till vice överåklagare Eva Nilsson och frågade vad som hade hänt i ärendet. Hon hade uppenbarligen ingen kännedom om detta och vidarebefordrade dagen efter frågan till den ansvarige åklagaren, Staffan Granerfeldt. Denne svarade ännu en dag senare att förundersökning hade inletts samt att en eller fler personer skulle kallas till förhör. Ytterligare ett halvår senare, den 12 november, tillskrev jag på nytt Granerfeldt och frågade vad som framkommit i utredningen. Nästkommande dag erhöles ett svar där det meddelades att *"förundersökningen lades ner den 6 juni 2009"*. När kopia av beslutet senare blev tillgänglig framgick där att motiveringen var den följande: *"Det saknas numera anledning att anta att brott som hör under allmänt åtal har förövats"* (Id: 928A07000256).

Vad man i den situationen frågar sig är naturligtvis vilka utredningsåtgärder EBM hade vidtagit innan man kom fram till denna slutsats. För att få inblick i detta bad jag att få ta del av förundersökningen. En tunnare akt går knappast att finna. Förutom ett förhör med den ursprunglige informatören, som egentligen inte gjorde mer än att bekräfta de uppgifter som redovisats i början av detta kapitel, hade man egentligen inte gjort någonting alls. De enda dokument som fanns i akten utöver de handlingar (inklusive Meco-avtalet) som uppgiftslämnaren överlämnat redan i februari 2007 var några kopior av tidningsartiklar rörande misstankarna om forskningsfusk gentemot Thomas Lundeborg (se kapitel 2.1) samt kopia av ett nyhetsbrev från kvartal 3 2005 utgivet av Teknikhöjden AB. Som den minnes gode läsaren kanske kommer ihåg har detta bolag tidigare omnämnts i samband med beskrivningen av Gunnar Walstams bakgrund (kapitel 2.3). Det bildades 1996 och ägdes fram till 2008 av Stiftelsen Vetenskapsstaden med Stockholms Stad med en av huvudfinansiärerna. Bolaget hade som uppgift att stödja bildning och utveckling av start-up-bolag bland annat inom bioteknikbranschen. Vid den aktuella tiden (2005) var KI:s tidigare rektor Hans Wigzell ordförande och Gunnar Walstam ledamot i styrelsen för Teknikhöjden. Vidare var Bactiguard AB ett av medlemsbolagen. I det ovan nämnda nyhetsbrevet som återfanns i förundersökningsakten på EBM fanns en PR-liknande artikel på knappt en sida om Gunnar Walstam och hans roll i Bactiguard AB, bland annat som grundare.

Uppenbarligen hade man på EBM inte gjort något annat i sin förundersökning om grovt skattebrott än att konstatera att Thomas Lundeborg varit misstänkt för oredlighet inom forskning och därefter lagt ned utredningen. I akten fanns inga som helst av EBM framtagna uppgifter om de i kateteraffärerna inblandade bolagen. Det gäller till exempel:

- Ad Tech Holdings Ltd på Jersey som fram till 2005 ägde rättigheterna till silverbeläggningspatenten vilka då såldes till Bactiguard AB för närmare en halv miljard kronor,
- Ad Tech Licensing BV och Metacot UK Ltd som enligt Mecoaavtalet skötte licensieringen av patenten till CR Bard Inc med inkomster på upp till 100 miljoner kronor per år eller mer,
- Bactiguard AB där grundarna Walstam och Deeth 2007 sålde sina kvarvarande 49% för drygt 420 miljoner kronor till Noonday och Kaupthing Bank Sverige AB,
- Guardian Trust & Securities Company Ltd på de Brittiska Jungfruöarna som förmodades sköta finanserna åt "*Meco-trusten*".

Inget enda dokument om dessa bolag och deras affärer fanns att hitta i förundersökningsakten. Man förväntar sig att en myndighet som EBM skulle ha möjlighet att få fram en del information i fall som detta och då även gällande utländska bolag. Men kanske ville man inte ens få fram sådana upplysningar? Om så inte, varför? Trots allt hade ju vice överåklagare Eva Nilsson på basen av de uppgifter som kommit henne till del funnit skäl att besluta om en förundersökning gällande grovt skattebrott? Och det kan ju knappast råda något tvivel om att ärendet rör inkomster om ett flertal hundra miljoner kr för vilka någon rättmätig skatt så långt känt aldrig har betalats av de personer till vilka förtjänsterna i slutändan har gått. Det inkompetenta sätt på vilket ärendet sköts är helt i linje med den starka kritik som under senare år gång på gång riktats mot EBM (se till exempel [Almgren, 2010a, b]).

14.2 Skatteverket utreder patentförsäljningen

Den anmälan som hade lämnats till EBM i början av 2007 rörande Gunnar Walstams och Astrid Deeths affärer innehöll en mängd konkret information. Utöver det avtal som i detalj redovisade den plane-

rade affärsverksamheten (försäljning av licenser till patenten för sil-
verbeläggning) fanns där direkta uppgifter både om försäljningen av
patent till Bactiguard AB för nära en halv miljard kronor (2005) samt
överlåtelsen av kvarvarande ägarandelar i Bactiguard AB till Noon-
day och Kaupthing Bank Sverige för 420 miljoner kronor (2007). Som
redan framkommit ansåg sig EBM inte ha anledning att titta närmare
på saken. Man skickade dock informationen vidare till Skatteverket.
Av en händelse råkade jag vid läsning av en artikel i Expressen i okto-
ber 2012 om den skånska grevinnan Ulla Bielke, som för länge sedan
flytt till Paraguay för att undkomma skatteskulder, stöta ihop med
Gunnar Walstams namn [Persson, 2012]. Till artikeln hade fogats en
lista sammanställd av Kronofogden över de femtio största skatteskul-
derna i Sverige. Som nummer sju på denna lista stod Gunnar Walstam
med en skuld om 139 miljoner kronor. Så kanske hade Skatteverket
trots allt tittat på hans affärer och lyckats upptaxera honom för in-
komster han aldrig deklarerat?

Genom ett telefonsamtal till Kronofogdemyndigheten framkom att
skulden i huvudsak härrörde sig från inkomståret 2005, det vill säga
det år då patenten som ägdes av Ad Tech Holdings Ltd på Jersey sål-
des till Bactiguard AB. Nästa steg blev att skriva till Skatteverket och
fråga om man därifrån drev någon rättsprocess mot Gunnar Walstam.
Svaret blev att man fattat ett omprövningsbeslut den 9 september 2011
och att detta hade överklagats till Förvaltningsrätten i Stockholm. Jag
rekvirerade därefter de viktigaste handlingarna i ärendet från domsto-
len, inkluderande Skatteverkets beslut samt de invändningar Gunnar
Walstam rest mot detta via sina ombud, Sven-Åke Bergkvist och Fred-
rik Berndt vid Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB (vissa delar i
dessa senare handlingar hade sekretessbelagts och strukits över i
svart). Det första intrycket vid genomläsning av dokumenten är att
Skatteverket lyckats väl i sina ansträngningar att kartlägga betal-
ningsvägarna samt att knyta de transfererade beloppen till Walstam
och Deeth. Uppenbarligen har man dock begränsat sin utredning till

patentaffären från 2005 och utelämnat aktieförsäljningen till Noonday och Kaupthing Bank Sverige från 2007 liksom de stora årliga licensinkomster man hade haft före 2005. Vad det gäller Walstams inlagor så går det inte att säga annat än att de i stora delar ger ett närmast löjväckande intryck.

Om vi börjar med Skatteverkets omprövningsbeslut från den 9 september 2011 så innebär det att man *”genom eftertaxering påför Gunnar Walstam ett oredovisat överskott av passiv näringsverksamhet med 215 miljoner kronor avseende andel i Ad Tech Holdings Ltd, Jersey, samt skattetillägg med 40% av den skatt som utgår på ovannämnda underlag”*. Om vi förmodar - vilket verkar rimligt - att det som initierade utredningen var de uppgifter som 2007 hade lämnats till EBM och därifrån vidarebefordrats till Skatteverket så tog det alltså mer än fyra år att komma fram till ett beslut. Detta utdragna förlopp kan sannolikt till stor del förklaras av svårigheterna att få fram uppgifter om penningtransaktioner från konsultbolag, banker med mera i skatteparadis som Jersey, Brittiska Jungfruöarna, med flera. Detta är lätt att förstå om man tittar lite närmare på hur bolag som Ad Tech Holdings Ltd är uppbyggda i syfte att dölja identiteten hos de verkliga ägarna (se kapitel 7.1).

Figur 11 ger en förenklad och schematisk sammanfattning av de ägarförhållanden och betalningsströmmar som enligt Skatteverkets utredning gällt i samband med överlåtelsen av patenten för silverbeläggning till Bactiguard AB. Innehavare av patenten var i grund och botten Ad Tech Holdings Ltd på Jersey. Enligt Jerseys bolagsregister ägdes detta bolag till hälften var av Marita Investments Ltd på Brittiska Jungfruöarna (ägt av Walstam via en kapitalförsäkring hos Credit Suisse Life and Pensions, Bermuda) och Medtech Investors Ltd på Jersey (ägt av Deeth). Som beskrivits tidigare överlät Ad Tech Holdings Ltd patenträttigheterna till Ad Tech Licensing BV, ett brevlådebolag som till 2,5% ägdes av PJ Deeth (Astrid Deeths far) och till 97,5% av Metal Coatings Technology NV på Curacao i Nederländska Antillerna. Det senare bolaget ägdes i sin tur till 50% var av Marita Invest-

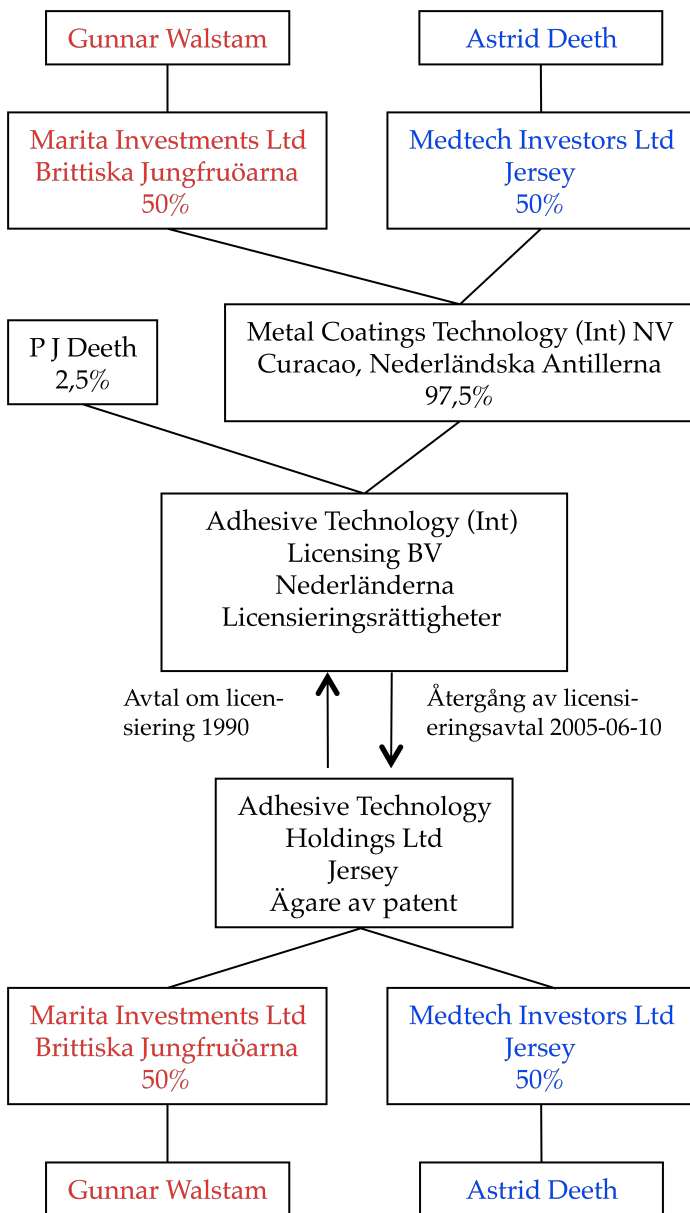
ments (Gunnar Walstam) och Medtech Investors (Astrid Deeth). Tre dagar före försäljningen till Bactiguard återgick patenten till Ad Tech Holdings Ltd.

Affären i stort gjordes upp genom ett avtal ("*business transfer agreement*") daterat den 17 maj 2005 mellan Ad Tech Holdings Ltd samt Metacot Production AB som säljare och Bactiguard AB som köpare. Enligt denna överenskommelse skulle Ad Tech Holdings överlåta samtliga rättigheter inklusive patent, varumärke ("*Bactiguard*") och domännamn samt gällande avtal. Köpeskillingen var satt till 58,7 miljoner USD varav 100.000 USD skulle utgöra ersättning till Metacot Production AB och 58,6 miljoner USD ersättning till Ad Tech Holdings Ltd. Försättningsvis berör Skatteverket i sin utredning endast det senare beloppet. Affären genomfördes den 13 juni 2005 varvid 120 miljoner kronor överfördes till Medtech Ltd (Deeth), 22 miljoner kronor till Marita Ltd:s konto hos banken UBS i Schweiz och 115 miljoner kronor till Ad Tech Holdings konto hos SEB i Sverige, varifrån 105 miljoner transfererades vidare till bolagets konto på Guernsey. Därutöver erhöll Ad Tech Holdings Ltd en fordran på köparen avseende resterande 180 miljoner kronor i form av en revers. Denna fordran överläts samma dag först till Marita Investment Ltd och sedan till ViCiCo BV (båda under kontroll av Walstam) Bactiguard AB reglerade därefter skulden till ViCiCo BV genom att emittera 180 stycken preferensaktier till ett värde av 1 miljon kronor per aktie. Enligt ett avtal från den 22 december 2006 benämnt "*share purchase agreement*" skulle Bactiguard AB:s moderbolag Bactiguard Holding AB förvärva dessa aktier från ViCiCo BV för 180 miljoner kronor vilket skedde den 29 december 2006.

Den totala köpeskillingen var enligt Skatteverkets utredning alltså 437 miljoner kronor varav man ansåg sig kunna knyta 215 miljoner kronor till Gunnar Walstam. Ett omfattande arbete hade uppenbarligen krävts för att kunna följa pengarna, inte minst på grund av det faktum att Walstam underlåtit att redovisa sina affärer i enlighet med

gällande regler. I omprövningsbeslutet från 2011 uttrycks detta bland annat på följande sätt: *"Trots flera påminnelser har du inte inkommit med kontinuerliga redovisningar och underlag som visar vilka aktier som din kapitalförsäkring hos Credit Suisse Life and Pensions, Bermuda avseende tiden 2000-01-01 till 2005-12-31 investerat i samt värdet av gjorda investeringar. Du har inte heller inkommit med uppgifter om tillgångar i utlandet t.ex. fordringar, bank eller depåkonton som innehas eller har innehafts"*. Lite längre ned i texten poängteras att Walstam för taxeringsåret 2006 (inkomståret 2005) inte heller redovisat någon förmögenhet eller några utländska tillgångar. Av deklarationen framgår inte heller hans indirekta ägande av Ad Tech Holdings Ltd och Marita Investments Ltd.

Vad var det då Gunnar Walstam via ombud hävdade när han överklagade Skatteverkets beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm? Jo i första hand att han inte skulle beskattas för passiv näringsverksamhet till den del aktier hade utgjort betalning för de överlåtna tillgångarna. Detta avsåg de 180 miljoner kronor som hade omvandlats till 180 stycken preferensaktier till ett värde av 1 miljon kronor per aktie (återköpta av Bactiguard Holding AB i december 2006 – se ovan). Under den tid ärendet pågick i Förvaltningsdomstolen inkom Walstam vid flera tillfällen med ändringar av tidigare lämnade uppgifter om hur köpeskillingen fördelats samt presenterade diverse för mildrande omständigheter som han ansåg skulle beaktas. Det hävdas till exempel att han sedan 1998 lidit av dålig hälsa och alltsedan dess låtit rådgivare sköta sina affärer. För att verifiera detta bifogades kopia av en fullmakt utställd på Jörgen Svanlind den 10 juni 2005 med rätt för denne att i Walstams ställe underteckna nödvändiga dokument när den aktuella affären skulle avslutas, vilket alltså skedde tre dagar senare, den 13 juni 2005. Formerna för affären i stort hade dock redan slagits fast i ett *"business transfer agreement"* från den 17 maj 2005, det vill säga fyra veckor tidigare. Vid denna tidpunkt tycks Walstam inte ha varit i behov av någon ersättare. Hur som helst lämnades aldrig någon fullmakt gällande denna förhandling in till rätten. Enligt

Figur 11. Schematisk skiss över de huvudsakliga ägarförhållandena och betalningsströmmarna rörande patenten placerade i Ad Tech Holdings Ltd.

de skrivelser Sven-Åke Bergkvist och Fredrik Berndt från Mannheimer Swartling Advokatbyrå lämnat in till Förvaltningsrätten för Walstams räkning skall dennes dåliga hälsa även ha gjort det omöjligt för honom att själv hålla i pennan när den aktuella affären från juni 2005 skulle deklarerats i maj 2006. Alla dessa förskräckliga "*hälsoproblem*" tycks dock inte ha förhindrat Gunnar Walstam att delta i arbetet i en mängd bolagsstyrelser samt att resa kors och tvärs bland annat mellan USA och Europa. Målet i förvaltningsrätten är i skrivande stund (februari 2013) klart för avgörande men dom har ännu inte fallit.

15 Skatteparadis och ekonomisk brottslighet

"*Sagan om Bactiguard*" kan anses utgöra ett typexempel på hur så kallade skatteparadis används för att undvika skatt. Detta gäller allt ifrån bildandet av "*Meco-trusten*" 1989 fram till Bactiguards affärer idag. Som redovisats i tidigare kapitel har affärerna skötts via en serie bolag registrerade på öar som Jersey, Guernsey, Brittiska Jungfruöarna samt "*brevlådeliknande*" bolag i Holland och andra länder. De totala inkomster det rör sig om är av storleksordningen 2-3 miljarder kronor. Merparten av detta härrör från försäljning av licensrättigheter till silverbälggningspatenten samt överlåtelse av dessa patent samt därtill kopplade affärsrörelser. I huvudsak har det alltså handlat om finansiella transaktioner utan några substantiella arbetsinsatser i övrigt. Innan detta specifika fall diskuteras vidare ges först en mer allmän introduktion till ämnet skatteparadis och skatteflykt.

15.1 Definition skatteparadis och ekobrott

Offshore-centra (OFC) och skatteparadis är företeelser som kan spåras tillbaka till 1950-talet. Fram till dess hade England genom sina kolonier och en omfattande internationell handel haft en ledande roll inom världsekonomin. London var världens finansiella centrum och det brittiska pundet (GBP) det förhärskande internationella betalningsmedlet. På grund av valutakriser och ekonomiska problem i spåren efter andra världskriget införde den engelska regeringen på 1950-talet begränsningar i rätten att föra ut GBP ur landet. Istället blev det då USA och dollarn (USD) som kom att inta den tongivande rollen i världshandeln. Mot slutet av detta årtionde dök så kallade OFC upp som ett resultat av att vissa aktörer önskade utnyttja skillnader i olika länders lagstiftning för att undkomma beskattning (både privatpersoner och företag). Amerikanska banker började då etablera dotterbolag i små länder med koloniala band till England och finansiella regelverk liknande dem i London. En av de första enklaver som blev aktuell i detta sammanhang var den dåvarande engelska kolonin Bahamas. Andra platser som snart kom att bli populära skatteparadis var Caymanöarna och Nederländska Antillerna, också de små öriken i Karibien (den västindiska övärlden). Någon egentlig bankverksamhet drevs inte i dessa dotterbolag utan det rörde sig istället om vad som brukar kallas *correspondent banking*, en företeelse som innebär att banker verkamma i ett särskilt land eller territorium erbjuder sig att sköta andra bankers affärer där (se till exempel [Engdahl, 2003, 2004; Ericsson, 2008; Wendelius, 2008; Shaxson, 2012]).

Den här typen av aktiviteter ökade snabbt i omfattning och spred sig över världen. På Bahamas fanns i början av 1960-talet ett 40-tal banker. Tio år senare var de åtta gånger fler till antalet. Utöver de ovan nämnda västindiska öarna var det ett stort antal andra mer eller mindre självständiga territorier som kom att bli OFC. Företeelsen bredde också ut sig till europeiska furstendömen som Luxemburg,

Liechtenstein och Monaco, samt engelska kanalöar som Jersey, Guernsey och Isle of Man. Det som utmärkt dessa skatteparadis har bland annat varit följande:

- ingen eller mycket låg beskattning
- långtgående banksekretess
- bristande insyn i landets rättssystem
- avsaknad av reell affärsverksamhet i landet

Detta har alltsedan slutet av 1960-talet lockat många förmögna personer att placera merparten av sina tillgångar i OFC-baserade trustar, stiftelser eller bolag. Det dröjde heller inte länge förrän denna möjlighet började utnyttjas för att *"tvätta pengar vita"* som tjänats genom brottslig verksamhet, till exempel av den amerikanska maffian. Så småningom kom även riskkapitalbolag och andra typer av företag att placera sina tillgångar i OFC i syfte att undgå skatt. Resultatet av detta har blivit att en betydande del av världens penningflöden och förmögenheter har kommit att styras till dessa små territorier, som vanligtvis saknar både naturtillgångar och industriell verksamhet. Två svenska exempel är IKEA med familjen Kamprad och Tetra Pak med familjen Rausing som båda använder sig av ett omfattande nät av skatteparadisbolag för att reducera insynen i verksamheten och minska skatten [Wendelius, 2008].

Som framhålls i en doktorsavhandling av Oskar Engdahl från Göteborgs Universitet har verksamheten i OFC och skatteparadis i takt med att den blivit alltmer omfattande samt förknippats med finansiella krascher och skandaler (inklusive terrorverksamhet) erhållit kraftig kritik bland annat från OECD, USA och EU [Engdahl, 2003]. Skatteparadisen anklagas för att skapa instabilitet i världens finanssystem, bidra till en skadlig form av skattekonkurrens och underlätta grov ekonomisk brottslighet i form av penningtvätt, skattebrott, insiderbrott med mera. Kritiken har lett till sanktioner som idag utgör ett hot mot verksamhetens fortlevnad. Efterhand har det också blivit allt fler

av de berörda länderna som lättat på sin banksekretess och ingått avtal om informationsutbyte bland annat med EU och USA. Det finns dock ännu ett stort antal öriken som inte tagit detta steg.

Kunskapen om hur man startar företag offshore eller vilka olika fördelar som olika skatteparadis kan tillhandahålla är inte något som vem som helst har. Förmögna privatpersoner och företag tar därför oftast hjälp av olika typer av specialister för att sätta upp bankkonton, truster, företag och så vidare utomlands. Det är sålunda inte bara stora internationella banker (inklusive de svenska storbankerna) som etablerat sig i världens skatteparadis. Där har även växt upp en mycket rikhaltig flora av konsultföretag som saluför tjänster inom den finansiella sektorn. I många fall fungerar de som en slags marionetter och företräder företag som bildats för att undanhålla skatt. De verkliga ägarna kan på detta sätt förbli anonyma och svåra att spåra till exempel för skattemyndigheter. Denna typ av rådgivningsverksamhet är mycket inkomstbringande och balanserar ofta på eller utanför gränsen för det legala. I en uppmärksammat bok av Gottfredson & Hirschi [2001] uttrycks saken på följande sätt: *"Sometimes people work together to commit a crime, and sometimes people hire other people to commit crimes for them"*.

Det finns en rad olika exempel där användandet av skatteparadis har lett till omfattande uppmärksamhet i media. I vissa fall har detta medverkat till att politiker, bolagsstyrelser eller högt uppsatta chefer i företag har fått avgå på grund av inblandning med skatteparadis. Ett exempel är när den nyttillträdde handelsministern Maria Borelius i oktober 2006 tvingades avgå efter att det bland annat avslöjats att hon och hennes familj via två *"brevlådebolag"* på Jersey ägde dels en exklusiv villa i Falsterbo dels en lägenhet i Cannes på Franska Rivieran [Holmén, 2008]. Vad man då måste fråga sig är naturligtvis vilka regelverk som gäller och vilken definitionen på ekonomisk brottslighet är. Enligt inkomstskattelagen (SFS 1999:1229 inklusive ändringar t.o.m. SFS 2009:1490) 3 kapitlet, 3§, första stycket är de fysiska perso-

ner som är fullständigt skattskyldiga i landet följande:

- *den som är bosatt i Sverige*
- *den som stadigvarande vistas i Sverige*
- *den som har väsentlig anknytning till Sverige och som tidigare har varit bosatt här*

För att avgöra om en person har väsentlig anknytning till Sverige beaktas enligt 3 kapitlet, 7§ i samma lag bland annat följande faktorer:

- *om han är svensk medborgare*
- *hur länge han har varit bosatt här*
- *om han har en bostad här som är inrättad för åretruntbruk*
- *om han har sin familj här*
- *om han bedriver näringsverksamhet här*
- *om han har en fastighet här*

Samma paragraf säger vidare att under fem år från den dag då en person har rest från Sverige anses han ha väsentlig anknytning hit, om han inte visar att han inte har en sådan anknytning. Detta gäller dock bara den som är svensk medborgare eller som under minst tio år har varit bosatt i Sverige eller stadigvarande vistats här. Enligt 3 kapitlet, 8§ i inkomstskattelagen gäller vidare att den som är obegränsat skattskyldig är skattskyldig för alla sina inkomster i Sverige och från utlandet.

Det kan därför knappast råda något tvivel om att en person som är bosatt och verksam i Sverige utför en brottslig handling om han eller hon underlåter att deklarerat tillgångar och inkomster som placerats i skatteparadis. Enligt beräkningar som Skatteverket gjorde 2008 föranleder kapitalplaceringar som görs utomlands och aldrig redovisas i Sverige att skatteintäkter av storleksordningen 10 miljarder kronor per år förloras. I den ekonomiska litteraturen förekommer olika definitioner på ekonomisk brottslighet (se till exempel [Engdahl, 2003; Ericsson, 2008; Wendelius, 2008]). Den förste som instiftade begreppet var amerikanen Edwin Sutherland [1949] och då under namnet "*white*

collar crime” (manschettbrottslighet). Med denna benämning ville han markera att det vanligen är i samhället väl etablerade personer med både finansiellt och politiskt inflytande som utför dessa brott. Han menade också att de på grund av sin maktposition ofta blev betydligt mildare behandlade av rättsväsendet än andra brottslingar. I en publikation från Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) menade Lindgren & Theandersson [2000] att det inte finns någon allmänt accepterad definition av vad ekonomiska brott (ekobrott) är. I generella termer kan det sägas vara alla brott som begås av ekonomiska motiv och som hotar samhällets ekonomiska intressen, till exempel beträffande skatteindrivning. I många fall finns därför en överlappning mellan ekobrott och skattebrott.

För att få perspektiv på det upplägg med nätverk av utländska bolag, truster med mera som använts i de affärer som beskrivs i denna bok finns således anledning att se vad som sägs i skattebrottslagen (SFS 1971:69 inklusive ändringar t.o.m. SFS 2005:457). Dess 2-4 § lyder på följande sätt:

2 § Den som på annat sätt än muntligen uppsåtligen lämnar oriktig uppgift till myndighet eller underlåter att till myndighet lämna deklaration, kontrolluppgift eller annan föreskriven uppgift och därigenom ger upphov till fara för att skatt undandras det allmänna eller felaktigt tillgodoräknas eller återbetalas till honom själv eller annan döms för skattebrott till fängelse i högst två år.

3 § Om brott som avses i 2 § är att anse som ringa, döms för skatteförseelse till böter.

4 § Om brott som avses i 2 § är att anse som grovt, döms för grovt skattebrott till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande om brottet är grovt skall särskilt beaktas om det rör mycket betydande belopp, om gärningsmannen använt falska handlingar eller vilseledande bokföring eller om förfarandet ingått som ett led i en brottslighet som utövats systematiskt eller i större omfattning eller i annat fall varit av syn-

nerligen farlig art.

Den springande punkten är alltså huruvida i Sverige bosatta och verk-samma personer verkligen lämnar sanningsenliga uppgifter om sina tillgångar och inkomster till skattemyndigheten. De tjänster skattepa-radisens erbjuder har egentligen inget annat syfte än att undandra så-dana medel från beskattning och strider därför åtminstone mot lagens mening. Att det är komplicerat att komma åt denna verksamhet fram-går om inte annat av omfånget på den handledning för internationell beskattning som Skatteverket sammanställer varje år. För två år sedan var denna publikation som främst riktar sig till verkets egna handläg-gare mer än 700 sidor lång [Skatteverket, 2011].

Inom Europaparlamentet har tonen mot skatteparadis varit hård. I officiella handlingar har parlamentet gjort gällande att skatteparadis och OFC är den dominerande orsaken till illojal skattekonkurrens. EU:s medlemsländer har därför uppmanats att vidta sanktioner mot icke samarbetsvilliga skatteparadis genom att belägga finansiella överföringar till dem med källskatt. Därutöver vill man också att EU-länderna ska vara delaktiga i ansträngningarna att genom olika åtgärder utplåna offshorebanker och skatteparadis [Engdahl, 2003, 2004].

15.2 Hur har Bactiguards skatteplanering sett ut

Figur 12 ger en sammanfattande om än nog så komplex bild av hur ägarförhållandena först för *"Meco-trusten"* och senare för Bactiguard AB har sett ut fram till slutet av 2011 då moderbolaget Bactiguard Holding gick in som huvudägare. Som redan tidigare beskrivits base-rades den *"trust"* som Astrid Deeth och Gunnar Walstam utarbetade i hög grad på bolag placerade i skatteparadis. De patent som tagits fram av Billy Södervall och Thomas Lundeberg och som hela tiden utgjort grunden för de mycket stora inkomster som erhållits placera-des i ett bolag registrerat på Jersey, Ad Tech Holdings Ltd. Även om

"Meco-trusten" aldrig kom att fungera i enlighet med det avtal som 1989 skrevs under av fyra förmånstagare (Deeth, Lundeborg, Södervall och Walstam) så har Ad Tech Holdings Ltd hela tiden utgjort det fundament på vilket affärerna vilat. Bolaget bildades 1989 under namnet Tigrillo Ltd, bytte 1990 namn till Ad Tech Holdings Ltd och fungerade sedan fram till 2008 då det upplöstes (efter det att patent-rättigheterna 2005 sålts till Bactiguard AB). Enligt den utredning som Skatteverket gjort (se kapitel 14.2) ägdes Ad Tech Holdings Ltd till 50% var av Marita Investments Ltd (Walstam) och Medtech Investors Ltd (Deeth). Bolaget finns omnämnt i Meco-avtalet där följande kan läsas: *"The Meco Group owns and controls two companies: Ad Tech Holdings Ltd (a Jersey company) and Ad Mech Tech BV (a Dutch company) ..."* Södervall och Lundeborg var inte informerade när dessa bolag först bildades och fick aldrig några bevis för delägarskap i dem. Det var sålunda Deeth och Walstam som hade kontrollen över dessa bolag och därigenom hela affärsverksamheten. Under sin existens har Ad Tech Holdings Ltd enligt de handlingar som finns att tillgå från *Financial Services Commission* (bolagsmyndigheten på Jersey) vid olika tider företrätts av personer från ett flertal olika konsultbolag på Jersey. Bland dessa märks följande:

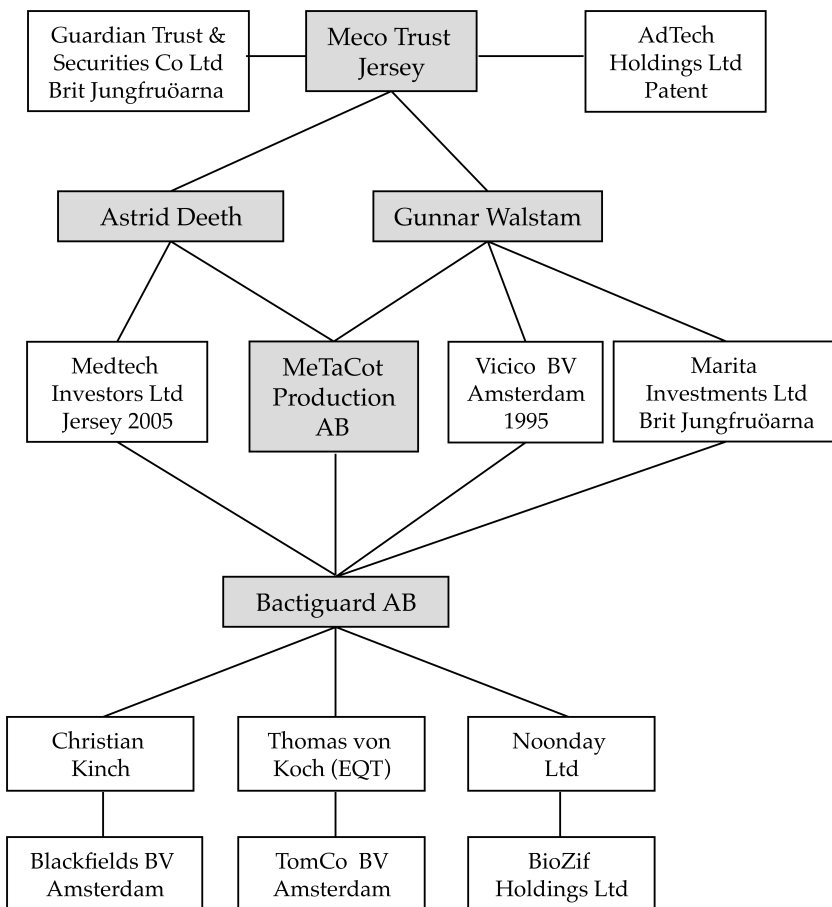
- Worthy Secretaries Ltd
- Sefta Financial Services Ltd
- Nautilus Trust Company Ltd
- Nautilus Corporate Services Ltd

Personer från dessa företag har på dokument som inlämnats av Ad Tech Holdings Ltd angetts som *"director"* eller motsvarande. De har fungerat som ett slags bulvaner och de verkliga ägarnas namn har aldrig syns i de officiella dokumenten. I dessa finns inte heller i övrigt mycket av reell information att hämta. Bland de fåtaliga dokument som gått att få fram från bolagsregistret på Jersey (via European Business Register, EBR) finns ett som återkommer år från år och går under

namnet "*annual return*". För samtliga år under perioden 1991-2008 har detta dokument hela tiden sett likadant ut. Där står att man den 1 januari har gett ut tolv nya aktier till ett pris av 1 GBP per aktie. Det enda som skiljer sig något år från år är exakt vilka företag det är som tecknats för aktierna (det rör sig alltid om företag och inte personer). Hur aktierna fördelats de granskade åren framgår av Tabell 3. De företag vars namn dyker upp här är samtliga finansiella konsultbolag av det slag som erbjuder sina tjänster runt om i världens skatteparadis. De företräder i fall som detta de verkliga ägarna, som därigenom inte behöver skylta med sina namn på det fåtal dokument som till exempel på Jersey måste lämnas in till bolagsmyndigheten. Ett av företagen i Tabell 3 är Guardian Trust & Securities Company Ltd från huvudstaden Road Town på huvudön Tortola bland de Brittiska Jungfruöarna. Detta är alltså det bolag som enligt Meco-avtalet skulle administrera "*Meco-trustens*" affärer. Ett annat av företagen i tabellen, Medtech Investors Ltd, har vi tidigare även hört talas om som företrädare för en eller fler aktieägare i Bactiguard AB vid tiden innan det att de gamla ägarna (läs Astrid Deeth och Gunnar Walstam) i januari 2007 sålde av sitt resterande innehav i bolaget för drygt 420 miljoner kronor (se kapitel 8.2 och 8.3).

I och med att detta skett, och till följd av att rättigheterna till sil-
verbeläggningspatenten redan i juni 2005 hade avyttrats till det då
nybildade Bactiguard AB för cirka 440 miljoner kronor, så fanns inte
längre någon egentlig funktion kvar att fylla för Ad Tech Holdings
Ltd på Jersey. I november 2008 beslutade man sålunda att upplösa
bolaget. Detta meddelades till bolagsmyndigheten på Jersey i ett brev
rubricerat "*Registration of a Special Resolution*" och undertecknat av
Paul Howard Glazier, presenterad som *director* i bolaget. I en samti-
digt inlämnad handling benämnd "*Statement of Solvency on Commen-
cement of a Summary Winding Up*" intygas att bolaget har vare sig någ-
ra tillgångar eller några skulder (man undrar då till exempel vart den
halva miljard kronor som erhöles vid försäljningen av patenträttighe-

Figur 12. Schematisk sammanfattning av det nätverk av bolag, ägare och ägares företrädare som stått och står bakom kateteraffärerna.

terna har överförs). Detta dokument är också det undertecknat av Glazier samt därutöver fyra andra personer - Janette Kenny, John Grimshaw, Jason Lee Cowleard och Miles Walton - alla angivna som "director" i Ad Tech Holdings Ltd. Av dessa fem undertecknare ingår fyra stycken - Glazier, Kenny, Grimshaw och Cowleard - i ledningen

för Nautilus Trust Company Ltd på Jersey (med dotterbolaget Nautilus Corporate Services Ltd). Detta är alltså ett i den uppsjö av bolag på Jersey som utför tjänster för rika personer och företag som vill förbli anonyma. Vilken typ av tjänster det rör sig om framgår med all önskvärd tydlighet av bolagets hemsida på Internet. För att exemplifiera ges här några korta citat från Nautilus hemsida (februari 2010). Under rubriken "*Why offshore?*" kan bland annat följande läsas:

- *Offshore is usually used to describe low or no tax areas, which have enacted special legislation to attract business from other countries - Jersey would be considered a good example of an offshore jurisdiction.*
- *There are many advantages in using an offshore jurisdiction - use of offshore structures such as companies and/or trusts can allow you to protect assets, enjoy a degree of privacy and personal security, legally reduce taxes and protect your wealth for the benefit of your family.*

Beträffande ett för en kund bildat bolag ges följande råd beträffande ledningsfunktionärer och aktieägare:

- *It is usual to appoint Jersey directors and shareholders to protect anonymity. The directors of Nautilus are all appointed to provide this service, this ensures that any client company we manage has a quorum at all times. It is also usual to appoint Jersey resident shareholders and secretary and our nominee companies, Nautilus Corporate Services Limited and Nautilus Nominees Services Limited provide these services.*

Med avseende på upprättande av bankkonto(n) på Jersey sägs bland annat detta:

- *If, as is usually the case, the company requires a bank account, the officers of Nautilus would be the only signatories over that account. The reasons for this are as follows: (i) giving any third party who is not resident in Jersey power over the bank account could raise questions about the company's management and control (as mentioned above); (ii) ...*
- *All accounts which we control operate on a two signatory basis, thereby ensuring the utmost security.*

Dessa korta utdrag från Nautilus Trust Company Ltd:s hemsida ger en bild av hur affärskonceptet ser ut. Vad saken i princip går ut på är att kombinera den låga skatten i ett skatteparadis med en höggradig anonymitet som gör det svårt eller omöjligt för skattemyndigheterna i de verkliga ägarnas länder att spåra de pengar som placerats i OFC-baserade företag, truster, bankkonton med mera. Den femte av undertecknarna på det ovan nämnda intyget rörande Ad Tech Holdings Ltd, Miles Walton, tycks inte ha varit direkt anknuten till Nautilus. Av dokument på Internet framgår att han under perioden 2002-2009 var *Director and Head of International Corporations* vid ett företag på Brittiska Jungfruöarna vid namn Equity Trust (BVI) Ltd. I november 2009 fick han uppdrag som *Managing Director* i Osiris International Trustees Ltd, också det ett företag på Brittiska Jungfruöarna.

Vad som framgår av exemplet Ad Tech Holdings Ltd är att Astrid Deeth och Gunnar Walstam inte nöjt sig med att ha ett konsultbolag som "*målvakt*" för att dölja sin egen ägaridentitet i det bolag som utgjort basen för de mycket lukrativa affärerna med licensiering av silverbeläggningspatenten. Nej istället är det minst tio olika bolag på Jersey och Brittiska Jungfruöarna som fått fullgöra denna funktion (Figur 13). För att ytterligare försvåra insyn så har Ad Tech Holdings Ltd lagt ut uppgiften att sälja licenser till sina patent på ett "*brevlådebolag*" i Nederländerna, Ad Tech Licensing BV. Därifrån låter man enligt Meco-avtalet ytterligare ett annat företag sköta denna uppgift, Metacot UK Ltd i London med dotterbolaget Metacot US Inc i San Francisco. Dessa två senare bolag ägs (ägdes) enligt det just nämnda avtalet av Astrid Deeth och Gunnar Walstam.

I och med att Astrid Deeth och Gunnar Walstam 2007 sålt sina resterande ägarandelar i Bactiguard AB och redan två år tidigare avyttrat patenten för silverbeläggningstekniken till detta då nybildade bolag var det en ny grupp ägare som tagit över med Christian Kinch och Thomas von Koch i spetsen. Även här har konstruktionerna med

Tabell 3

Fördelning av nyinstittade aktier i Ad Tech Holdings Ltd på Jersey enligt "annual returns" för åren 1991-2008

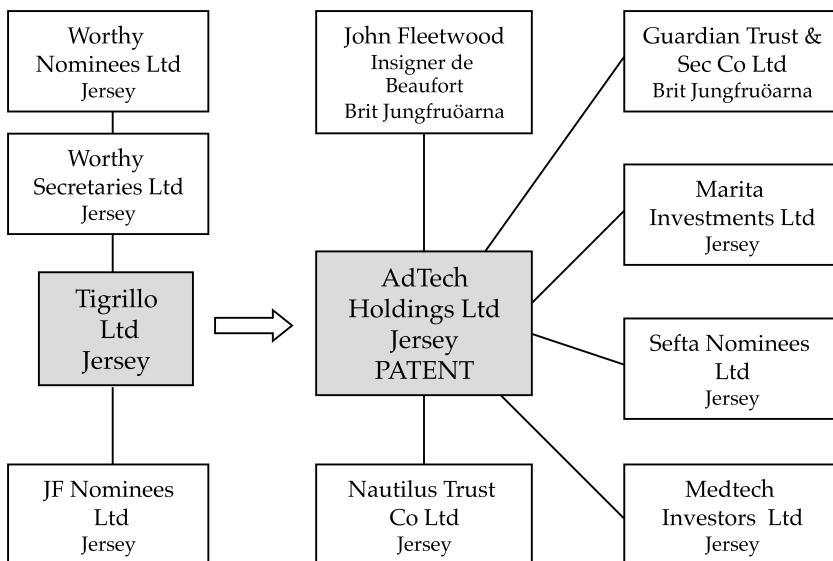
År	Antal aktier	Person/företag som tecknats för aktier
1991-	4	Sefta Nominees Ltd, Jersey
2002	4	John Fleetwood ¹ , BVI ²
	4	Guardian Trust & Securities Co Ltd, BVI ²
2003-	1	Sefta Nominees Ltd, Jersey
2004	11	Guardian Trust & Securities Co Ltd, BVI ²
2005	1	Nautilus Trust Co Ltd, Jersey
	11	Guardian Trust & Securities Co Ltd, BVI ²
2006-	6	Marita Investments Ltd, Jersey
2008	6	Medtech Investors Ltd, Jersey

Uppgifter erhållna från dokument nedladdade från European Business Register, EBR. Pris per aktie 1 GBP.

¹ Director, Insinger de Beaufort, financial services group, British Virgin Islands

² BVI = British Virgin Islands

ägarbolag registrerade i skatteparadis eller motsvarande fortsatt. I årsredovisningen för det år (2007) då Deeth och Walstam lämnade bolaget redovisas ägarstrukturen på följande sätt: TomCo BV 25,01%, Blackfields BV 25,01%, Biozif Holdings Ltd 45,35% samt Kaupthing Bank Sverige AB 4,63%. I redovisningen för året därefter (2008) redovisas samma ägarförhållande. Som tidigare rapporterats kan TomCo BV (ett "brevlådeföretag" i Amsterdam) knytas till Thomas von Koch och Blackfields BV (också det ett "brevlådeföretag" i Amsterdam) till Christian Kinch (se kapitel 9.2). Biozif Holdings Ltd är ett dotterbolag

Figur 13. Schematisk beskrivning av det nätverk av bolag som officiellt representerat ägarna till Ad Tech Holdings Ltd. Information hämtad ur dokument erhållna från Jersey Companies Registry.

till Noonday, den stora amerikanska hedgefond som i januari 2007 övertog cirka 44% av aktierna i Bactiguard AB (se kapitel 8.3). Som nämnts tidigare har det varit mycket svårt att hitta några närmare uppgifter om Biozif Holdings Ltd. Efter idogt letande kom dock fram att bolaget är upptaget i Cyperns bolagsregister (där det registrerades den 28 september 2006). Kaupthing Bank lämnade senare företaget och 2009 var ägarstrukturen den att Christian Kinch och Thomas von Koch via sina "brevlådebolag" ägde drygt 26% var av bolaget och Noonday via Biozif Holdings på Cypern drygt 47%.

16 Vad görs politiskt åt skatteparadisen

Inom EU och USA liksom inom internationella politiska sammanslutningar som G8-gruppen (världens åtta största industrinationer) och OECD (*Organization for Economic Co-operation and Development* – en mellanstatlig organisation bildad 1961 av 20 industriländer däribland Sverige – antalet medlemsstater är idag 34 stycken) har problematiken runt skatteflykt och ekobrottslighet fått allt större uppmärksamhet under senare år. Enligt bedömningar från det svenska Skatteverket försvinner varje år 45-50 miljarder kronor i skatt på grund av internationella transaktioner, varav en stor del sker med skatteparadis (www.skatteverket.se - skattefelskartan). Intresset för dessa frågor har accentuerats på grund av den globala finanskrisen. Som OECD skrev i sin årsrapport för 2009 så är det i tider när världens regeringar behöver maximera sina skatteinkomster av stor vikt att man kan försäkra ärliga skattebetalare om att bördorna fördelas rättfärdigt. Vad man redan tidigare gjort är att sätta upp standarder för öppenhet och informationsutbyte inom bank-, finans- och skatteområdet. Krav ställs då bland annat på informationsutbyte mellan skattemyndigheter i olika länder. Successivt har allt fler länder anslutit sig till dessa regler och aktuella uppgifter om vilka avtal som finns går att hitta på OECD:s hemsida (<http://www.oecd.org/>) under rubriken "*exchange of tax information agreements*". Redan 1977 utarbetade OECD ett modellavtal beträffande skatter på inkomst och förmögenhet för fysiska såväl som juridiska personer med hemvist i något av de avtalsslutande länderna (*OECD Model Tax Convention on Income and on Capital*). Detta fördrag har kontinuerligt modifierats och allt fler stater har efter hand anslutit sig. Modellen används som utgångspunkt när bilaterala skatteavtal förhandlas fram. Sålunda är även flertalet svenska skatteavtal med andra länder baserade på OECD:s modellavtal. Detta behandlas ingående i Skatteverkets tidigare omnämnda handledning för internationell beskattning [Skatteverket, 2011].

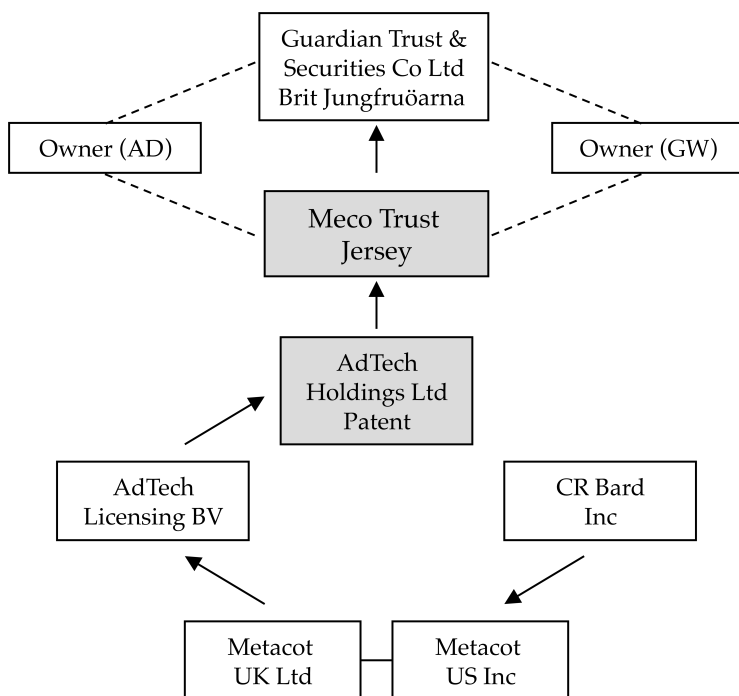
En företeelse som tas upp i denna publikation är så kallade *treaty-shopping-arrangemang*. Man använder sig i det sammanhanget av något som benämns "*conduit-bolag*" för att styra betalningsströmmarna genom olika stater med låga eller inga källskatter. *Conduit-bolaget* fungerar som mellanhand och slussar inkomster från en stat till en annan via den tredje stat där bolaget har sitt hemvist. Syftet med ett sådant upplägg är att utnyttja denna tredje stats skatteavtal som innehåller förmånligare källskattesatser än de som skulle ha gällt vid en direkt hemtagning av inkomsterna. En annan kategori av företag placerade i lågskattestater är så kallade "*basbolag*". Medan dessa syftar till att minimera skattebördan i ägarens hemviststat så inriktar *conduit-bolagen* sig istället på att säkra skatteförmåner i den stat varifrån inkomsten härrör. Som exempel kan man tänka sig att ägarna till en immateriell tillgång överför denna till ett basbolag som sedan licensierar ut den till användare i tredje stat. De royaltyinkomster som basbolaget erhåller kan sedan överföras till ägarna i form av en lägre beskattad utdelningsinkomst [Skatteverket, 2011]. Detta typfall kan jämföras med det bolagsnätverk som beskrivs i denna bok. Ad Tech Holdings Ltd på Jersey ägde under många år immateriella tillgångar i form av ett flertal patent för silverbeläggningstekniken. Man överförde patenträttigheterna till Ad Tech Licensing BV i Nederländerna som i sin tur licensierade ut dem till CR Bard Inc i USA. I praktiken inkluderade betalningsvägarna dock ännu fler företag och länder. Sålunda tog Ad Tech Licensing BV hjälp av Metacot UK Ltd i London med dotterföretaget Metacot US Inc i San Francisco för att sköta licensieringen till CR Bard Inc. Dessutom ägdes Ad Tech Holdings Ltd av "*Meco-trusten*" som administrerades av Guardian Trust & Securities Company Ltd på Brittiska Jungfruöarna (Figur 14).

Ett av problemen för skattemyndigheter i till exempel EU och USA i ansträngningarna att komma åt illegal skatteflykt till offshorecentra (OFC) är att de nätverk som bildats för att undkomma skatt ofta innehåller ett stort antal mellanhänder. Detta gör det komplicerat att följa

kapitalflödena som numera på ett ögonblick kan dirigeras runt om i världen med hjälp av knapptryckningar på en dator. Ju fler mellanhänder som används desto dyrare blir dock hanteringen. Kostnaden måste därför vägas både mot vinsten och mot risken att bli upptäckt. Den uppsjö av konsultbolag som arbetar i skatteparadisen erbjuder därför paketlösningar av varierande storlek och pris. Uppläggen syftar till att hålla de verkliga ägarna anonyma (boende och verksamma utanför skatteparadisen). En variant är att tillgångar placeras i ett företag som sköts av ett konsultbolag. Vid det senare finns en "*secretary*" som fungerar som företagets ansikte gentemot olika myndigheter. Denne sköter ofta samtidigt ett stort antal bolag. Konsultbolaget ser även till att det på pappret finns en "*fasad*" utåt i form av både företrädare för företaget (*directors*) och aktieägare (i båda fallen utan de verkliga ägarnas namn). Runt företaget kan sedan ett bolagsnät av varierande storlek byggas upp för att försöka minimera skattemyndigheternas möjlighet att följa kapitalströmmarna i verksamheten. Hur denna konstruktion har sett ut i fallet Ad Tech Holdings Ltd på Jersey finns närmare beskrivet i kapitel 15.1 och Figur 8.

För att försöka komma åt skatteflykten via OFC samarbetar olika länders skattemyndigheter, inte minst inom ramen för OECD. Förutom att sätta upp modeller för bilaterala avtal (se ovan) så har man skapat en databas där olika upplägg för undandragande av skatt samt metoder för att komma åt dem redovisas. Inte minst viktigt för Sverige är samarbetet med Storbritannien, som i många fall fungerar som ett genomgångsland för pengaflöden till andra länder. Det är också vanligt att "*fasadbolag*" (bolag utan egentlig verksamhet) registreras i Storbritannien (eller autonoma enklaver tillhörande detta land) eftersom inget aktiekapital krävs där [Wendelius, 2008]. Som vi sett tidigare är detta också en strategi som i hög grad utnyttjats av "*Mecotrusten*". Dess tillgångar – silverbeläggningspatenten - placerades i Ad Tech Holdings Ltd på Jersey, trustens affärer administrerades av Guardian Trust & Securities Company Ltd på Brittiska Jungfruöarna och

Figur 14. Betalningsströmmar för licensieringen av patenträttigheter inom "Meco-trusten".

licensieringen av patenträttigheterna till CR Bard Inc i USA sköttes av Metacot UK Ltd i London (se Figur 8). Ett likartat tillvägagångssätt har anammats av Christian Kinch och Thomas von Koch efter det att dessa 2005 övertog verksamheten och bildade bolaget Bactiguard AB. De patenträttigheter som samtidigt övertogs från Ad Tech Holdings Ltd hamnade enligt patentdatabasen Espacenet i Bactiguard AB med adressen "Channel Islands".

En av de frågeställningar som avhandlats inom ekobrottsforskningen är vad som ur personlighetssynpunkt utmärker de som begår denna typ av förbrytelser. Två internationella forskare som intresserat

sig för dessa frågor är David Weisbrud och Elin Waring, som identifierat fyra kategorier av ekobrottslingar [Weisbrud et al, 2001]. Beskrivningen av dessa sammanfattades i en publikation från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) på följande sätt [Korsell, 2004]:

- *De krispåverkade* - typiskt sett laglydiga personer som i en kris-situation som kan gälla dem själva, familjen eller företaget, väljer att begå brott.
- *Tillfällesgriparna* - också de normalt sett laglydiga personer, men böjda att gripa ett gyllene tillfälle att begå brott om det dyker upp.
- *Tillfällessökarna* - benägna att tillgripa illegitima medel eftersom de uppfattar legitima medel som alltför ineffektiva för att nå rikedom. Söker sig målmedvetet till verksamheter som kan ge dem framgång med hjälp av illegitima medel.
- *Avvikelsesökarna* - har genomgående en negativ inställning till legitima medel och är därför i hög grad brottsaktiva.

En svensk forskare som betonat personlighetens betydelse för vem som begår ekobrott är Tage Alalehto (2002). I en skrift med titeln *Fifflarens personlighet* [Alalehto, 2002] urskiljer han tre typer av ekobrottslingar:

- *Den positivt extroverte* - vill gärna flyta högt, glänsa och synas i affärstidningar. Han/hon är en egocentriker som vill ha en bra social relation till sina affärspartners. Är äventyrlig till sin natur och får en kick av att testa gränserna för myndigheternas förmåga att upptäcka brott.
- *Den ohjälpsamme ekobrottsförövaren* - socialt inkompetent, men tekniskt skicklig. Han/hon är en inskränkt egoist/ensamvarg och den enda framgång som räknas är att tjäna pengar.
- *Den neurotiske ekobrottsförövaren* - har inte någon tydlig inriktning på sin verksamhet. Brotten "bara sker" när tillfälle dyker upp. Han eller hon är otydlig i sin inställning till det mesta och saknar viljestyrka.

Förutom den ökade insyn från skattemyndigheternas sida som man internationellt arbetar på att få till stånd så finns även andra faktorer som kan påverka risken att människor bryter mot gällande lagar för att undkomma skatt. En sådan omständighet är risken för negativ publicitet, förlust av anseende och därmed följande skamkänsla. En forskare som intresserat sig för denna fråga är John Braithwaite. Han har i en bok lagt fram tesen att den mest effektiva formen av social kontroll är den som får lagöverträdare att uppleva skam på grund av sitt handlande [Braithwaite, 1989]. Detta kan ske genom att det utvecklas sociala processer och mekanismer som skambelägger brottslingen utan att stöta ut honom eller henne. Det har till exempel föreslagits att publicering i media ibland kan fungera som ett alternativ till straffrättsliga sanktioner [Lindgren & Theandersson, 2001]. Att medial uppmärksamhet beträffande ekonomiska brott (fastställda eller misstänkta) kan få mycket kännbara effekter finns det en mängd exempel på. Ett som tidigare berörts är fallet Maria Borelius. Bara en vecka efter det att hon hösten 2006 tillträtt som handelsminister i den nya alliansregeringen blev hon tvungen att avgå sedan det avslöjats att hon och hennes familj hade haft svart arbetskraft i hemmet samt att man hade en sommarvilla i Falsterbo och en lägenhet i Cannes registrerade på bolag i skatteparadis (jämför Christian Kinch – se kapitel 8.1). Även om detta fall kanske inte prövats rättsligt så blir reaktionen bland allmänheten mycket stark när denna typ av beteende avslöjas.

Även om man från politiskt och annat officiellt håll fördömer och på olika sätt försöker lägga hinder i vägen för verksamheten i skatteparadis så är agerandet gentemot dem på många sätt dubbelbottnat och inkonsekvent. Ett aktuellt exempel hittas i den utförsäljning av statliga apotek som påbörjades under hösten 2009 efter det att Riksdagen efter flera års utredande beslutat att göra det möjligt för andra än Apoteket AB att äga och driva apotek. Enligt en debattartikel av socialminister Göran Hägglund från sommaren dessförinnan var avsikten med denna avveckling av ett statligt monopol att genom införandet av

konkurrens på området få till stånd en bättre tillgänglighet, ökad kvalitet och lägre priser [Hägglund, 2008]. Uppgiften att sköta försäljningsprocessen gavs till ett nybildat moderbolag till Apoteket AB med namnet Apoteket Omstrukturerings AB (ägt av staten). I ett första steg såldes åtta så kallade kluster av apotek (totalt 450 stycken, hälften av alla apotek som då fanns – se www.omstruktureringsbolaget.se) till fyra större intressenter. Senare skall ytterligare upp till 200 apotek avyttras i en så kallad "*småföretagarlösning*". Minst 250 stycken kommer sålunda att kvarstå inom det statliga Apoteket AB.

Av de 450 apotek som såldes i den första omgången gick 208 till Apoteket Hjärtat och 62 till Medstop Holding. Huvudägare till dessa företag är riskkapitalbolagen Altor – via den Jersey-registrerade fonden Altor Fund III GP Ltd - respektive Segulah – via den Jersey-registrerade fonden Segulah IV LP [Hammar, 2009; Lundgren, 2010]. Kontrollen över en betydande del av de tidigare statliga apoteken har sålunda numera flyttats över till ett skatteparadis med skamfilat rykte. Om detta och skatteparadisens destruktiva effekter på världens ekonomi har Jersey-sonen John Christensen – generalsekreterare i organisationen Tax Justice Network (www.taxjustice.net) med säte i London - berättat i Eva Jolys bok Vardagshjältar [Joly, 2010]. En närgående beskrivning av fenomenet skatteparadis och den skada de orsakar världens länder har nyligen också givits av journalisten Nicholas Shaxson i boken Treasure Islands [Shaxson, 2012].

Att inkomster från svenska apotek (till stor del härrörande från skattemedel) numera hamnar i enklaver som Jersey måste anses som mer än tveksamt. Företag som Altor och Segulah, och de personer som placerar pengar i deras Jersey-baserade fonder, har inte något genuint intresse av att främja svenska folkets hälsa. Det som gäller är istället största möjliga avkastning med minimal skatt, och försäljning av läkemedel via apotek är därvid en säker bransch, föga påverkad av svängningar i de ekonomiska konjunkturerna. Socialminister Göran Hägglund och Regeringen gav dessutom de nya ägarna av apoteken

en för skattebetalarna dyrbar present genom tillstånd att lägga en extra tia till priset på varje förpackning av de så kallade läkemedelskopiorna (de billigare varianterna av originalläkemedel för vilka patenten gått ut). Som beskrevs av SVT:s Rapport i december 2010 har prisregleringsmyndigheten TLV räknat fram att detta bara under 2010 innebar en extra kostnad av storleksordningen en halv miljard kr. Lars Reje, apoteksutredningens ordförande, kritiserade åtgärden och menade att Regeringen därigenom gav läkemedelsindustrin och de nya apoteksägarna en signal att det är okej att höja priserna på läkemedel, något som utförsäljningen samtidigt förmodades motverka. Göran Häggglund försvarade sig genom att säga att idén med den extra tian *"är att skapa ett sätt för företagen att etablera sig på marknaden och att kunna fungera där"*. Enligt Lars Reje var detta dock ingenting som behövdes, inte ens enligt riskkapitalisterna själva [Rapport, 2010]. Det tycks som om socialministern värnar mer om rika läkemedelskoncerner och fonder i skatteparadis än om sjuka och skattebetalare.

Inom vårdsektorn är det inte bara apotek som hamnat i händerna på företag med ägare i skatteparadis. Detsamma gäller i stor utsträckning även svensk äldrevård. De stora vårdkoncernerna Aleris, Attendo, Capio och Carema ägs alla av riskkapitalbolag som i sin tur ägs eller har ägts av fonder och liknande i skatteparadis [Gustavsson & Werne, 2010; Werne & Cullberg, 2010]. Aleris ägdes tills nyligen av EQT (fond III) på kanalön Guernsey men köptes under 2010 av Wallenbergsfärens Investor med Börje Ekholm som VD. Denne sitter för övrigt själv med i styrelsen för EQT Partners BV, det Holland-registrerade bolag som äger EQT. Det kan också noteras att en stark koppling hela tiden funnits mellan EQT och Investor, som i skrivande stund (februari 2013) äger 31% av aktierna i bolaget (enligt EQT:s hemsida). Enligt vissa bedömare var Investors köp av Aleris att betrakta som ett stödköp. Anledningen skall ha varit att EQT i brist på andra avyttringar behövde kontanter för att dela ut till andelsägarna i fond III [Cervenka, 2010; Wrede, 2010]. Hur som helst var försäljning-

en i linje med EQT:s (och andra *private equity*-bolags) allmänna strategi, det vill säga att köpa vad man anser vara undervärderade bolag, rekonstruera dem, och sedan sälja med god förtjänst efter 3-5 år (se också kapitel 8.1 – Thomas von Koch). Attendo Care, ett annat av de stora äldreomsorgsbolagen, ägs av Augustus International i Luxemburg, som i sin tur ägs av IK Investment Partners fonder på Jersey [Lindström, 2010]. Liknande förhållanden gäller för vårdkoncernerna Capio (som bland annat driver Sankt Görans sjukhus i Stockholm), ägt av Nordic Capital (fond VI) och Apax Partners, samt Carema Care, ett helägt dotterföretag till Ambea AB, i sin tur ägt av riskkapitalbolagen Triton och KKR (Kohlberg Kravis Roberts & Co).

Kontentan av det som beskrivits ovan är att en betydande del av äldreården liksom försäljningen av läkemedel, båda till stor del skattefinansierade, på några få år hamnat i händerna på stora riskkapitalbolag. Ägandet av vård- och apotekskoncernerna är i dessa fall placerade i skatteparadis som Jersey, Guernsey, Luxemburg med flera. Detta gör att insynen begränsas samt att skatt trots stora vinster undanhålls [Lundbäck, 2008; Kainz Rognerud, 2009; Werne, 2010; Lindström, 2010; Strandberg & Werne, 2010; Cullberg & Werne, 2010]. Ett påtagligt exempel kom fram när det i december 2010 rapporterades att vårdjätten Capio, som till stor del lever på skattepengar, inte betalar någon skatt alls [Svensson, 2010]. Enligt Skatteverket, med vilket bolaget då låg i tvist, beror detta på en "*smart*" skatteplanering, som gjort att man alltsedan bolagets ombildning 2006 lyckats undgå att betala skatt. I klartext betyder detta att viktiga delar av den sjuk- och äldreård som förmodas bekostas solidariskt via skattemedel lagts i händerna på profithungriga koncerner som själva undandrar sig skatt. Utöver det moraliska och rättsliga dilemma detta innebär leder det till en osund konkurrenssituation där mindre företag och kollektiv (till exempel av anställda inom vården) får svårt eller omöjligt att hävda sig i kampen om de kontrakt som säljs ut.

Även om Bactiguard är ett litet företag jämfört med de koncerner

som diskuterats ovan så verkar det liksom dessa inom sjukvårdssektorn och får sina inkomster via sjuka och sjukförsäkringssystem i olika länder. En silverbelagd urinkateter från CR Bard Inc (den huvudsakliga tillverkaren av silverbelagda katetrar producerade med licens från Bactiguard) är ungefär 30-40% dyrare än en icke silverbelagd kateter. Som framgår av den vetenskapliga litteraturen är det osäkert i vilken mån den silverbeläggning som görs har någon skyddande effekt mot urinvägsinfektioner och än mindre i vilken mån den sparar några sjukvårdskostnader (se kapitel 12.1). En påtaglig risk finns därför att stora kostnader spenderas i onödan i vården genom användning av silverbelagda katetrar istället för standardkatetrar. De stora och kanske enda vinnarna är producenten CR Bard Inc och det licenssäljande företaget Bactiguard AB. I det senare fallet har vinsterna gått till ägarernas "*brevlådebolag*" i Holland (Christian Kinch och Thomas von Koch) respektive fasadbolag på Cypern (Noonday). De som håvar in stora inkomster från den till stor del skattefinansierade vården undandrar sig på detta själva från skatt.

16 Avsaknad av kritisk granskning i media

Vid studium av den mediabevakning som Bactiguard AB fått sedan Christian Kinch och Thomas von Koch tog över kontrollen av bolaget 2005 (dessförinnan hade nästan ingenting skrivits om dess föregångare) slås man av den nästan totala avsaknaden av kritiskt förhållningssätt. Journalisterna och deras arbetsgivare i form av tidningar, radio och TV (i de två senare fallen oftast lokala redaktioner) har istället fungerat som megafoner vilka villigt basunerat ut det PR-budskap Bactiguard och dess VD Christian Kinch velat få spritt. Ingenstans har man fått information om den vetenskapliga tveksamhet som föreligger beträffande den infektionsbeskyddande effekten hos det tunna silverlager som urinkatetrarna beläggs med av CR Bard Inc och andra bolag som haft tillgång till Bactiguards patenterade teknik (se kapitel

12.1). Liten eller ingen uppmärksamhet har heller ägnats åt det upplägg med ägande placerat i skatteparadis (Channel Islands, Cypern, Holland) som man använt sig av. Denna oseriösa inställning har inte bara präglat inblandade journalister utan även kommunalpolitiker till exempel i Markaryd och Eslöv, som lagt sig platt för Bactiguard i desperat hopp om att kunna få ett antal utlovade arbetstillfällen till sina orter (vilket aldrig besannades). Man tycks aldrig ha funderat över varför skattebetalarna i dessa små kommuner ska lägga ut mångmiljonbelopp för att bygga en fabrik åt bolaget samtidigt som dess största ägare, det amerikanska riskkapitalbolaget Noonday, sitter på fonder värda flera hundra miljarder kronor. På liknande sätt tycks man inte heller ha begrundat varför Christian Kinch och Bactiguard vill flytta hem produktionen av silverbelagda urinkatetrar från Kina (där utförd på kontraktsbas av det stora amerikansk-kinesiska företaget Amsino med Amsino Inc med fabriker på flera håll i landet) till Sverige. Kina utgör förvisso en mycket stor potentiell marknad för Bactiguards produkter och det måste rimligen vara viktigt för affärerna att ha produktion på plats där. Journalister, politiker och andra tycks istället ha svält Christian Kinchs påstående om vikten av att produkten är *"made in Sweden"*. Faktum är att Bactiguard och dess föregångare aldrig har haft någon egen produktion utan bara sålt patentlicenser till stora utländska bolag som CR Bard Inc och Amsino. Godtrogenheten i det lilla landet Sverige verkar nästan total.

18 Sammanfattning

Läkaren och forskaren Thomas Lundeberg från Karolinska Institutet (KI) i Stockholm träffade i slutet av 1970-talet teknikern Billy Södervall från energiföretaget Nibe i Markaryd hemma hos en gemensam bekant. De var båda innovatörer som var och en på sitt håll hade arbetat med utveckling av nya metoder. Vid mötet började de diskutera möjliga medicinska tillämpningar av den teknik för beläggning av ytor med ett tunt lager metall som Södervall lärt sig av Axel Bergström, en tidigare medarbetare till den svenske fysikern och Nobelpristagaren Gustaf Dalén. Detta samtal kom att bli utgångspunkten för ett samarbete som efter ett tiotal års studier av teknisk, biologisk och medicinsk natur ledde fram till en metod för att belägga urinkatetrar och andra hjälpmedel inom sjukvården med ett ytterst tunt, infektionsskyddande lager av silver. Arbetet resulterade i ett flertal vetenskapliga publikationer, inklusive en doktorsavhandling som en kollega och medarbetare till Lundeberg försvarade vid KI 1989. Under dessa år etablerades även en nära kontakt med det stora amerikanska medicinteknikföretaget CR Bard Inc, som via sin filial i London levererade katetrar till undersökningarna och även hjälpte till med vissa tester. Detta ledde dock inte ännu fram till något regelrätt avtal om marknadsintroduktion av silverbelagda katetrar.

Vid mitten av 1980-talet kom affärsmannen och entreprenören Gunnar Walstam in i bilden. Detta skedde i samband med ett möte som affärs- och konsultföretaget Bain & Company ordnade på KI om möjligheterna att kommersialisera vetenskapliga upptäckter. Walstam arbetade vid denna tid för detta bolag och Lundeberg var den som man hade bett om hjälp att organisera sammankomsten. Vid denna fick ett antal forskare möjlighet att presentera sina projekt. En av dessa var Lundeberg själv som berättade om silverbeläggningstekniken. Någon påtaglig respons erhöles inte direkt men några månader senare

kontaktades han av Walstam (nu dock inte som företrädare för Bain & Company) och man började diskutera framtida affärsmöjligheter. Som en del i detta bildade den senare 1987 företaget Walstam & Partners, som senare kom att omdöpas till Metacot Production AB. Ytterligare ett par år senare, den 9 juni 1989, när det mesta av utvecklingsarbetet redan var klart undertecknades ett avtal benämnt "*Agreement governing the business relationships and activities of the beneficiaries of the Meco Trust*" av fyra personer: Astrid Deeth, Thomas Lundeberg, Billy Södervall och Gunnar Walstam. Deeth (amerikansk medborgare), sedan tidigare en vän och affärsbekant till Walstam, var i mångt och mycket den som utformat planerna för "*Meco-gruppen*". Dessa två hade också utan Lundebergs och Södervalls kännedom redan i januari 1989 låtit registrera Tigrillo Ltd på ön Jersey i engelska kanalen, ett välkänt skatteparadis. Detta bolag bytte senare namn till Adhesive Technology Holdings Ltd (Ad Tech Holdings Ltd) och kom att utgöra medelpunkten i "*Meco-gruppen*".

Affärsidén var i grund och botten enkel: att skaffa patent på silverbeläggningstekniken samt att sälja licenser för tillverkning av silverbelagda katetrar till CR Bard Inc. En preliminär patentansökan hade lämnats in till den amerikanska patentmyndigheten redan månaden innan det ovan nämnda avtalet skrevs under. Ett prioritetsdatum hade därigenom erhållits. I början av 1990 lämnade man in kompletteringar med hjälp av en amerikansk patentjurist som Deeth anlitat. I samma veva lämnades även en ansökan in till den europeiska patentmyndigheten. Senare under 1990-talet gjordes i omgångar flera tillägg som ledde till en serie nya patent. Uppfinnare till dessa var i samtliga fall Billy Södervall och Thomas Lundeberg och innehavare Ad Tech Holdings Ltd på Jersey. Ett preliminärt avtal (*letter of intention*) hade tidigt tecknats med CR Bard Inc (huvudkontoret i USA) som därigenom hade kunnat börja sätta upp metoden för silverbeläggning av urinkatetrar i sin fabrik. För att börja sälja katetrarna krävdes dock ett godkännande från *Food and Drug Administration*

(FDA), den amerikanska motsvarigheten till Läkemedelsverket. När ansökan dit skulle skrivas uppstod kontroverser då Lundeborg inte ansåg att det sätt på vilket Deeth och Walstam tillsammans med CR Bard Inc skötte detta var acceptabelt (inkomplett beskrivning av metoden, utelämnande av vissa uppgifter från de kliniska undersökningarna, med mera). Därigenom uppstod en tvist som senare skulle bestå och ytterligare utvidgas. De två affärsmännen lyckades dock att mot generös ersättning få en av de urologer som deltagit i studierna att skriva under protokollet till FDA. Kort senare erhöles tillstånd därifrån att marknadsföra silverbelagda katetrar (början av 1990-talet).

Den synnerligen komplicerade företagskonstruktion som Deeth och Walstam satte upp för försäljningen av patentlicenser till CR Bard Inc kan inte ha syftat till något annat än att undgå skatt och förbli anonyma. Ad Tech Holdings Ltd på Jersey var innehavare av patenten och därmed navet i affärerna. Det var dock inte härifrån som licenser utfärdades. Denna uppgift skulle istället skötas av Adhesive Technology (International) Licensing BV (Ad Tech Licensing BV), ett bolag av "brevlådekaraktär" registrerat i Amsterdam i november 1989. Därifrån överläts licensieringen i sin tur till Metacot UK Ltd i England, ett bolag ägt av Walstam och Deeth (hälften var). Detta London-baserade bolag hade även ett dotterbolag i San Francisco skött av Deeth (bosatt i denna stad). Sannolikt var det därifrån som det mesta av affärerna med CR Bard Inc administrerades. Därutöver fanns också Metacot Production AB i Stockholm, som förmodades bli ett utvecklingsbolag ägt och lett av Lundeborg och Södervall. Så blev dock aldrig fallet. Ad Tech Holdings Ltd och Ad Tech Licensing BV skulle enligt avtalet mellan de fyra förmånstagarna i "Meco-gruppen" ägas gemensamt. Lundeborg och Södervall fick dock aldrig några bevis på sina andelar i dessa två bolag. Enligt avtalet skulle de även ha rätt att med 25% var köpa in sig i Metacot UK Ltd, det bolag som i praktiken skötte licensförsäljningen till CR Bard Inc. Inte heller detta togs någonsin upp till seriös diskussion. Resultatet blev att Walstam och Deeth på egen hand

hade full kontroll över de inkomster som genererades och att vinster-na aldrig, i motsats till vad avtalet stipulerar, fördelades lika på de fyra förmånstagarna i "*Meco-gruppen*".

De inkomster som licensieringen av silverbeläggningspatenten gav var förvisso mycket stora. Beräkningar baserade på uppgifter från inblandade bolags årsredovisningar (främst CR Bard Inc), intervju-uppgifter publicerade i olika tidskrifter, med mera visar att licensintäkterna från mitten av 1990-talet fram till 2005 – då patenten överläts till nya ägare – var av storleksordningen en halv till en miljard kr eller mer. Enligt avtalet skulle "*Meco-gruppen*" administreras av Guardian Trust and Securities Co Ltd på Brittiska Jungfruöarna, ytterligare ett skatteparadis. Där sägs vidare att de fyra förmånstagarna skulle erhålla 25% var av de vinster som genererades. Så har dock aldrig skett. Thomas Lundeborg, den ene av uppfinnarna bakom de inkomstbringande patenten, har enligt egen utsago aldrig fått någon ersättning över huvud taget, inte ens för de utlägg som han gjorde ur egen ficka under utvecklingsarbetet. Ett önskemål han hade var att från "*Meco-gruppen*" åtminstone få ett forskningsanslag för sitt fortsatta arbete vid KI. Ett sådant avtal skrevs också, enligt vilket Metacot Production AB från 1992 och framåt skulle stödja Lundeborgs forskning vid KI rörande "*inflammationsmekanismer i urinrör och urinblåsa*" med maximalt 420.000 kronor per år (i 1992 års penningvärde) upp till ett totalbelopp av 2 miljoner kronor. Medlen skulle tas från de inkomster som erhöles från CR Bard Inc. Avtalet är undertecknat av Gunnar Walstam men några utbetalningar till KI gjordes aldrig. Vilka inkomster den andre uppfinnaren, Billy Södervall, fått är inte känt. Det mesta talar för att han endast på provisionsbas betalats för att blanda ihop den reaktionslösning som skickades till CR Bard Inc (stamlösning i små volymer).

Fram emot mitten av 2000-talet och efter ett stort antal mycket inkomstbringande år bestämde sig Gunnar Walstam och Astrid Deeth för att dra sig tillbaka från de affärer som beskrivits här. Detta skedde

genom att man den 13 juni 2005 sålde verksamheten i Metacot Production AB till det nybildade bolaget Bactiguard AB. Detta skedde genom att två personer, Christian Kinch och Thomas von Koch erövrade en majoritet (51%) av Metacot Production AB. Samtidigt övertog man namnet Bactiguard, sedan 1995 ett registrerat varumärke ägt av Ad Tech Holdings Ltd. Kinch hade ett förflutet i läkemedelsbranschen medan von Koch var en av grundarna och ägarna av EQT, ett riskkapitalbolag med stora fonder registrerade på Guernsey (köpesumman man gav för de 51% av företaget var 100.000 USD). Samma dag som Bactiguard AB började sin verksamhet förvärvade man också de patent för silverbeläggningstekniken som innehades av Ad Tech Holdings Ltd på Jersey. Detta tas i årsredovisningen för 2005 upp som en post om 458 miljoner kr för förvärv av immateriella anläggningstillgångar. Enligt patentdatabasen Espacenet var den nya innehavaren av patenten "*Bactiguard AB, Channel Islands*". Även de nya ägarna tycks alltså söka sig till skatteparadis för att kunna minimera skatterna. Detta bekräftas efter några år då ägarstrukturen har begränsats till tre huvudintressenter, som enligt årsredovisningen för 2009 är: TomCo BV 27% (samma adress som EQT Partners BV - Thomas von Kochs andel), Blackfields BV 27% (samma adress som Rilco Holding BV, det bolag som äger Kinchs villa i Danderyd liksom hans fastighet i Torekov - Christian Kinchs andel) och Biozif Holdings Ltd 45% (ett Cypern-registrerat dotterbolag till Noonday, en av världens största hedgefonder). Det senast nämnda bolaget, Noonday, kom in i bilden 2007 då Gunnar Walstam och Astrid Deeth sålde sina resterande 49% i Bactiguard AB för 420 miljoner kronor. Sammantaget med patentaffären två år tidigare innebär detta en inkomst av minst 850 miljoner kr. Tillsammans med de 100-tals miljoner kr som under 10-15 års tid hade genererats genom försäljningen av licenser till CR Bard Inc kan det därför konstaterats att Walstam och Deeth kammat hem enorma belopp på de patent som Lundeberg och Södervall tagit fram under

1980- och 1990-talet. Till råga på allt hade de två förra aldrig behövt göra några egentliga investeringar för patentens framtagande.

När Bactiguard startat sin verksamhet blev det Christian Kinch som inom kort tog rodret i form av både VD och styrelseordförande. Man etablerade sig i ett kontor alldeles intill Stureplan i Stockholm. Kort senare öppnades även en mindre filial i Markaryd där Billy Södervall fick husera som forskningschef och ihopblandare av den reaktionssoppa som skickades till CR Bard Inc i USA. Invigningen av denna anläggning gjordes av landshövdingen i Kronobergs län och Svenska Fotbollsförbundets ordförande, Lars-Åke Lagrell, en gammal bekant till Södervall. Det dröjde heller inte länge innan Christian Kinch och Bactiguard AB fick en högst anmärkningsvärd uppvaktning från två av regeringens kristdemokratiska ministrar, socialminister Göran Hägglund och äldre- och folkhälsominister Maria Larsson. Möjligen kan detta hänga ihop med det faktum att Markaryd är ett av Sveriges starkaste kristdemokratiska fästen. Hägglund har vid flera tillfällen besökt Bactiguards anläggningar och både han och Larsson har tagit med sig Kinch på officiella resor till bland annat Kina, Indien, Japan, Mellan Östern, USA, Brasilien och Irak varvid man hjälpt till med tecknande av affärsavtal.

Både vid dessa resor och i övrigt har Kinch och andra spritt ett högst oseriöst PR-budskap om de silverbelagda katetrarnas förmåga att förhindra sjukhussjuka (där kateterinducerade urinvägsinfektioner utgör en viktig grupp) och rädda liv. Tvärtom har flera stora vetenskapliga undersökningar konstaterat att det inte finns några säkra bevis för att silverbelagda katetrar minskar antalet symtomatiska urinvägsinfektioner. Än mindre finns några belägg för minskade sjukvårdskostnader och sparade liv. Så sent som 2010 bekräftade Metodrådet vid Stockholms Läns Landsting i en stor litteraturgenomgång att det inte finns någon fullgod bevisning för att silverbeläggning av katetrar minskar risken för symtomgivande urinvägsinfektioner [Akre et al, 2010]. I många studier har man trots allt funnit en minskning av

förekomsten av bakterier i urinen, men detta är i många fall asymtomatiskt. De silverkatetrar som dominerar marknaden är de som tillverkas av CR Bard Inc med licens från Bactiguard AB. Det bör dock noteras att den metod för silverbeläggning som där används inte är exakt densamma som användes av Lundeberg och medarbetare vid de kliniska studier som utfördes på 1980-talet. Effekten på förekomsten av bakterier i urinen var vid dessa undersökningar bättre än vad som senare setts. Någon tillfredsställande utvärdering av den kliniska bilden i övrigt gjordes dock inte heller då.

För att expandera verksamheten utöver den licenstillverkning som skedde via CR Bard Inc i USA skrev Christian Kinch och Bactiguard AB i januari 2007 ett avtal med det amerikansk-kinesiska företaget Amsino International Inc i syfte att erövra nya marknader i Kina och andra delar av Asien. Detta stora och i Kina väletablerade företag har bland annat i Shanghai en fabrik där Bactiguards katetrar enligt överenskommelsen skulle tillverkas för att sedan distribueras i Kina och andra delar av Sydostasien. Med tanke på storleken av dessa marknader var detta självklart en för Bactiguard mycket viktig pakt. Detta var vid samma tid som den amerikanska jättefonden Noonday blev största ägare i Bactiguard AB, vilket föranledde Kinch att i en intervju i Dagens Industri utropa *"fantastiskt, nu börjar vår resa till ett globalt miljardföretag"*. Av detta har dock ännu inte mycket setts att döma av Bactiguard AB:s årsredovisningar som från 2005 fram till 2011 visat en omsättning som legat stilla runt 100 miljoner kr. Eftersom huvudägarna (99%) har sina aktieposter registrerade utomlands (den störste ägaren - Noonday – via ett dotterbolag på Cypern) och eftersom de inkomstbringande patenten tycks ha placerats i ett bolag på någon av de engelska kanalöarna är det dock oklart om detta utgjort den totala omsättningen. De två som tillsammans innehaft en majoritet i bolaget, Christian Kinch och Thomas von Koch, placerade sina ägarandelar i varsitt *"brevlådebolag"* i Holland, en företeelse som i stor skala används för att bygga upp förmånliga *"skattestrukturer"*. Svenska skatte- och

ekobrottsmyndigheter har dock fram till idag stått sig tämligen slätt i försöken att komma åt denna typ av konstruktioner och skatteundandragande.

Christian Kinchs förmåga att skapa PR visades på nytt då flera småländska tidningar och andra medier 2009 rapporterade att Bactiguard AB ville flytta hem sin tillverkning från Kina till Markaryd, vilket skulle kunna ge 100-150 nya arbetstillfällen. Man tycktes ha gått på Kinchs propåer om att Bactiguard, i motsats mot andra företag hade valt att i tider av finanskris och hög arbetslöshet ta hem istället för att flytta ut verksamhet. Det ska dock påminnas om att Bactiguard aldrig haft någon egen tillverkning, vare sig i Sverige eller utomlands (produktionen i Kina hade som tidigare nämnts skötts av Amsino). Så småningom visade det sig dessutom att Kinch spelade ut olika kommuner mot varandra i syfte att vinna fördelar för egen hand. I slutändan blev det sålunda inte Markaryd utan skånska Eslöv som tog hem matchen. Som motprestation blev man tvungen att åta sig att bygga en fabrik åt Bactiguard AB för cirka 105 miljoner kronor. Under den kontrakterade hyrestiden av 10 år skulle det knappast ha kunnat gå att få tillbaks detta belopp. Man måste fråga sig om en affär av denna typ kan stå i överensstämmelse med kommunallagen, som förbjuder gynnande av enskilda företag. Det är likaså svårt att förstå varför skattebetalarna i lilla Eslöv skulle behöva ställa upp på detta sätt för ett företag vars största aktieägare (45%) var ett amerikanskt risk-kapitalbolag - Noonday - som förfogar över fonder värda flera hundra miljarder kr. Den 9 juni 2010 påbörjades byggandet av den nya fabriken på industriområdet Gustavslund i Eslöv. Gissa vem som var där och tog första spadtaget. Mycket riktigt var det återigen socialminister Göran Hägglund som trofast ställde upp för att stötta och ge PR åt Christian Kinch och Bactiguard AB. Något fabriksbygge blev dock aldrig av. Några månader senare drog sig Eslövs kommun ur projektet efter det att Bactiguard krävt 28 miljoner kronor för något som inte alls hade med bygget att göra.

Vad hela denna historia visar är ytterligare ett exempel på hur förslagna affärsmän kan lura forskare och konstruktörer på deras uppfinningar och lägga beslag på de inkomster dessa genererar. Inte minst har detta setts i läkemedelsbranschen där de forskare som tagit fram nya storsäljare ofta fått nöja sig med en ordinär betalning medan bolagens direktörer och högre chefer fått mångmiljonlöner och dito bonusar. I det aktuella fallet förvärras saken av att affärerna utförts via komplexa företagskonstruktioner inkluderande flera olika skatteparadis i syfte att undgå normal och demokratiskt beslutad skatt. Personer som tjänar stora pengar inom den till största delen skattefinansierade sjukvården smiter därigenom själva undan sitt samhällsansvar. Denna typ av verksamhet skall bekämpas av skatte- och ekobrottsmyndigheter. De försök dessa gör för att komma åt problemet är dock oftast lama och ineffektiva, vilket riskerar att sänka skattemoralen hos "*vanliga*" medborgare.

19 Källor

De fakta och handlingar som läggs fram och diskuteras i denna text kommer i huvudsak från olika offentliga källor. Bland dessa kan exempelvis nämnas:

- Karolinska Institutets diarium och arkiv
- Bolagsverket och Näringslivsregistret
- European Business Register (EBR)
- patentdatabasen Espacenet
- Skatteverket
- Förvaltningsdomstolen i Stockholm
- olika företags hemsidor
- andra dokument på Internet

Thomas Lundeberg har intervjuats dels via E-post dels i samband med flera möten. Billy Södervall och Christian Kinch har tillskrivits via E-post men har inte svarat. Samma sak gäller flera andra personer med något mer perifer anknytning till de beskrivna affärerna.

20 Förkortningar

Ad Tech, Adhesive Technology

BRÅ, Brottsförebyggande Rådet

BVI, British Virgin Islands (Brittiska Jungfruöarna)

DS, Danderyds Sjukhus

EBM, Ekobrottsmyndigheten

EBR, European Business Register

EQT, equity ($\approx$ ägarandelar)

FDA, Food and Drug Administration (amerikansk motsvarighet till Läkemedelsverket)

FyFa, Institutionen för Fysiologi och Farmakologi på Karolinska Institutet

GBP, brittiskt pund

IRS, Internal Revenue Service (en del av den amerikanska skattemyndigheten)

KI, Karolinska Institutet

KS, Karolinska Sjukhuset

Meco, metal coating

OECD, Organization for Economic Co-operation and Development

OFC, offshorecentra ($\approx$ skatteparadis)

PRV, Patent och Registreringsverket

USD, amerikanska dollar

UVI, urinvägsinfektion

21 Referenser och noter

- Affärsvärlden. Holland lockar - Allt fler svenska företag väljer att skatteplanera via Holland. Där öppnar sig sedan en bred väg ut i världen, till de riktiga skatteparadisen. Vägen till Nederländska Antillerna är särskilt populär. Men EU-kollegorna gillar inte de holländska locktonerna. Affärsvärlden, 2000-08-09
- Aftonbladet. Han hyr huset av sitt eget bolag. Förnekar att han har koppling till bolaget. Aftonbladet, 2004-12-07
- Ahlenius I-B. Rätten att granska tomma skåp. Det är en myt att den svenska öppenheten ger insyn i den offentliga verksamheten, skriver Inga-Britt Ahlenius. Offentlighetsprincipen har lett till att allt mindre av väsentliga beslutsprocesser dokumenteras och att ovärderligt material gallras ut ur de statliga arkiven. Dagens Nyheter, 2004-04-23
- Akre O, Aspevall O, Lauritzen M, Zethraeus N, Persson E. Minskar antalet urinvägsinfektioner vid korttidsbruk av urinkatetrar belagda med silverlegering. Metodrådet SLL-Gotland. Health Technology Assessment (HTA) – rapport 2010:2
- Alalehto T. Fiffilarens personlighet. En studie om personlighetsdragets betydelse vid ekonomisk brottslighet. Institutionen för socialt arbete, nr 46, Umeå Universitet, Umeå, 2002
- Almgren J. Tandlösa EBM får skarp kritik. Gång på gång har Ekobrottsmyndigheten drabbats av bakslag. I förra veckan friades de tre Carnegiehandlarna och nu kräver både Finansinspektionen och Stockholmsbörsen förändring och lagöversyn. Svenska Dagbladet, 2010-12-21 (a)
- Almgren J. EBM:s ledning medger brister. Ekobrottsmyndigheten kommer låta ett externt företag granska myndighetens hantering av insiderhärvan från i somras. Nya generaldirektören Eva Hå-

- kansson Fröjelin medger att hon är missnöjd med de ständiga bakslagen. Svenska Dagbladet, 2010-12-21 (b)
- Andersson L. Bactiguards fabrik 35 miljoner dyrare. Skånska Dagbladet, 2010-04-08
- Angell M. The truth about the drug companies - how they deceive us and what to do about it. Random House, 2004
- Aschberg R, Kasvi L. Hon anställde hela familjen – Hedersdoktor i blåsväder – Ewa Ståldal utses till hedersdoktor vid Göteborgs universitet 2003 för sina insatser. Nu får hon svidande kritik av styrelsen i stiftelsen Vårdal för sitt sätt att sköta vd-jobbet. Hon har tvingats betala tillbaka frikostiga ersättningar och förbjuds nu att anlita anhöriga. Aftonbladet, 2005-02-26
- Bakan J. The corporation – the pathological pursuit of profit and power. Free Press – Simon & Schuster Inc, 2004
- Beattie M, Taylor J. Silver alloy versus uncoated urinary catheters: a systematic review of the literature. Journal of Clinical Nursing, 20, 2098-2108, 2011
- Billing A. Det hemliga bolaget bakom EQT-affären. Ett hittills okänt holländskt bolag var den hemliga köparen av EQT Partners, med vd Conni Jonsson och över 100 miljarder kronor under förvaltning. Det visar den färska årsredovisningen för det svenska "frontbolaget". Affärsvärlden, 2008-05-27
- Braithwaite, J. Crime, shame and reintegration. Cambridge University Press, 1989
- Carlberg I. Pillret. Månpocket, 2008
- Cervenka A. Ny internaffär väcker frågor – Analys Investor - Med köpet av Aleris fortsätter Wallenbergsfären att expandera i vårdsvängen. Men att Investor ännu en gång gör en affär med den egna fonden EQT väcker frågor om vems intressen som går först. Svenska Dagbladet, 2010-07-03
- Cullberg J, Werne K. Vården i Stockholm – vinstmaskin får riskkapitalbolagen.

- Delin M. Mer optimistiskt om nyetablering - VD:n för bioteknikföretaget Bactiguard är mycket optimistisk över att kanske kunna flytta hem sin tillverkning från Kina till Markaryd. Det framkom efter ett möte med landshövding Kristina Alsér och Näringsdepartementet idag. Etableringen skulle kunna innebära mellan och 100 och 150 nya jobb till länet. Sveriges Radio, Radio Kronoberg, 2009-08-14
- Desai DG, Liao KS, Cevallos ME, Trautner BW. Silver or nitrofurazone impregnation of urinary catheters has a minimal effect on uropathogen adherence. *Journal of Urology*, 184, 2565-2571, 2010
- Drekonja DM, Kuskowski MA, Wilt TJ, Johnson JR. Antimicrobial urinary catheters: a systematic review. *Expert Review of Medical Devices*, 5, 495-506, 2008
- Engdahl O. I finansvärldens bakre regioner. En studie om finansiella offshore-marknader och ekonomisk brottslighet. Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet, 2003
- Engdahl O. Skatteparadis. Agora, Stockholm, 2004
- Engzell-Larsson L. Alkemisterna på EQT. Allt de rör vid blir till guld just nu. Med försäljningen av Comhem för tio miljarder avslutar Wallenbergs riskkapitalbolag EQT sitt bästa år hittills och levererar storvinster till delägaren Investor. Här berättar de för AFV hur de jobbar och varför Comhem blev en hit. *Affärsvärlden*, 2005-12-13
- Ericsson M. Skatteparadis. Hur fungerar CFC - lagstiftningen som en förebyggande åtgärd? Examensarbete i Skatterätt och Ekonomi, Karlstads Universitet, 2008
- Eslövs kommuns hemsida 2009-12-23. - Företagsetablering ger upp till 150 jobb - Bactiguard AB vill flytta produktion från Kina till Eslöv. Etableringen innebär upp till 150 nyanställningar. - Idag har en överenskommelse träffats mellan Eslövs kommun och Bactiguard AB. En fullt utbyggd verksamhet i Eslöv innebär upp till 150 nyanställningar och uppförandet av en ny produktionsanläggning vid Östra vägen-Harjagersvägen i Eslöv. - Överenskommelsen visar på en ny modell för innovativa näringslivsprocesser, som innebär

ökade välfärdstjänster för medborgarna, ökad tillväxt och mångfald i regionen och kommunen samt ökad värdegrund och förstärkt varumärke "Made in Sweden" för företag/industri. - När företagsnedläggningar och företagsutflyttningar ökar i Sverige gör vi tvärtom och flyttar hem produktion och nyanställer personal och det i samverkan med Arbetsförmedlingen och den kommunala yrkestekniska högskoleutbildningen, säger Ewa Ställdal, VD för Bactiguard Technology. - Det här är ett tillfälle för Eslöv som vi har väntat på i många år, säger kommunalrådet Cecilia Lind. Vi vet att vårt läge är perfekt och nu vet också andra det. Vi har närhet till universitet och en stor arbetsmarknad, fantastiska kommunikationer och välutbildad arbetskraft. Det känns väldigt bra att få hit företaget. - Förhandlingarna som ägt rum under hösten mellan kommunledningen i Eslöv, regionledningen i Skåne och Bactiguards ledning har nu lett till principöverenskommelsen att verka för det praktiska genomförandet av en ny modern produktionsanläggning i Eslöv. Planeringsarbetet startar omedelbart med sikte på en successiv uppbyggnad under 2011-2013. Målet är att första spadtaget tas till våren.

Eslövs kommuns hemsida 2010-06-09. Socialministern tog första spadtaget för Bactiguard. Socialminister Göran Hägglund satte på onsdagen det första spadtaget i den eslövska myllan till medicin-företaget Bactiguards nya anläggning på industriområdet Gustavslund.

Gottfredson MR, Hirschi T. A general theory of crime (2nd revised edition). Stanford University Press, 2001

Gustavsson A, Werne K. Den nya välfärdsindustrin. Det offentliga Sverige köper skola, vård och omsorg av privata bolag. Verksamheten bekostas av skattemedel. Nu flockas riskkapital för att spekulera i välfärd. Miljardvinster slussas genom jättekoncerner och hamnar ofta i offshoreparadis. Dagens ETC, 2010-09-17

Hammar I. Segulah ska börsnotera sin apotekskedja. Finansmannen Gabriel Urwitz med sitt riskkapitalbolag Segulah lyckades kapa åt sig smultronen i apotekskakan. www.realtid.se, 2009-11-09

Hammar L. Hon ska ta Bactiguard ut i världen. Anita Tollstadius är ny vd för Bactiguard International, ett dotterbolag till Bactiguard, som utvecklar produkter som motverkar sjukvårdsinducerade infektioner. Biotech Sweden 2005-05-19

Handelshögskolan. Gala gav 4,5 miljoner till Handelshögskolan. 2005-06-15. Pressmeddelande från Handelshögskolan i Stockholm. 4,5 miljoner blev resultatet av måndagens galakväll som arrangerades för andra året i rad på Berns Salonger till förmån för Handelshögskolans i Stockholm (HHS) grundutbildning. Intäktskällor var bords- och kuvertbiljetter, lotteriet "Lilla Stora Bidraget" samt en auktion som hölls under kvällen med objekt som middagsbjudning med Årets Kock på Rosersbergs Slott, uppvisningsflygning som andrepilot med Breitling Jet Team och älgjakt med familjen Bonnier. - Högsta budet fick objektet där köparen får en privat konsert av Stockholm Sinfonietta och dirigenten Cecilia Rydinger-Ahlin. Detta inbringade 190 000 kr och bjöds av Olof Stenhammar som även köpte en flygtur och vann högvinsten i "Lilla Stora Bidraget" - att som BMW:s gäst tävla i det prestigefyllda veteranbilsrallyt Mille Miglia. - Den största donationen stod entreprenören Gunnar Walstam för som skänkte 1 miljon kr. Det är helt fantastiskt av Gunnar att göra en sådan investering i grundutbildningen, säger Tine Frivik, chef för HHS Corporate and Alumni Relations, som arrangerade galan. - Överskottet från galakvällen kommer att placeras i en fond, Hermes Foundations Jubileumsfond. Tack vare generöst donerade vinster och auktionsobjekt samt sponsorer för kvällen i övrigt, kan en mycket stor del av intäkterna gå direkt till Jubileumsfonden. Fonden instiftades förra året och ska byggas upp under fem år för att överlämnas till Handelshögskolan i samband med 100-årsjubileet 2009. - Ca 230 personer gästade Berns Salonger under galakvällen och bland dem

- fanns många tidigare studenter, numera kända från näringslivet, samt många andra kända ansikten från näringslivet utan Handelsbakgrund. - If you think education is expensive, try ignorance. Det citatet visar vad galakvällen handlar om och man kan inte vara annat än jätteglad över resultatet även om jag visste sedan tidigare att vi har ett stort stöd från denna krets, säger Tine Frivik. - För ytterligare information, kontakta gärna: Tine Frivik, Executive Director Corporate and Alumni Relations Tel: 070-602 69 20 E-post: tine.frivik@hhs.se Högupplösta bilder från galakvällen finns att hämta på Handelshögskolan hemsida www.hhs.se under 'Press'.
- Hellblom O. Svensk sjukvård på turné till USA. I februari inleds Sveriges hittills största exportframstöt för svensk hälso- och sjukvård i USA. Kampanjen leds av statliga Swecare med 300 medlemsföretag, varav en del visar upp sin spjutspetsteknologi i House of Sweden i Washington. Dagens Industri, 2008-01-12
- Holmén C. Avslöjandet om Maria Borelius. Expressen fick Guldspaden 2006 i klassen stor tidning för att "genom ett klassiskt grävarbete - i skarp konkurrens med både nya och traditionella medier - övertygande ha dokumenterat den verklighet som en nybakad minister velat dölja". Expressen 2008-10-27
- Holmqvist A. Silvia minglade fram 150 jobb. Slog till på galamiddag i Brasilien. Drottning Silvia har fixat 150 nya jobb. Hon fick en av sina vänner att investera i ny svensk medicinteknik. Aftonbladet, 2010-05-23
- Hägglund G. Så ska vi avveckla Apotekets monopol. Göteborgs-Posten, 2008-06-05
- Jahn P, Beutner K, Langer G. Types of indwelling urinary catheters for long-term bladder drainage in adults (review). The Cochrane Library, 10, 2012
- Joly E. Vardagshjältar. SNS Förlag, Stockholm, 2010
- Kainz Rognerud K. Vårdvinster går till skatteparadis. Jersey, Guernsey, Luxemburg. De riskkapitalägda vårdkoncernernas vinster

- hamnar till stor del i skatteparadis. Det visar en granskning DN Ekonomi gjort. De fyra stora vårdkoncernerna Attendo, Capio, Aleris och Carema ägs alla av riskkapitalbolag. De omsätter tillsammans drygt 25 miljarder kronor och de gjorde förra året ett sammanlagt rörelseresultat på runt 2,5 miljarder kronor. Dagens Nyheter, 2009-09-11
- Kainz Rognerud K, Magnusson Ö. Regeringens läkemedelsbidrag till de privata apoteken kostar staten och kunderna i år närmare en halv miljard kronor. Ett extra stöd som riskkapitalbolagen som äger apoteken egentligen inte behöver. Rapport, 2010-12-05
- Kasemo T. Hallå där Christian Kinch ... vd Bactiguard, nominerade till Sweden Bio Award 2009. BioTech Sweden, 2009-04-28
- Kemivärlden Biotech. Årets industrihjärte utses på Tekniska Mässan. Industrins Hållbarhetspris delas ut nästa vecka på Tekniska Mässan. Klockan 14 den 14 oktober avslöjas vem som vunnit Stora hållbarhetspriset och Årets industrihjärte. Kemivärlden Biotech, 2009-10-08
- Korsell LE. Bokslut – BRÅ:s satsning på ekobrottsforskning 1998-2002. Brottsförebyggande Rådet, 2004
- Lager N. Bactiguard minskar infektioner med 40%. MedTech Magazine, 2008-08-29
- Liedberg H. Catheter induced urethral inflammatory reaction and urinary tract infection. An experimental and clinical study. Scandinavian Journal of Urology and Nephrology, Supplement 124, 1-43, 1989
- Liedberg H, Lundeberg T. Silver coating of urinary catheters prevents adherence and growth of *Pseudomonas aeruginosa*. Urological Research, 17, 357-358, 1989a
- Liedberg H, Lundeberg T. Assessment of silver-coated urinary catheter toxicity by cell culture. Urological Research, 17, 359-360, 1989b

- Liedberg H, Lundeberg T. Silver alloy coated catheters reduce catheter-associated bacteriuria. *British Journal of Urology*, 65, 379-381, 1990
- Liedberg H, Ekman P, Lundeberg T. *Pseudomonas aeruginosa*: adherence to and growth on different urinary catheter coatings. *International Urology and Nephrology*, 22, 487-492, 1990a
- Liedberg H, Lundeberg T, Ekman P. Refinements in the coating of urethral catheters reduces the incidence of catheter-associated bacteriuria. An experimental and clinical study. *European Urology*, 17, 236-240, 1990b
- Lindahl H. Professor kritiserar avtal med Bactiguard. *Skånska Dagbladet*, 2010-02-22
- Lindahl H. Debatt om avtalet med Bactiguard. *Skånska Dagbladet*, 2010-04-26
- Lindahl H. KS-ordförande Lind: Man måste våga ta risker. Kommunalrådet Cecilia Lind (S) tycker inte det var fel av att Eslövs kommun gav sig in i Bactiguardaffären.– Absolut inte. Vågar man inte ta risker får vi sitta och titta på när resten av Skåne växer. *Norra Skåne*, 2011-02-02 (a)
- Lindahl H. Bactiguard kan vara på väg till Lund istället. Efter att samarbetet med Eslöv spruckit kommer nu uppgifter om att medicintillverkaren Bactiguard är intresserade av en etablering i Lund i stället, på Astra Zenecas anläggning. *Skånska Dagbladet*, 2011-02-02 (b)
- Lindahl H. Bactiguard krävde Eslöv på 28 miljoner. *Norra Skåne*, 2011-02-23 (c)
- Lindgren S-Å, Theandersson C. Från storsvindel till småfiffel – teman i internationell ekobrottsforskning. BRÅ 2000:23, Stockholm, Elanders Gotab, 2001
- Lindström L. Välfärdens vinster går till skatteparadis – som hårdgranskas. Med ena handen överlämnas vård, skola och apotek till riskkapitalbolag - baserade i skatteparadis. Med andra handen gör

- svenska staten nya, tuffa satsningar på att komma åt så mycket som möjligt av de 46 miljarder kronor per år som man tror göms undan i skatteparadis. Expressen, 2010-03-22
- Liu XS, Zola JC, McGinnis DE, Squadrito JF, Zeltser IS. Do silver alloy-coated catheters increase risk of urethral strictures after robotic-assisted laparoscopic radical prostatectomy? *Urology*, 78, 365-367, 2011
- Lundbäck M. Billig äldrevard med hjälp från skatteparadis. Riskkapitalägda vårdbolag tar över allt mer av äldreverden i landet. Aleris, Carema och Attendo Care äger över hälften av den privata äldreverden. Men hur gör bolagen för att konkurrera ut små privata företag? Kalla fakta har hittat en förklaring i skatteparadis. TV4 Kalla Fakta, 2008-04-27
- Lundeberg TC. Vibratory stimulation for the alleviation of chronic pain. *Acta Physiologica Scandinavica*, Supplement 523, 1-51, 1983
- Lundeberg T. Prevention of catheter-associated urinary-tract-infections by use of silver-impregnated catheters. *Lancet*, November 1, 2 (8514)), 1031, 1986
- Lundgren S. Apoteksvinster går till skatteparadis. Förespråkare säger att avregleringen av apoteksmarknaden kommer att leda till ökad tillgänglighet och fler apotek, men det finns baksidor. Redan nu har receptfria läkemedel blivit dyrare och två av de fyra bolag som hittills köpt apotek ägs från skatteparadiset Jersey. Trots ett nytt informationsavtal mellan kanalön och Sverige är Skatteverkets insyn i bolagen begränsad. ETC (www.etc.se), 2010-01-26
- Norra Skåne. "Om fem år omsätter vi en miljard". Made in Sweden klingar bättre än Made in China. Därför flyttar Bactiguard från Shanghai till Eslöv. Samtidigt lovar företaget minst 150 nya jobb inom ett par år. Norra Skåne, 2010-06-09
- OECD. Annual Report, 2009
- Pehrson J. Inget Bactiguard till Markaryd - Det blir ingen etablering av företaget Bactiguard i Markaryd. I stället blir det med största sä-

- kerhet i skånska Eslöv som ett hundratal nya arbetstillfällen skapas. Sveriges Radio Kronoberg, 2009-12-23
- Persson C. Grevinnans nya liv efter flykten från Sverige. Expressen, 2012-10-13
- Pettersson L. Inget statligt stöd till företag - Det blev inga löften om företagsstöd när medicinteknikföretaget Bactigaurd träffade företrädare för finansdepartementet. Bactigaurd som har tillverkning i Kina, planerar en flytt till Markaryd men vill ha hjälp med kostnaderna på omkring 20 miljoner kronor. - Jag är besviken men jag blir bara än mer kreativ för att hitta möjliga vägar framåt, sa Bactigaurds vd Christian Kinch efter mötet där det stod klart att finansdepartementet inte kan bidra med några pengar till ett enskilt företag. Sveriges Radio, Radio Kronoberg, 2009-09-08
- Pickard R, Lam T, MacLennan G, Starr K, Kilonzo M, McPherson G, McDonald A, Walton K, Buckley B, Glazener C, Boachie C, Burr J, Norrie J, Vale L, Grant A, N'Dow J. Antimicrobial catheters for reduction of symptomatic urinary tract infection in adults requiring short-term catheterisation in hospital: a multicentre randomised controlled study. *Lancet*, 380, 1927-1935, 2012a
- Pickard R, Lam T, MacLennan G, Starr K, Kilonzo M, McPherson G, McDonald A, Walton K, Buckley B, Glazener C, Boachie C, Burr J, Norrie J, Vale L, Grant A, N'Dow J. Types of urethral catheter for reducing symptomatic urinary tract infections in hospitalised adults requiring short-term catheterisation: multicentre randomised controlled trial and economic evaluation of antimicrobial- and antiseptic-impregnated urethral catheters (the CATHETER trial). *Health Technology Assessment*, 16 (47), 2012b
- Saldert J. Bactiguard angriper Kina. Nanoteknikföretaget Bactiguard laddar för expansion i Asien och Europa. "Omsättningen ska mångdubblas inom några år. Men tittar man på antalet användningsområden och marknader kan vi bli hur stora som helst", säger vice vd Agneta Edberg. *Dagens Industri*, 2006-10-10

- Saldert J. Jättefond går in i bioteknikbolag. Amerikanska Noonday, en av världens största hedgefonder, och Kaupthing Bank Sverige köper knappt hälften av bioteknikföretaget Bactiguard för nästan en halv miljard kronor. Bolaget omsätter idag 100 miljoner kr. Dagens Industri, 2007-01-15
- Sandberg H. A nano solution for hospital infections. Currents, Winter 2008, pp 24-25
- Shaxson N. Treasure islands – uncovering the damage of offshore banking and tax havens. Palgrave Macmillan, 2012
- Sjöshult F. Bactiguard vill hem ... men stöd saknas för att flytta fabrik från Kina till Sverige. Christian Kinch är entreprenören som vill flytta hem tillverkning från Kina till Sverige. "För vårt varumärke Bactiguard är det mycket bättre om produkterna är svensktillverkade", säger han. På drygt ett år skulle han kunna skapa 150 nya jobb i det varseldrabbade Småland, men utan stöd av näringsdepartementet och den lokala varselsamordnaren tvekar han. Dagens Industri, 2009-07-24
- Skatteverket. Handledning för internationell beskattning 2011. SKV 352 utgåva 15, Elanders, Stockholm, 2011
- Smälänningen 2009a. Markaryd kan få upp till 150 nya jobb – Upp emot 150 nya arbetstillfällen kan vara på gång i Markaryds kommun – på några års sikt. Och jobb som gäller kvinnor. Företaget Bactiguards ägare bekräftar att anställningar kan börja ske inom kort. Bactiguard, med huvudkontor i Stockholm, är på väg att flytta hem sin produktion från Kina. I nästa vecka ska företags delägare och vd, Christian Kinch, bland annat träffa kommunalrådet Bengt Germundsson. Smälänningen, 2009-08-21
- Smälänningen, 2009b - Lundström L. Bactiguard synade lokaler på Hässleholmsvägen – företaget vill ha statliga pengar för att klara flytten. Bactiguard funderar på att förlägga den tillverkning som nu finns i Shanghai till Hässleholmsvägen i Markaryd. Igår, tisdag, var ledningen för bioteknikföretaget på besök i kommunen. Men

företaget vill ha ett ekonomiskt stöd från staten för att klara flyttkostnaderna. Smälänningen, 2009-08-26

Socialdepartementet. Pressmeddelande 29 september 2008. Socialminister Göran Hägglund besöker Markaryd och Växjö. Onsdagen den 1 oktober besöker socialminister Göran Hägglund Kronoberg. På förmiddagen besöker han medicinteknikföretaget Bactiguard AB i Markaryd. 2009-09-29

Socialdepartementet. Pressmeddelande 17 mars 2009. Presslunch om äldre- och folkhälsominister Maria Larssons resa till Japan. Torsdagen den 19 mars anordnar Socialdepartementet och Swecare en presslunch med anledning av äldre- och folkhälsominister Maria Larssons delegationsresa till Japan den 23-26 mars. Tid: Torsdagen den 19 mars klockan 11.30-12.30. Plats: Bactiguard AB, Biblioteksgatan 25, 4 tr, Stockholm. 2009-03-17

Socialdepartementet. Pressmeddelande 19 mars 2010. Göran Hägglund besöker Brasilien. I samband med Kung Carl XVI Gustafs och Drottning Silvias statsbesök i Brasilien reser socialminister Göran Hägglund den 22 mars till Brasília. Tillsammans med en näringslivsdelegation kommer socialministern delta vid en rad programpunkter som rör sjukvård och barnrättspolitik. Göran Hägglund kommer också träffa den brasilianske hälsoministern José Gomes Temporão. 2010-03-19

Srinivasan A, Karchmer T, Richards A, Song X, Perl TM. A prospective trial of a novel, silicone-based, silver-coated Foley catheter for the prevention of nosocomial urinary tract infections. *Infection Control and Hospital Epidemiology*, 27, 38-43, 2006

Stenqvist O. Rättsosäkerhet i högsätet då anklagelser om fusk utreds. I och med hanteringen av Thomas Lundeberg-ärendet har Vetenskapsrådets grupp för utredning av oredlighet i forskning förlorat all trovärdighet. Vetenskapsrådets generaldirektör bör omedelbart ompröva ställningstagandet mot den tidigare KI-professorn Tho-

- mas Lundeberg, skriver överläkare Ola Stenqvist i Göteborg. Dagens Medicin, 2006-12-05
- Stenqvist O. Vetenskapsrådet och KI gör sig båda skyldiga till rättsövergrepp. Ola Stenqvist vill att beslut om Thomas Lundeberg annulleras och att han får en ursäkt. Dagens Medicin, 2009-06-17
- Stenzelius K, Persson S, Olsson U-B, Stjärneblad M. Noble metal alloy-coated latex versus silicone Foley catheter in short-term catheterization: A randomized controlled study. Scandinavian Journal of Urology and Nephrology, 45, 258-264, 2011
- Strandberg K. Werne K. Dina skattepengar går till jättarnas vinst. Nu börjar resultatet av vårdprivatiseringen synas – de stora koncernerna tar ut mångmiljonbelopp i vinst varje år, visar ETC Göteborgs granskning. ETC Göteborg, 2010-09-10
- Sutherland EH. White collar crime. Holt, Rinehart & Winston, New York, 1949
- Svensson A. Vårdjätten Capio i tvist med Skatteverket. Vårdjätten Capio som bland annat ska överta delar av Norrköpings öppna psykiatrivård betalar ingen skatt. Samtidigt lever företaget i stor utsträckning på skattepengar. Norrköpings Tidningar, 2010-12-13
- Swecare. Fullspäckt program i Förenade Arabemiraten. Affär direkt under delegationsresa. Under delegationsresan till Förenade Arabemiraten (FAE) i november undertecknades avtal direkt för två av Swecares medföljande företag, Pharmera Group och Bactiguard - en lönsam tredagarssvit i Gulfregionen. Delegationen under ledning av socialminister Göran Hägglund, mötte bland andra FAEs hälsovårdsminister och chefen för hälsovårdsadministrationen i Dubai samt deltog i ett uppskattat seminarium om utvecklingen av svenska produkter och tjänster för hälso- och sjukvård. Swecare News, 4, 2007-12-20
- Thyberg J. Forskningsfusk eller rättsövergrepp. Granskning av en utredning vid Karolinska Institutet och Vetenskapsrådet. GML, Stockholm, 2009

- Thyberg J. Forskning till salu. En granskning av Karolinska Institutets dolda agenda. GML, Stockholm, 2010
- Uhlen Å. Internationellt avtal för svenskt bioteknikföretag. Svenska Bactiguard går in på den kinesiska vårdmarknaden. I dagarna skrevs ett avtal med det amerikanska medteckföretaget Amsino Inc om kontraktstillverkning av och distributionsavtal för urinkatetrar. Dagens Medicin, 2007-01-19
- Ulfendahl M, Rydqvist B. Sverige behöver ny instans som utreder forskningsfusk. Ett uppmärksammat fall av påstått forskningsfusk vid Karolinska institutet illustrerar bristerna i den svenska hanteringen av dylika ärenden. Vetenskapsrådet med sin nära koppling till universiteten är olämpligt för utredning av forskningsfusk. En lösning kunde vara att inrätta en fristående instans eller utredningsgrupp med anlitan av utländsk expertis. Förebilder kan hämtas från USA. Regeringen och dess forskningsminister har ett övergripande ansvar för att nå en lösning på dessa frågor. Läkartidningen, 103, 3261-3262, 2006
- Weisbrud D, Waring E, Chayet EF. White-collar crime and criminal careers. Cambridge University Press, 2001
- Welander Å. Vill flytta tillverkning till Markaryd - Medicinteknikföretaget Bactiguard vill flytta hem sin tillverkning från Kina till Markaryd, vilket skulle innebära mellan 100 och 150 nya jobb till länet. Men för att bygga upp produktionen här i Sverige behöver de stöd från regionen. Annars kan flytten gå till annan region. Sveriges Radio, Radio Kronoberg, 2009-08-06
- Wendelius A. Kapitalflöden till skatteparadis. En modellskapande undersökning av finansiella offshorecentra och ekonomisk brottslighet. Magisteruppsats, Handelshögskolan, Umeå Universitet, 2008
- Werne K. Jackpot i vård. Idag är en stor del av den skattefinansierade välfärden privat. Den drivs av företag som Carema, Attendo Care, Capio och AcadeMedia. De vet hur man undviker höga skatter och

- gör stora vinster. Det mesta försvinner ut ur Sverige, skriver Kent Werne som har kartlagt riskkapitalbolagen bakom den svenska välfärden. Ordfront Magasin, Nr 1, 2010
- Werne K, Cullberg J. Vården i Stockholm – vinstmaskin för riskkapitalbolagen. Sjukvården har blivit en vinstmaskin för de ledande vårdbolagen och deras ägare. Förra året plockade de fem största aktörerna hem 350 miljoner på stockholmarnas skattepengar visar ETC Stockholms granskning. En stor del av vinsterna hamnar i skatteparadis. ETC Stockholm, 2010-09-10
- Westman M. Smälningar ersätter silver - med silver. När riskerna med silver uppmärksammas allt mer hittade ett småländskt företag på ett nytt sätt att överlista bakterierna - med silver. Blandningen är superstabil, påverkas inte av kroppsvätskor och håller rent på sjukhus runt om i världen. Ny Teknik, 2007-03-21
- Winqvist L. "Vi är här för att stanna". Bactiguard frälser kommunen med 150 jobb. Norra Skåne, 2010-06-09
- Wrede G. Investors miljardaffär ser ut som ett stödköp. www.avanza.se (placera.nu), 2010-07-02

22 Register

Adami, Johanna 82, 90

Adhesive Technology (Ad Tech)

Holdings Ltd 13, 47, 48, 82,

101, 122, 126, 127, 129, 139,

147, 158

Adhesive Technology (Ad Tech)

Licensing BV 14, 48, 126,

143, 147, 159

AGA-fyrar 20, 31

Ahlenius, Inga-Britt 99

Akzo Nobel 96

Alalehto, Tage 150

Aleris 153

Almi Företagspartner 13, 15,

Alsér, Kristina 99

Altor 152

Ambea AB 154

Amsino Inc 82, 88, 97, 112, 156,

163, 164, 181

Andersson, Christer 89

Andrén, Knut 96

Annual return 140

Antigua-Barbados 29, 43

Apax Partners 154

AP-fond 119

Apoteket AB 151

Apoteket Hjärtat 152

Apoteket Omstrukturering AB

152

Arrow International Inc 32

Arrow Therapeutics 86

Astra Meditech 20, 42

Astra Zeneca 21, 86, 118

Attendo Care 154

Augustus International 154

Bactiguard AB 7, 17, 71, 86, 115,

118, 126, 127, 138, 156, 161

Bactiguard Holding AB 94, 129

Bahamas 133

Bain & Company 12, 20, 27, 40,

157

Basbolag 147

Baxter International Inc 20, 32

Bayh, Birch 21

Bayh-Dole Act 20, 40

Berglund, Ulrika 8,

Bergström, Axel 9, 19, 26, 31,

157

Bergkvist, Sven-Åke 127, 132

Berndt, Fredrik 127, 132

Bielke, Ulla 127

Biozif Holdings Ltd 18, 92, 93,

94, 101, 103, 144, 161

Björkholm, Kurt 25, 121

Björling, Ewa 96

Blackfields BV 18, 92, 101, 144,

161

Borelius, Maria 135, 151

Braithwaite, John 151

Brevlådebolag 16, 18, 48, 71, 78,
 83, 92, 101, 128, 132, 135, 143,
 155, 159, 163
 Brittiska Jungfruöarna 14, 17,
 22, 49, 71, 81, 122, 124, 126,
 128, 132, 140, 143, 147, 160
 Brodda, Hanna 111
 Capiro 153, 154
 Carema 153, 153
 Carlstedt-Duke, Jan 24
 Caymanöarna 133
 Celesio AG 73
 CellaVision 96
 Cellskadande 34
 Centrum för Medicinska Inno-
 vationer, CMI 28
 Christensen, John 152
 Comhem 78, 170
 Conduit-bolag 147
 Consulting Pharmexx GmbH 73
 Cowleard, Jason Lee 141
 CR Bard Inc 10, 15, 20, 32, 36,
 41, 62, 66, 72, 80, 87, 107, 121,
 122, 126, 147, 157
 Credit Suisse Life and Pensions,
 Bermuda 130
 Cypem 18, 145, 155, 161
 Cytacell AB 28, 119
 Dalén, Gustaf 9, 26, 31, 157
 Danderyds Sjukhus, DS 24, 89
 De Arruda Botelho Camargo,
 Fernando 111
 Deeth, Astrid 13, 22, 29, 42, 44,
 48, 81, 122, 123, 126, 138, 158
 Deeth, Peter J 29, 42, 128
 Doktorsavhandling 11, 30, 37,
 39, 53, 105, 157
 Dole, Bob
 Dometic 78
 Drottning Silvia 111
 Edberg, Agneta 82, 90
 Ekholm, Börje 153
 Ekman, Peter 11, 37, 104
 Ekobrottsmyndigheten, EBM
 103, 122
 Elekta 91
 Engdahl, Oskar 134
 EPO – *European Patent Office* 54
 EQT 78, 92, 103, 153
 EQT Partners BV 78, 92, 103,
 153
 Equity Trust (BVI) Ltd 143
 Ericsson, Carl-Göran 89
 Eslövs kommun 112, 156, 164
 Espacenet 80, 161
 EU 103, 138
 Europaparlamentet 138
 European Business Register,
 EBR 78
 Exportrådet 7, 95, 110
 Fasadbolag 148, 155
 Finansdepartementet 99
 Food and Drug Administration,
 FDA 14, 36, 48, 53, 60, 158

Forsberg, Thomas 123
 FTC Trust BV 92
 Förenade Arabemiraten 95
 Förvaltningsrätten 76, 127, 130
 G8-gruppen 146
 Garmong, Gregory 54
 GE Healthcare 86
 Germundsson, Bengt 99, 112
 Glazier, Paul Howard 140
 Graf, Peter 89, 90
 Granerfeldt, Staffan 124
 Grimshaw, John 141
 Guardian Trust & Securities
     Company Ltd 14, 17, 48, 126,
     140, 147, 160
 Guernsey 154, 161
 Handelshögskolan 8, 27, 67, 73,
     77
 Harvard University 29
 HealthCap 28, 119
Health Technology Assessment
     (HTA) 90
 Hode, Lars 9, 19, 30
 Huntingdon Research Centre
     Ltd 33
 Hägglund, Göran 7, 8, 27, 95,
     100, 110, 115, 116, 151, 152,
     162, 164
 Ideon Life Science Village 118
 IKEA 134
 IK Investment Partners 154
 Industrifonden 94
 Industrins Hållbarhetspris 96
 Inkomstskattelagen 135
 Institutet för Företagsledning 8
 Investor AB 77, 153
 Investor Growth Capital Hol-
     ding BV 78
 Investor Holding AB 78, 153
 Isle of Man 134
 IVAX Corporation 74
 Jersey 45, 122, 134, 142, 154, 158
 JF Nominees Ltd 45
 Kamprad 134
 Kanekrans, Peter 42
 Karolinska Institutet, KI 119
 Karolinska Sjukhuset, KS 10,
     20, 24, 37
 Kaupthing Bank 18, 86, 88, 101,
     122, 126, 144
 Kemivärlden Biotech 96
 Kenny, Janette 141
 Kina 82, 95, 112, 116
 Kinch, Christian 7, 17, 29, 71,
     73, 81, 86, 87, 95, 97, 109, 115,
     116, 143, 156, 161
 Kinch, Johanna 94
 Kinchard 73
 KK Invest AB 94
 KKR 154
 Kommunallagen 114
 Kristdemokraterna 100
 Kronofogden 29, 83, 127
 Kronprinsessan Victoria 111

Kung Carl XVI Gustaf 77
 Lagrell, Lars-Åke 27, 82, 95
 Larsson, Lena 16, 61, 67
 Larsson, Maria 8, 96, 100, 110, 162
 Lawson, Glenn 121
 Lemne, Carola 26
 Levi-Montalcini, Rita 23
 Liechtenstein 134
 Liedberg, Hans 10, 14, 36, 64, 104
 Linander, Anette 115
 Lind, Cecilia 112, 115, 116, 118
 Linnarsson, Dag 21
 Littorin, Sverker 8,
 Lundberg, Jan 21, 40
 Lundeberg, Thomas 8, 19, 23, 30, 48, 61, 104, 119, 121, 138, 157
 Luxemburg 133, 154
 Lärarundantaget 21
 Mannheimer Swartling Advokatbyrå 127, 132
 Marita Investments Ltd 83, 128, 139, 144
 Markaryds kommun 27, 97, 112, 156, 162, 164
 Marklund, Tommy 42
 McKinsey & Company
 Meco trust/group 13, 44, 47, 59, 62, 101, 103, 122, 138, 147, 159
 Medstop Holding 152
 MedTech bloggen 8,
 MedTech företag 8,
 Medtech Investors Ltd 81, 82, 128
 MedTech Magazine 7, 110, 111
 Meta-analys 105, 110
 Metacot Production AB 14, 16, 43, 49, 60, 71, 83, 101, 122, 129, 159
 Metacot UK Ltd 14, 49, 143, 147
 Metacot US Inc 14, 49, 143, 147
 Metodrådet SLL 109, 162
 Metal Coatings Technology NV 128
 Modellavtal 146
 Monaco 134
 Mårtensson, Yvonne 96
 Nautilus Corporate Services Ltd 139, 142
 Nautilus Trust Company Ltd 139, 142
 Nederländerna 80, 103, 122, 143
 Nederländska Antillerna 128, 133
 Netpharma 73
 Nibe 9, 19, 66
 Nilsson, Eva 124
 Nitrofurantoin 106
 Noonday 18, 86, 88, 98, 101, 122, 126, 145, 161, 162
 Nord, Michael 89

Nordic Capital 154
 Nosokomiala infektioner 32,
     105
 Näringsdepartementet 97, 99
 OECD 103, 146
Offshore-centra, OFC 133, 142
 Olsson, Jörgen 91
 Osiris International Trustees
     Ltd 143
 Ottoson, David 23
 Patent 15, 53, 55, 80
 Patent- och Registreringsverket,
     PRV
 Petrone Group 89
 Pharmexx Nordic 73
 Plastforum 96
 Prins Daniel 111
 Proceed Ltd 27
 Process Nordic 96
 Puusepp, Tomas 91
 Radcliffe College 29
 Rausing 134
 Redelaar, Susan 81
 Reje, Lars 153
 Rilco Holding BV 74, 92, 101,
     161
 Roche 73
 Romney-Leue, Linda 81
 Ross, Steven J 67
 Ross School 67
 Rudling, Karin 26
 Sandvik AB 28
 San Francisco 13, 29, 49, 69, 143,
     147, 159
 Sankt Görans sjukhus 154
 Schiphol 78
 Schweiz 29, 84, 129
 Sefta Financial Services Ltd 47,
     139
 Segulah 152
 Silverbeläggning 9, 15, 20, 32,
     54, 55, 62, 65, 80, 104, 109
 Sirona 78
 Sjukhussjuka 7, 10, 110, 162
 Skattebrottslagen 137
 Skatteparadis 78, 93, 122, 132,
     144, 146
 Skatteverket 82, 84, 103, 126,
     146
 Socialdepartementet 7, 95, 99,
     110
 Sovereign Trust (Netherlands)
     BV 81
 Spokes, Andrew JM 93
 Stehlin, Bo 29, 69
 Stiftelsen Vetenskapsstaden 28,
     125
 Stockholm BioScience 28
 Stålldal, Ewa 91, 112
 Sutherland, Edwin 136
 Sutton, Terry 10, 20, 33, 35
 Svanlind, Jörgen 76, 81, 91, 130
 Svenska Frimurare Orden 77

Svenska Laser-Medicinska
     Sällskapet, SLMS 19, 31
 Svensk-amerikanska handels-
     kammaren 98
 Svepelektronmikroskop 37
 Sveriges Kommuner och Lands-
     ting 7,
 Swecare 7, 95, 110
 Swecare Export Award 7, 95
 SwedenBio Award 96
 Sweden Medtech 8,
 Södervall, Billy 9, 17, 19, 26, 30,
     48, 62, 66, 95, 104, 119, 138,
     157, 162
 Teknikhöjden AB 28, 119, 125
 Tennjoner
 Tetra Pak 134
 Tigrillo Ltd 45, 139, 158
 Tollstadius, Anita 91
 TomCo BV 92, 94, 101, 144, 161
 Torekov 75, 101
Treaty-shopping-arrangemang
 147
 Triton 154
 Tunér, Jan 31
 Urinvägsinfektioner, UVI 32,
     39,
 Urinvägskatetrar 32, 37
 Urologiska kliniken, KS 37
 USPTO – *United States Patent*
     and Trademark Office) 54, 59
 Utrikesdepartementet 7,
 Uvnäs Moberg, Kerstin 25, 121
 Van der Ploeg, Gideon 92
 Van Wolfsvinkel, Ruurd 92
 Varumärke
 Vetenskapsrådet, VR 24, 121
 Vicico BV 81, 83, 129
 Vinkällaren Grappe 76
 Von Koch, Thomas 17, 71, 77,
     81, 87, 161
 Vårdalstiftelsen 91
 Walker, William 53
 Wallberg-Henriksson, Harriet
     24
 Walstam, Gunnar 12, 17, 22, 27,
     39, 48, 60, 67, 69, 81, 82, 101,
     119, 122, 126, 128, 138, 157
 Walstam & Partners 12, 27, 42
 Walton, Miles 81, 141
 Waring, Elin 150
 Weisbrud, David 150
 Wennergren, Bertil 25
 Wigzell, Hans 24, 28, 119, 121,
     125
 Winberg, Hans 8,
 Worthy Nominees Ltd 45
 Worthy Secretaries Ltd 45, 139
 Åhlund, Mats 123
 Årets hållbara produkt 96
 Årets industrijälte 96